

Артур Сіренко

Брама



Івано-Франківськ
2022

ББК 87+84(0).44
С40

Сіренко А. Г.

С40 Брама / Сіренко А. Г. – Івано-Франківськ: Голіней О. М., 2022. – 244 с.

«Брама» - збірник сучасної поезії, верлібрів, білих віршів та невеликих прозових мініатюр - есеїв, присвячених осмисленню буття та пошуку його сенсу, осмисленню історії та суспільства. Окремі тексти присвячені осмисленню східних філософських вчень – даосизму, буддизму, конфуціанства в світлі останніх подій в Україні. Автору цього поетичного збірника належать також такі книги як «Петрогліфи», «Володар осені (білі етюди)», «Книга руїн», «Нотатки відлюдника». Автор неодноразово публікувався в часописах «Дзвін», «Дніпро» та інших літературних збірниках, альманахах.

ББК 87+84(0).44

© Сіренко А. Г., 2022

Коханій дружині.



**Замість передмови:
Знову сни або що там – за брамою?**

*«Ти, любий марнотрате, не владар
Отого спадку, що марнуєш нині, —
Природа щедра, та красу не в дар,
А в позику лише дає людині...»*

(Вільям Шекспір)

Знову сняться сни. То приємні і казкові, то важкі тяглі як мішане холодною водою грузьке болото. Якщо всі снива переповісти, то подумують, що вар'ят. Тому сиджу і мовчу. Мовчу, себто, не пишу. Мовчу пером. Такий вже я вродився каламар – за мовчання приймаю відсутність чорних знаків на папері. Слова то можна говорити своєму котові – але йому то що – для нього всі люди пусті базікали. Навіть Господар і той –

марнотратник звуків, а я то взагалі логосоман. Ні, щоб сказати: «Няв!» І все зрозуміло. А то потягло його на хвільософію ту кляту клапату чи то на любомудріє книжне. І хто його отого безглуздя навчив? Оцього співмешканця, що пригощає смаколиками, коли йому зазирнеш в очі багатозначно. Хто його до того спонукав? Який дідько чи тітка? Ще й взявся розказувати мені свої сни. Я ж йому не розказую свої сни – не розказую, як мені наснилася мишка. І я залав її сіреньку в куточку за хвостик. Йому таке ніколи не наснитися, може тому, що він теж сіренький – і очі в нього сіренькі, і шкарпетки сіренькі, і тексти сіренькі.

Ех, друже ти мій хвостатий-вусатий і волохатий! Писав би ти краще вірші! Або пісеньки свої муркотальні. Я ж бо до твоїх порад прислухаюсь і мову твою котячу розумію. На відміну від мови вітру, що мені чужа. Бо вітер оповідає про підміну. Начебто не вітер він, а чудь. Не хочу про підміну чути – наснитися. А надворі осінь глуха і зла – а тут ще в снах підміна. Не хочу таке бачити, коли дощ холодний. Колись вже було таке – здалося, що як засну, то наснитися підміна. Я тоді три ночі не спав – заснути боявся і побачити такий сон навісний. Потім зрозумів, що сни можна гортати, як сторінки грецької книги, що писана на острові Патмос і заспокоївся. Відтоді я люблю читати книги, що писані на острові Патмос перед сном. А оскільки життя це сон, а сон це інша форма життя, то виходить, що я читаю тоті книги перед життям. Негарно виходить. Але нічого з цим не зробиш. Краще читати книги до життя, аніж після життя.

А сниться таке, що боронь Боже комусь оповісти. І не тільки Боже, а й Буже. Течи собі і далі в море солоне, а мене боронь. Снилось, що країні моїй загірній караїми товчуть мак у ступі. А я в темній кенасі розмовляю з Богом сумним. Все питаю його про щось сокровенне, а він мовчить – тільки хитає головою скрушно. А я козак, і рука так і хоче відчути в руках замашну шаблю. І жадають руки рубати тою шаблею пружну плоть ворога-зайди. А я замість того все шукаю якусь Істину незнану й невідому, як земля нічия. І питаю в порожнечі лункої: «А де ж то наш гетьман? Які церкви мурує, на яких горах і кручах?» А потім снилося, що в кутку глек повний води зачарованої. А потім той глек великий взяв та й перекинувся і розбився сам по собі. І вода

потекла на сусідів – отих що під землею в Тартарі живуть. І глек той ліпили берладники. Був на ньому візерунок кольоровий, та облупився. Була на тому візерунку Істина, але де там тепер її прочитати чи побачити у візерунках. Я кинувся ту воду переймати – та де там! Хіба переймеш воду руками... А потім наснився той самий сон, що снівся мені тридцять років тому – з гаком. З тим самим гаком, що чіпляє за ребра. Тільки снилось продовження. Як і тоді – кожен наступний сон був продовженням попереднього. Снилось мені, що звати мене Кармаджан, і що живу я в якійсь країні за горами (тільки не в загірній, а саме за горами!), і навколо руїни, і йде війна, і живуть в тих руїнах нещасні люди... А тепер знову те саме в тому сні – знову війна і руїни, тільки я зістарівся на тридцять років і автомат в руках тримати несила. На тридцять років постарів я в тих снах. З іржавим гаком. Що теж зістарівся. Цікаво, а тому Кармаджану, якщо він існує насправді, а не тільки в країні мого сну, теж сниться щоночі, що він то я? І що, він теж у снах командував взводом у степах териконових сарматських? І читав вірші нікому не зрозумілі байдужій до всього публіці? Невже?

Прокинувся і подумав: «А може я Далай-лама? Тільки не цей, нинішній, що загубив свою Батьківщину і ніяк не знаходить по злим чужинам, а інший. Що я реінкарнація його святості та лай бла ма п'ятого Нгаванга Лобсанга Г'яцо. І мені треба мурувати Поталу...» А потім подумав: «Яка дурниця! Такого не може бути! Я не можу бути Далай-ламою, бо ніякого «Я» не існує – «Я» - це ілюзія, тимчасове сплетення дхарм. А якщо «Я» не існує, то я не можу бути кимось, навіть собою бути не можу, не те що Далай ламою. І Поталу мурувати не моя справа. Тут хоч би Істину пізнати або людство врятувати, а то взявся Поталу лагодити – теж мені штукатур знайшовся...»

А ту іще людина зі світлим чубом сказала, що немає в мене ніякого kota. А з ким же я тоді щодня розмовляю? Ні, не права ця людина світлочуба. Є в мене кіт. І сни мені сняться щоночі. Коли наважусь спати і сни бачити. Наважусь, бо щоразу боюсь, що насниться таки мені справжній сон, в якому відкриється Істина.

Чорний мармур

*«У темних тріщинах ночі
Саламандровий мармур
Спить...»*

(Федеріко Гарсія Лорка)



Місяць безбородим Фідієм –
Скульптором потойбічних Атен
Вирізує з чорного мармуру ночі
Сову.
Серце зимового вітру
Стугонить білою кров'ю
Шестикутними голками Неба –
Нетутешнього старчика
В якого вкрали золоті монети зірок
Люди.
У місті дивному,
В якому живуть не люди – опудала,
Родичі снігових потвор
Зліплених марно
На очах жовтих вікон
Будинків німих.
Сова пугикає в простір –
Порожнечу чорну зимової ночі –
Книгу, де пишуть снігом
Білим по чорному,
Пишуть слова крижані
Епохи вовків.
Бачиш – ночі стають кришталевими,
Бачиш – вікна згасли як свічки,
А біле мовчання ріже як хліб
Крик сови.

Дощ просвітлення

*«У серці та сама журба,
що в дощі просвітлення
Примиренна скорбота про годину,
що не збулась...»*

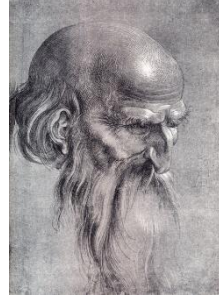
(Федеріко Гарсія Лорка)

Зимовий дощ – це холодні сльози
Блілого замерзлого меланхоліка Неба,
Це одкровення синьої книги,
Яку писав принц дерев і квітів
Довговолосий втікач Сітхартха
Словами мовчання і опалого листя –
Це дощ просвітлення.
Дощ, який звук замерзати й тужавіти –
Ставати скляним. Він хотів бути дзеркалом
Але марно. Він хотів бути срібним.
Але даремно. З його краплин
Не змайструєш кулі для вурдалака,
Не зробиш хреста чи годинника –
Не той час, не ті перехрестя
На дорогах, які не пройти, не проїхати,
Не проповзти пластуном на череві.
Лише дощ – одкровення й просвітлення.
Лише краплі в обличчя – холодні як доторки
Сніжної королеви – божевільної дочки Космосу.
Лише кульки води на шкіру, в зіниці очей,
Ніби хтось хоче шпурнути твою душу нетлінну
У бездонне озеро Часу, в містерію слів забутих
Білого племені сильних людей,
Що йшли за стадами оленів
На північ. Де зорі і холодно.



Сліди на снігу

А ти шукав відчаю
На березі березня,
На скелястій громаді грудня.
А знаєш, прийшла вже зима –
Така, хоч сідай в корабель «Безнадія» -
Шхуну чужу з вітрилами сірими,
З торочками штрипіхатими
Парусини – прядива льону
З шматків вітрил хрестоносців (пливи).
Така вже зима, хоч лишайся
Серед руїни готичного храму
Химер лякаючи криком сови,
А ти сподівався, що грудень сховав в калиту
Золота таляр – Сонце.
Дунав, що він глитай
Та поверне – бо мусить,
Як річка не стане,
Як все не засне у країні сколотів,
Де біля вогнища гріються
Діти діви-змії Апі.
А ти шепотів, сподівався,
Мріяв про лева – золотом грива,
І сліди на снігу
До примарного Сонця,
Слухав стукіт копит,
Що стихав-завмирав:
А воно вже зима –
Коням бракне трави,
А вівці – пастуха,
А Небу білявому – Сонця.



Сховок

*«... У лісі сховайся,
Щоб навчитися синім словам
Що сплять у хмарах, жолудях, мушлях...»
(Федеріко Гарсія Лорка)*



Ліс не сховає –
Він поглине як море –
Зелене море листя і шуму,
Жовто-багряне море осені
І чорно-біле море зими.
Хіба до весни дочекаєшся? Ти.
Воно ж проковтне, поглине –
Море стрімких знаків оклику,
Де замість риб їжаки.
Не сховає. Хіба вириєш заступом
Не сховок, а схрон. І будеш дивитись
Свої сни кольорові,
В яких синій заєць
Говорить вірші
Словами синіми –
Наче оте румовище д'горі –
Румовище мрій. Чи то сподівань. Отака тарапата.
І будеш слова колисати
Сині як казка. Яку не забути.
Не стерти із пам'яті,
Як стирають абетку
Написану крейдою
На чорній сторінці життя.
Хіба закарбуєш одвічне:
На мертвому дереві знак:
Сокіл, що лине в піке –
Тризубаний знак партизана.

На щиті

*«На щиті він несе
Твій усміх смеркання,
Пришпилений
До ворожого стягу зі сталі...»*

(Пауль Целан)



Я повернусь у край наш овечий
На черленім щиті,
Що триматимуть міцно
Втомлені руки моїх побратимів,
Я повернусь,
Коли вогняний світанок
Торкнеться пальцями променів
Білого марева вишень
На щиті, що створив Гефест –
Син Гери, вихованець Фетіди
(Заграва – там тужавіє серце Неба,
Там тамтами Галактики – ритм гелонів).
Згадайте: стежинами пролісків
Йшли ми на Схід
Дорогами мідними, дорогами номадів
Сірооких сколотів.
На прощання коваль
Трьома чорними смугами
Плямував і мені сагайдак.
Як колись за Сулою
Коні били копитом,
Чорне Сонце пророчило битву,
Сокіл кричав – там, де блакить.
І не знав кожен з нас,
Що холодна вода чаші снів
Бузиною забарвлена, що
Час, наче пес, ковтає хвилини
З руки. Із долоні.
Хвилини, які віднайшли
Ми.

Дні глухої осені

*«... Там мрію чеканять інакше,
Ніж тут, де міняють в пільмі
Забуття й чудотворство...»*

(Пауль Целан)



Дні завершення осені –
Наче мальовані амфори
В які забули налити вино.
Лускокрила епоха:
Все так ефемерно, таке нетривке
Все – навіть істин абеткових рій,
Тих, маленьких, банальних, зачовганих
Наче сандалі дивака Архімеда,
Що снів Сіракузи як берег
Сліпця Поліфема. І деспота мідного.
Істин
Які як монети з дельфіном на золоті.
Коли осінь глуха –
Я помираю,
Стаю нерухомим, німим:
Навіть мім
Сказав би відверто деревам
Поснулим і голим,
Тільки не я (бо мовчу),
Бо кров тужавіє і гусне
В епоху метеликів
Коли осінь глуха,
Бо небо синіє чужим,
Бо хризантеми білють крижинами,
Бо час помирати
Співакам-цвіркунам
До весни.

Сині квіти самотності

*«Пустотіле дворище життя. В димотязі
Цвіте...»*

(Пауль Целан)

Квіти самотності
Вирощую на кам'яних плитах –
Уламках гранітних,
Що колись були монументом
Мрії.
Сині квіти пустельника –
Такі, як шматочки Неба,
Такі, як зіниці Кроноса,
Наче цятки волових очок
У траві-мураві забуття
В якій загубили слова
Люди човнів і тенет:
Люди пустелі моря:
Мовчазні наче слід
На вогкім кротовинні,
Люди, які зробили собі з водоростей
Подушки.
Подвір'я життя прожитого марно
Чіпляється наче мушля жадібна
М'якуна безокого і слизького
До тіней димарів. Там згоріло все справжнє.
В пічках будинків, де ніхто давно не живе.
Не пихкає люльками,
Не читає апокрифи,
Не говорить абсурд
І не дихає пилом планети.
Козлоногий флейтист
Якось сказав мені
В тіні крилатого дубу,
Що я марно живу тут. Дарма.
Краще грати на скрипці...
Чи на кіфарі...
Чи майструвати іграшки
Для кошенят.



Залізний журавель

*«... Приплине крізь потоки думок
Сірий, мов сталь журавель –
Ти йому відкриваєшся...»*

(Пауль Целан)

Коли день полиновий, а ніч совина
Глипає Місяцем-лупалом у безсоння твоє,
І дихаєш запахом жовтого листя кленів,
Коли відчуваєш горобиний смак світанку
На вустах, що звикли казати: «Прощай!»
Що години, коли блюз ностальгії
В кожній калині звучить,
Тоді
Забуваєш про спокій
І свої одкровення, що луною над Стіксом,
Чи то річкою мідною, де човен самотній
(А ти ж був рибалкою, перевізнику мій,
Колись, в часи мальованих глечиків)
Забуваєш про сон, про візерунок опалого листя
І звіряєш осінньому птаху – сірому,
Наче твої сліди на піску в сутінках,
Наче тінь на болотах реліктових
Наче спогади, де завжди бракло барв.
Коли вітер мовчить, коли осінь стулила уста,
Дослухаюсь до тиші, хочу почути «кру» -
Крик прощальний. Та чую лише
Помах крил. Металевого журавля.
І шепочеш йому сокровенне. Таємне. Твоє.
Сховане в глибині
Душі-криниці.



Різновидності п'їтьми

*«Майбутнє – це форма п'їтьми...»
(Йосип Бродський)*



Минуле – це книга.
Я це зрозумів дощавої ночі
Коли гортав свої млисті спогади,
Розуміючи, що нічого не забувається.
Минуле – це книга з шкіряною обкладинкою
На якій нічого не писано,
Тільки прикрашено рубінами, смарагдами
Та шматочками срібла
(Бо ніч – навіть там – на обкладинці).
Теперішнє – це кавалок світла,
Що вдирається в око голкою,
Що малює на стіні черепа
Фрески – вохряні. Про Істину.
Про людину зі свічкою.
А майбутнє – це форма п'їтьми,
Чорна ластівка, що відлетіла в Африку,
Гніздо якої порожнє:
Ніч там знаходить затишок,
Коли кладе правицю
На рамена цієї жебрачки
Войовник-вершник Сонце.
Майбутнє – страшна чорнота,
Де око відпочиває
І не боїться посліпнути
І стати (як все колись)
Нічим.
Бо Ніщо
Воно тут, воно поруч,
Не тільки в майбутньому.

Зіниці нещадного моря

*«Тільки море
здатне дивитися в обличчя
Небу...»*

(Йосип Бродський)



Море має на диво колочі очі,
Море не дивиться – глипає
В зіниці кожної хмари-черепа
Висмоктуючи з неї вологу,
Жадібно забираючи те, що колись дарувало.
Тільки море своїми очима-водянниками
Здатне сміливо дивитися
В обличчя одвічного Неба –
Злого свідка наших нещасть,
Мовчазного пророка, що знає майбутнє
Всіх і кожного – навіть чорних каменів
З яких єретик-невдаха
Мурує собі вічне ложе.
Тільки море ніколи не плаче
Коли читає по зорях прийдешні дні і години.
Тільки в зіниці моря Небо інколи зазирає
Щоб милуватися трішки собою
(Небо трохи Нарцис – щоп'ятниці, але не скорботної).
Море відчуває себе колискою:
Кров солона в кожному з нас
Відлунює шаленому буревію.
Море відчуває себе могилою:
Ковтає кожного неприкаяного
Мандрівця солоного вітру,
Що напинає вітрило
І кидає землю гостинну,
Ловить лускатих мовчальників,
Шукає щось там за обрієм
І знаходить собі спокій
В глибинах.

Срібне вітрило

*"Sopra le onde –
Vela d'argento... »
(Giovanni Donatello)*



Море,
Яке існує тільки в минулому
Таласса солона,
Що вирує у моїй свідомості
А ще в сумній казці,
Яку розповів сліпий лірник.
Море темних часів
Посріблене вітрилами аргонавтів
Тонкого прозорого льону –
Безпритульних прочан –
Шукачів металу сонця,
Всюди чужих, навіть на Острові Мрій.
Після мідних мечів,
Після бронзи ножів,
Що барвились вохрою,
Люди країни скель, що втратили твердь
Під сандалями і босими п'ятками-бджолами
Жадають срібного дня:
Поцятково:
Шматочками хмар, що впали в море,
Шматочками піни – Афродіти колиски.
Вони лишень зрозуміли,
Що вітрила – це теж хмари,
Що життя – це вітер випадку,
Лишень стрибнули з одного моря до іншого,
З берегів рибалок долі
До земель негостинних овечих і сопілкових,
Як зуби дракона лускатого
Проросли із землі війною. Страшною.
А потім –
З металом сонячним

Тікати у світ білих скель –
Посріблених світлом
І подихом злого Борея –
Варвара.

А Ясон
Кинув свій срібний перстень
У глибокий колодязь Атени,
Що вирив Кекропс.
Ясон – взутий в одну сандалю
Не знав,
Що епоха сонячних глечиків
Довершилась**.

Примітки:

* - *«Над хвилями – срібне вітрило...»* (Джованні Донателло) (іт.)

** - Бронзова доба справді давно довершилась – ще три тисячі років тому. Ми живемо в епоху заліза...

Світильник гасне

*«Світильник гасне, гніт чадить
Уже у сутінках...»*

(Йосип Бродський)

Птах не кричить – бо тьма,
Світильник гасне,
В душу як слимак
Вповзають сутінки –
Хай не осінні і нехай густі,
І хай нагадують безодню
Моря,
Де почвари світять вогнем холодним.
Йду в пільму, як йдуть у сон,
У сніво черепах,
Де виноград чіпкий, як наглядяч
Плантацій бавовняних влітку.
Его (чи може Едо)
Як перстень срібний
Там, у сховку
У пивниці, що нагадує вертеп
Дочасний.
Якби хоча б промінчик,
Хоча б одну зорю – там, нагорі,
У чорноті. Де око
Шукає марно суть, опори, сенсу,
Мети для мрій.
Я залишив свої старезні черевики
Там – за дверима,
В які давно не стукали. Ніхто, ніяк.
В скарбничку слів апокрифа
Кидаю замість флоринів
Залізні цвяхи.



(Світлина автора віршів. Написано, коли вересень довершився, а Сонце стало холодним.)

Ладнати вітрило

*«Погірчи мене,
Долучи мене до мигдалю...»
(Пауль Целан)*

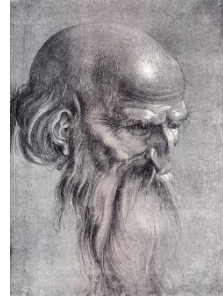


У високій вежі людських сподівань
Налий мені в чашу срібну –
Блискучу, як зорі посліплі –
Білі як смуток по тризні, по требі
У ніч над горою Кайлас,
Чорного трунку гіркого
Налий! Терпсіхоро!
У кров мою бузинову,
Трунку порожнього степу,
Де вітер-опришок полиновий
І сіль на устах. І на рану від кулі.
По краплі.
Налий мені в чашу з тавром Мінотавра
У світі мигдалю гіркого як Час. Наш.
Ладнаю вітрило:
Сіре, бо льон відсинів, відчорнів:
Плисти по мертвим морям,
Камінь втопити – там, де безодня,
Блукати в пошуках білого цвіту
Дерева, що віщує печаль навесні,
А наразі, на полі куріпок
На полі моєї журби
Сонях розстріляно,
Сонях, що Сонцю вклонився
Розстріляно кулями –
Важкими як якір, гіркими як сон
Під дірявим човном
На березі озера чаплі.

Плавання кам'яних хмар

*«Від ока до ока хмарина пливе,
Як Содом до воріт Вавилону...»*

(Пауль Целан)



Міста мов човни кам'яні
Дрейфують у бік Вавилону.
Минуле нагадує: бриз небокараю
Вітрила наповнював важкістю
І гнав кораблі кам'яні до заграва,
Де скрипки зі снігу (зі сміху)
Співали про келих важкий золотий:
Отой, що все мимо, все мимо (обабіч)
Проносив Господь
До пори і до часу (бо сам же просив).
А нині громадище (ні, корабель)
Чи може то хмара цеглин,
Чи то лабіринт – печерок з жарівками,
Що на вітрилах (таких же камінних)
Несуть сині хвилі (як небо)
Прямісінько в гавань Мардука –
До воріт Вавилону, де жреці навісні
Торгують майбутнім: покрадений час
На терези. І за безцінь.
А від ока до ока хмари пливуть:
Теж кам'яні, бо забракло води
Навіть в уяві. Лишається мармур
Для хмар і богині Іштар: ідола з брили звільнити
І розтрошити чоло на дорозі –
На бруківці зачовганій
Міста п'яного. Не мрій.
Просто не мрій. Бо вже досить.
Мрій.

Солодкий дощ

*«Є в дощу одкровення – ніжність таємна,
Солодкавість прадавня примиреного сну...»
(Федеріко Гарсія Лорка)*



Руде і чуже Сонце
Зазирає крізь краплі дощу –
Ми ковтаємо їх як вино –
Хмільний трунок острова лаврів,
Черлений, наче остання заграва,
Густий, як епоха мальованих глеків.
Це вино дарують нам хмари –
Нетутешні білі прибульці
Народжені кам'яними глеками –
Чашами гір Неповорнення –
Montibus Excelsis de Non-reditus
(Бо навіщо?)
А Сонце чуже
Намагається збудувати веселку
Між солодкими краплями,
Змурувати її зі струн-променів –
Посмішку Іриди-вісниць:
Дочки Тавманта, сестри Гарпії.
Під тою веселкою
Збудують собі домівку
Рудоволосі перевертні –
Жінки хвостаті,
Що необачним мрійникам вкорочують віку.
Якщо, звісно, Сонце створить веселку:
Бо краплі надто солодкі,
Надто п'янки і надто чужі –
Для країв то наших – полинових,
Де все гірке споконвіку. Все.
Життя навіть...

Провулки

Серед вулиць пізнього літа,
У лабіринтах провулків торішньої меланхолії
Гальмую автомобілі вчорашнього дня:
Сірого, наче небо Ісландії мрій,
Я – комедіант ненаписаної вистави
Про електрика з міста Турина
На ймення Крамола
Та його чорну качку і сусідку –
Карооку швачку подертого на клаптики Неба.
Серед вулиць невдахи серпня –
Невизначеного, як недостигле яблуко
Сонетів, що писав Авель
Годую котів смугастих алегорій Софокла:
Сиром, з якого зроблений Місяць – той самий,
Що висів над солом'яною хатою Джона Кітса –
Моряка каравели «Елегія».
Серед вулиць останньої спеки
Міста, в якому зроду не садили каштанів –
Гірких, як полин, кінських, як річка Гіпаніс
Фарбую рогаті тролейбуси
Чи то плаття канцеляристок
У колір горобиного сну.
Завітав у крамницю Джордано –
Там сова міряє черевики,
Зайшов у шинок дрімоти –
Там останню надію міняють на крейцери
Срібні - з профілем Франца.
Срібні, як ніч. Срібні, як кулі,
Які набивав у важкий «Сміт-Вессон»
Коли відстрілював вурдалаків
У ніч, напередодні осені.



Торба Сивіли

*«... І тоді ми пішли розійшлись хто куди
Пілігрими сумнівів вигнання...»*



(Гійом Аполлінер)

У затінку лавра – дерева Дафни
Між двома струмками солодкими
Торба Сивіли
Забута загублена непотрібна,
Хоча з якимись папірусами
Чи то пергаментами
(Вишкрябаними палімпсестами),
А кому нині ті пророцтва потрібні?
Сурмачі ж бо в Колізеї виключно,
А питво хмільне прогрікло отрутою,
Весталки стали вакханками,
Волоцюги називають себе філософами,
А митники громадянами,
А тирани й деспоти благодійниками,
А грабіжники легіонерами,
А повії жрицями Еросу.
Забагато містерій у місті сови,
Фессалійці, метеки юрбою
По дорозі з Колону в Атени
І з Атенів в Колон – колись там Едіп блукав,
Нині дорога на торжище,
Де продають рабів
З клеймом замість гідності.
А десь на острові
ще правлять віче Кабіри
На мові пелазгів плетуть візерунок слів
Про човен Дардана, про солодке вино,
Яке в кратері чорному
Колись давно піднесли аргонавтам.
Вони.
Невже хтось вчитається,
Розбере по літерах ті пророцтва писані
Мовою давно забутою?
Може комусь потрібно воно?
Та кому? Кому?

Пеан Гефеста

*«... Над ковадлом мороку
Лунке полум'я Місяця...»
(Федеріко Гарсія Лорка)*



У кузні, де підковують Фавна,
У темній кам'яниці Аркадії,
Де не запалюють свічок – зроду,
І тільки горно дає неситим очам харч,
Де кують кулі зірок замість ножів,
Майструють чорних карликів
Замість кайданів

на душу Ріки Небесної.

Колір роздумів синій.
Колір смутку смарагдовий.
Тільки там – у кам'яниці Гефеста,
Малиновий колір зусиль,
Дзвін металу і запах диму,
Майструють егіду для Еріхтонія,
І вогняні квіти
Цвінуть в безнадійній тьмі:
Кривоногий вершитель майбутнього:
Епохи заліза.
Колір надії бузковий.
Шкода, що вона досі схована
В отій скрині –
Один раз прочинили без дозволу,
Невчасно (чи може вчасно) стулили.
Місто на межі свідомості –
Його будували вночі
З каміння, яке шукали навпомацки
Хіба вони знали, що мури і храми
Можна створити з зірок?

Час, що настав

*«Вже час, щоб настав такий час.
Вже час.»*

(Пауль Целан)



Вже час

Метелику з жовтими крилами
Літати над чорними автомобілями
Міста під назвою Повернення
(Куди?)

Вже час

Пальцями перебирати струни
Зламаних скрипок Війона
(Отого – Франсуа),
Споглядаючи хвостатих котів
Дерев'яного селища бондарів.

Вже час

Жebraкам співати псалми
Єретичної Біблії альбігойців,
А пасажирам повітряних куль
Кидати їм в капелюхи
Іграшкових синіх мишей.

Вже час

Жабам шукати шляхів
Від румовищ Гіппарха
До синьої орхідеї торішнього сну
Монаха кляштору згорілого наніц.

Вже час

Скіпетром цезаря писати лімерики
В книгу зшити з дубового листя –
Сухого як погляд ящірки.

Вже час

Продавцям манускриптів
Грати сонати Боккаччо
На віолончелях нічних лускокрильців.
Вже час.

Політ над брамою

*«Можливо, край брами міської
Підійме його у повітря
Чиясь нічна воля...»*

(Пауль Целан)



Місто, яке назвали Воротами Неба
Зачинило мальовану браму Інанни,
Щоб не пустити пророка овечого –
Бастарда вождя племені пастушуго,
Що вічно дивився в насмішкувате небо
І називав зле Сонце іменем Уту,
І думав, що воно добре,
Тільки чомусь люди й верблюди
Його колись – в епоху дощів – розгнівали,
І з того часу воно кожну билинку палить
І змушує людей шукати прихистку
І ховати тіло під шати.
Він заснув біля брами
Втомившись чекати світанку
І снились йому усміхнені Шеду,
Які сперечалися з Енкі,
Що не давав їм напитися –
Ні краплі води прозорої,
Хоч володів водами глибочезними.
А потім прокинувшись,
Коли зійшла на небі зоря Амаруту,
Літав над брамою, ширяв у повітрі
Окрилений чиясь нічною волею,
Чиїмось бажанням, що росло у пільмі,
Що теж хотіло поринути в Небо, туди,
Де Небесна Ріка
Водоспадом тече в Нескінченність.

Це була воля людини,
Що сиділа на сходах храму
Богині війни та кохання
І чекала...

Босоніж

*«... Але босоніж крокує в повітрі той,
Хто найбільше схожий на тебе...»
(Пауль Целан)*



Схожий на мене червень-схолар
Тупотить серед пташиних ясенів,
Серед квітучих жасминів
(Автохтонів країни шовку) –
Він трохи паяц, трохи мисливець,
І трохи невіглас (ну, зовсім):
Мені презентує дощ
електричний,

А схожа на тебе півонія
Задивлена в Небо-дорогу:
Хмаровану білим і синім:
Воно нині небо Ноя
І трохи мрійника Яфета:
Яфетичні народи-номади
Виходять зі скрині Степу
І блукають старою Європою,
Яку колись викрав бик:
Білий як піна морська,
Рогатий, як Місяць,
Хвостатий як ти.
А дні, як намисто з перлів,
Які вухастий тубілець
Дістав з прозорого моря
І заплющивши очі
Мріяв про рибу крилату,
Про човен і весла, про зорі
І квіти на березі мрій.

Дах

Він теж був руфером –
Майстрував дах на семи вітрах
Між землею сірою і прозорим повітрям –
Холодним як ніч чужа,
Дивлячись в небо очима сірого птаха –
Коли Білі зорі ховались за хмари,
А кратер Плутарха нагадував око –
Селени-ворожки, володарки чорних псів,
Що зазирає в каламутні глибини
Озера Мічіган
І стає на мить скво із племені віннебаго.
Він теж майстрував:
Чи то плащ, чи то сховок,
Чи то світ у свічаді (там),
Чи може галеру, що пливе
Хвилями моря під назвою Час
Чи то пірогу, що пливе річкою,
Яку назвали Епоха:
З минулого – а куди невідомо,
Чи може ковчег-притулок,
З якого випускають голубку:
Пошукати останній кавалок Сарматії,
Останню жменьку чорної землі Скіфії.
Він теж літав:
На крилах із черепиці рудої
Як кров, в якій отрути жар палить
(І про це забуваючи) –
В небо – там де сузір'я Лева!



Світа для Сонця

*«Зійшов лише мох,
Ще довго чекати до млива...»
(Пауль Целан)*



Ми сіяли жито на полі глиняному
Нашого болю, а зійшов мох.
Намелемо з нього зеленого борошна,
Напечемо коржів гірких як дні суховію,
Будемо ними гостити
Злого божиська Сонце.
А тобі в кучері
Я влітаю фіалки лісів ведмежих –
Лісів варварів-зайд:
Нехай на них глипає
Синє око шамана-травня
Чекаючи на сузір'я Лева,
Щоб воно знову на Небосхил вибігло
Риком захмарним
Нову звитягу віщуючи.
А ми все під Небом ходимо-колобродимо,
Все чогось шукаємо – чи то коней сірих,
Чи то днів минулих та в криниці втоплених,
Чи то журавля, що біду пророчить,
Чи то волі потворами вкраденої,
Замість ліхтарів собі блиском мечів
Дорогу присвічуємо:
Нас праліс ховає,
А ми зі схову вертаємось
До людей, що жнуть мох замість жита,
В ярмо вовків замість волів впрягаючи,
Одягають світу на Сонце,
А на Місяць солом'яний плащ.

Драгоман

*«Тепер вже достатньо листя
Щоб розтлумачити подих вітру...»
(Пауль Целан)*



Я драгоманом тепер
У війську зеленого лісу:
Перекладаю на мову шпачину
Шелест старих осокорів,
Людям-блукальцям тлумачу
Слова весняного вітру,
Які переказує ясен
Шарудінням своїх зелених рук,
Які записує жук-літописець
Знаками болотяних черепах –
Там – під корою ялин,
На брунатних стовбурах мертвих.
Листя достатньо –
Для сторінок палімпсесту,
Для апокрифу злого єретика –
Травневого вітру гір –
Весняного вітровію-бурлаки,
Що несе сірі хмари журби
В країну, що плаче за цвітом вишень
Тихо, без сліз.

А я знов занотовую,
Знову записую
Чорнилом кольору вохри
Все, що вітер шепоче:
Вітер-опришок
Прозорий, шалений –
Гайдамака весни.

Плесо

*«У плесі твоїх очей
Видно невід рибалки
Божевільного моря...»*

(Пауль Целан)



У божевільному морі,
Яке я побачив там –
У глибинах твоїх очей
Плавають навіжені риби,
Що вміють літати над рифами,
Шалені блискучі почвари –
Вони полюбляють циклони,
Тайфуни з очима хижими –
Очима кагана орди.
Їх ловлять вдягнені в сіре
Бородаті старі рибалки,
Кидаючи конопляний невід
В прозору синю глибінь
І майструючи човни гостроносі
На березі Скель Сподівань.
В очах твоїх море
Неспокою вічного,
Де хвилі думок трощать барки,
А я флібуст'єр – шрам на шрамі
І пливу навмання,
Бо жодної зірки
І компас поцупила відьма,
І хронометр показує час
Короля Едуарда Сповідника,
А бом-квівер і фок
Зірвано шквалом істерик.
У морі твоїх очей –
Морі вікінгів, дочок Доріди
і синіх китів
На реї іспанської бригантини
Мене (як корсара) повісили
Якось уранці
Коли Сонце було голодним,
Коли сіль виїдала очі...

Розчахнута брама

*«Бо слово втрачене
Знов стало біля брами...»
(Пауль Целан)*



Я стою біля брами
Розчахнутої, як діжа
В якої відвалилося дно,
Я стою на межі
Між містом і пустелею степу
І бачу очима сірими
Як філософи несуть на продаж
На ринок світу сього
Свої бороди нестрижені, незачесані
Наче думки після сієсти в Мілеті.
Я бачу гетер корінфських,
Що несуть уламки мідного дзеркала,
Граючи веселу мелодію Аркадії
Срібними дзвониками Родосу,
Що причеплені до босих ніг
(Пилюка).
Зрадницький степ,
Якому паротяг заозерний
Будує майбутнє
З цеглинок пари та гуркоту,
Вабить дорогами-зм'яями
У Ніщо. А я вірую в ковилу та Сонце
І досі лишаючись коло брами відчиненої:
Брами, яку ніхто і ніколи
Не зачинить руками мозолистими,
Не приколотить до воріт щита з драконом
Хвостатим, як все, що минає,
Не замкне їх списом гострим,
І не крикне голосно з мурів
За обрій втікаючим хмарам білим:
«Варвари!»

На скронях

*«... А якщо на чіїхось скронях загусне мох, -
Відкрийте всі люки, нехай при світлі місяця
Побачить фальшивий кришталь,
Отруту і черепи театрів...»*



(Федеріко Гарсія Лорка)

На скронях старого ідола
Кам'яного, як все минуле,
Гусне оксамит зеленого моху:
У кам'яного діда – сторожа льоху,
Що стоїть на кресах – він теж актор театру –
Театру абсурду, де коні актори,
А трава – декорація, а сліди на піску –
Це лише літери абетки давно забутої –
Абетки тірсенів чи то пеласгів,
А вітер – це лише музика – музика забудуть.
Над рівниною сліпого оракула
Авгуром чужим читаю книгу Неба,
Здивовано здоганяючи поглядом
Політ злиденного крука:
Вистежую чужинецьких варварів,
Випробовую гостроту стріли
Пальцями, що звикли до струн ліри,
Сагайдак і руків'я меча – шлях вершника,
Що не згубив торбу залатану
З рукописами пеанів-віршів
Про бабака-провісника:
Насвистів він мені пісеньку –
Пісеньку про майбутнє розстріляне –
Прийдешнє наше зле, неприкаєнне,
Але не позичене, не загублене.
А на скронях чи то на кресах
Мох
В того самого дідугана кам'яного,
Що сторожить льох великий,
Що досі таки не розкопаний,
Не розкрадений, не розорений
Зайдами.

Замість струн

*«Що там у мені причаїлося
В такий час сумний?»
(Федеріко Гарсія Лорка)*



Ми танцювали
Ногами босими під музику вітру
По землі притрушеній попелом
Під жовтим Сонцем.
Ми говорили
Слова колючі наче плоди нетреби
Мовою темного лісу і порожнього поля
Під жовтим Сонцем.
Ми лічили
Біле каміння серед чорної гальки
На рінні ріки сподівань марних
Під жовтим Сонцем.
Ми ліпили
З липкої глини людей подоби
Чи то богів байдужих краю солом'яного
Під жовтим Сонцем,
Яке слухало крик людини,
Що знала коли впаде дощ
Мідними краплями на душу хліба
Під жовтим Сонцем.
Ми жили на попелищах,
На землі, що втомилась
Дарувати нам зерна кольору Сонця,
Ми жили ніби мріяли,
Ніби на щось сподіваючись
І приносили треби
У печері підземного мороку
Тій, що стала чужою.
Ми пішли, заховавши Істину
Десь там – у глибинах спогадів
Шляхом жовтого Сонця.

Холодна монета Місяця

*«Березень – швидкоплинна тінь,
Січень.
У моїх старих, наче Небо, зіницях...»*



(Федеріко Гарсія Лорка)

Я збираю в діряву торбу метафор
Тіні весни Петрарки –
Цегляної квітки Етрурії,
Хвилинами чужих анемон Тоскани –
Квітів холодного вітру
Босоногої Мнемозини –
Дочки Урану, сестри Океану,
Діви старої, очі якої стали прозорі
У відблисках Місяця – срібного флорина,
Що раптом викотився на стару скатертину Неба:
Він загубив. Хто ж іще. Більше нікому.
Хотів кинути – вічній жебрачці Ночі:
*Ver cinereo tectum velamine
Nox rimosas mus. –*
А ми це повторюємо,
Шепочемо наче молитву,
Наче закляття весталки,
І своїми очима – старими як світ –
Які вже все бачили –
Поспішаємо поглядом
За тінями березня – замерзлого зайця,
Що тікає назустріч колючому снігу:
Туди, де птахи дзьобами довгими
Пишуть в повітрі сонети
І трохи прози – бо березень, березоль –
Час, коли все тимчасове: навіть дерева плачуть,
Навіть квіти – шматочки блакиті,
Навіть срібний флорин Місяця
Не для нас. Для Атиса – царя Меонії,
Батька Тірсена.

Центуріон очерету

*«Він тоги не має й зорю не благає,
Він іде за листком, що кружля перед ним...»
(Пауль Целан)*



Останній патриції осені,
Що мав колись тогу,
Та втратив – з неї пошили прапор –
Останній прапор вовчиці
Ватаги пройдисвітів Ромула,
Горожанин останній журби (Urbi et Orbi!),
Бо осінь: час бігти стежиною
За жовтим листочком ільму,
Що поволік вітер – по землі, по землі, по землі –
По цій – потрісканій –
Бо осінь – час сивочолих центуріонів.
Він підіймався сходами:
Думав – ведуть вони в Небо –
Останній аристократ очерету –
Цар сутінок, князь вигадок,
Герцог білого моху:
Зійшовши на башту
Побачив – там осінь –
Там, де холодна синява,
До якої безодня і годі долинути.
На башту зійшов
Етрусків-расенів-заброд:
Волоцюг, як і всі, хто живе
В цій країні телят,
Хто марить і снить, бо життя то є сон,
Зійшов, а там осінь:
Куди не поглянь – всюди осінь:
В Італії хижій, у Скитії дикій,
І навіть в Елладі – лиш осінь, і листя, і вітер.
І тога – подерта на прапор
Повстанців.

Випити сні

*«...За кого ж ми сні наші вип'ємо,
Як не за жорно?»*

(Пауль Целан)



Сні, в яких досягає пшениця,
Жовтогарячі сні колеса Сонця –
Воза огненного, в яке повпрягав
Коней білих нестримних шалених
Час (а ми його бачимо).
Сні солом'яні літа довшеного
Вип'ємо замість меду п'яного –
Бо Час (а ми йому треби вершили...)
Келих підніmemo снами наповнений –
Таки цими, серпневими, ковиловими:
Підніmemo келих за жорна:
Важкі, кам'яні – які все перемелюють:
Радість, журбу, одкровення, ніч і натхнення:
Навіть оту чорноту Ночі одвічної –
Все перемелюють – сиплеться борошно:
Біле розсипане борошно зір.

Руки які з того пилу зірок тісто замісять?
В печі якій хліб нам спечуть
З тіста отого небесного?
Ми оремо землю – кожного разу
Як кусень щербатий Місяця-коржика
Травам накаже рости. Оремо, в плуга впрягаючи
Білих коней світанку,
Чорних коней ночі,
Каурих коней вечора,
Чалих коней присмерку.

Оремо землю чорну
В яку колись ляжемо попелом
Наших домівок. Ми – подорожні вічні
Кидаємо в праматір землю –
Ні, не зерна – зірки.

Той, що зачиняє брами

*«Це той, хто присвоїв собі мої очі.
Він їх привласнив тоді,
коли зачиняються брами...»*



(Пауль Целан)

Якийсь дивак нетутешній
Малював на моїх вікнах папороть –
На вікнах, що завжди люблять світло
І дарують промені необачним мешканцям
Дому, що стоїть на піску,
Що висипався з клепсидри Вічності:
Ним рахували епохи – так необачно,
А він висипався. Добре, хоч ходить вулицями
Попід вікнами, попід тинами і парканами
Художник білих папоротей,
А не той, то зачиняє брами
І краде сірі очі людей тиші –
Щоб не бачили, щоб блукали в темряві:
Там, де потворки шукають тебе –
Необачного, недоречно, непотрібного.
Той, що зачиняє брами
Приходить, коли настає темрява,
Ховає вкрадені очі в скриньку
Зроблену в чорного дерева –
З тису старезного і отруйного,
Що ріс в забутій ущелині,
Проклятій шаманом-калікою
Народу довгих мечів і кудлатих коней
В ущелині сірих каменів і річки холодної,
Куди ніхто не ходить, не бродить,
Не колобродить, ніхто,
Навіть Мара оминає його.

Зимові сні

*«Заснути хочу сном осінніх яблук...»
(Федеріко Гарсія Лорка)*



Зима мокра й холодна
Наче арктична риба Каласта,
Наче плющ отруйний в лісі лисиць,
Наче білий мох білого дня Касте Суму
Нашіптує сні вужа.
А Місяць-невдаха нашіптує:
«Сон це не страшно...»
(Він знає. Як не він то ще хто...)
А може Місяць це теж яблуко –
Але не осіннє, а кам'яне,
Що надто довго висіло
На невидимій гілці минулого
І не падало в оцю безодню Ніщо,
А кам'яніло, сіріло, мертвіло –
Бо бачило сон – надто ніякий,
Надто одвічний – про вир круговерті –
Той самий. Отой, що завжди.
Хотілось заснути – заблукати у сні їжака,
Разом з колючим філософом межичасу
Бачити зоряну ніч (над листям торішнім).
Сон – це не страшно. Той безхатько правий.
Той блукач. Той кулястий ліхтар.
Той волоцюга.
У яблучних снах
Буду пити срібним кратером сидр.
А може й кальвадос – іспанський.
У снах.

Вік золотий

*«Вік золотий було вперше посіяно...»
(Публій Овідій Назон)*



Винахіднику плуга – щиро.

Вік золотий зернами кольору Сонця
У землю чорну масну
Перший орач волів щойно приручених
У перше ярмо дерев'яне.
І перший плуг з рогу оленя і кореня дубу.
Перший орач ліпив глики
З глини кольору золота
І малював чорним – кольору ночі і мудрості
Знаки закручені – втілення Вічності –
Знаки Галактики – сліди солі розсипаної
На долівці тьми.
Чи то молока розлитого корови одвічної.
Ще залізо не краяло перший хліб гарячої печі,
Ще меча ніхто не вигадав
І не тямив ним плоть шматувати,
І не гострив його біля кузні кіптяви:
Кузні лихих чаклунів руди болотяної.
Ще земля була щедрою, а поле неміряне,
Ще вершників степ не знав,
І земля не стогнала під копитами номадів довгих мечів,
Ще Сонце вмивалося – наче прокинулось
Водою світанків і рік
Незнаних, неназваних, ненаречених
Ще треби приносили
Тільки Землі-Праматері, а не Арею – мечу двосічному,
Ще земля була щедрою,
А Місяць рогатий до худоби лагідним,
Ще до епохи сокир бронзових
Було тисячі літ...

Межа ностальгії

*«Я підійшов до межі, за якою
Припиняється ностальгія,
За якою сльози стають
Білосніжними як алебастр.
Сутінки моєї душі!»*

(Федеріко Гарсія Лорка)



Падолист вчорашніх віршів,
Пізня осінь гіркої кави самотніх роздумів
На килимі мертвого листя,
Що нагадують жмутки непотрібних рукописів
Алхіміків-чорнокнижників епохи чуми
(І жодного клаптику шовку)
Малюють межу ностальгії –
Білою фарбою холодного відчуження:
Яка завтра зникне під таким же білим снігом
Ще більш холодим, ніж байдужість тих,
Що пішли в сутінки – сутінки світу,
А не моєї свідомості, бо там Ніщо.
Межа – я переступаю її вологе лезо:
Розумію, що Час розрізаний,
Час кавалкований і пошматований:
А я наодинці з епохою темряви –
Навіть Бог втомився і вирішив відпочити
Від споглядання цього заціпеніння.
А десь в пивницях старого замку серця
Шумовиння вина кольору вохри
Тих часів коли Сонце грона повнило
Солодким соком пізньої радості.
От тільки крук на мосту Тайгайському
Отому з якого видно потяги,
Що летять у степ осінній
Мене щоразу запитує (щоразу як падолист):
«А може в тому замку живуть привиди?
Сивочолі, шляхетні та неприкаяні – може таки живуть?»

Малахітова людина

*«...А я хотів
У небуття зануритись щасливим...»
(Франческо Петрарка)*



Малахітова людина
Кришить своє серце в сільницю,
Хоче посолити світ
Своєю кров'ю зеленою:
Нерозчинною, мідною,
Восьминоговою.
Людина вирізьблена з малахіту
Тупцює шляхом чумацьким
За сіллю гіркою сивашською,
Полічивши кістяки рогатих волів
Та каурих мулів готських –
Серед тирси минулого,
Серед ковилу снів жахних.
Малахітовий жевжик
Співає не рапсодію – реквієм
Кожному, хто вміє літати
Разом з журавлем-монахом:
Цибатим філософом сфагнуму.
Малахітовий чоловічок
Вважає себе коштовністю,
Не знає як перейти брід
Ріки Молочної білої:
На дні соми послулі
Ковтають все кам'яне:
Серед отої глини жовтої
З якої колись глеки зліплять
Для вина яблунового...

Час п'ятьми

*«Коли настане час
ти в кіммерійській тьмі
Шукати марно будеш тінь мою...»*

(Гійом Аполлінер)



У Кіммерії п'ятьма,
Яка шириться від молока
Чорної кобилиці,
Що надоїла сива жінка
Вдягнена в овече руно
І грубе полотно шерстяне.
П'ятьма шириться від кожної краплі
Білої, наче імла на Степом,
Наче туман у леваді снів,
Наче борода жреця Праматері Світу.
У п'ятьмі розчиняються тіні –
Діти віковічної темряви,
Що в час згасання заграви
Шурхотіли ковилою разом з ящірками,
Давали притулок хвостатим мишам
Від синього ока зозулястого яструба,
А тепер в Кіммерії п'ятьма:
Час, коли навіть Місяць заснув,
Зник у своєму сховищі,
Коли навіть зорі згасли як свічки,
Вкрадені беззубою відьмою
І сховані у цупкий мішок для непотребу.
Тільки стукіт копит – коней, що ніколи не сплять,
Тільки крик сови –
Птаха мудрості,
Тільки шелест тростин
Мислячого очерету.

Берег ріки

*«Вогню вогонь не покладе межі
Доці не каламутять глибини
Та схоже схожим назавжди живе,
Чуже чужим жититись може...»*
(Франческо Петрарка)



На березі ріки мовчазної,
Яку оспівав флорентієць –
Вигнанець, сумний пілігрим,
Блукалець лісів безнадії
(Навіть там, де сонячно).
На березі річки чекання
Човняра, що не гірш Одиссея
Знав про весло все.
Я шкодую, що він не Улісс,
Я ховаю монету в кишеню,
Затискаю її між пальцями –
Монету – шматок Сонця,
З рельєфом дельфіна
На стороні дня,
З написом: «Ола пернойн»*
На стороні ночі.
Я чекаю на майстра весла
(Йому не потрібні вітрила –
Тут вітер помер)
Мовчазного як сутінки,
У країні кімерів-молокоїдів,
Бородатого, наче Сократ.
Він колись був рибалкою
І ловив сріблястих плавців
У мереживо днів – не своїх.
І думав, що не плавці то лускаті,
А сталеві ножі,
Що раптом перестали тонути
У воді вічності.

Я чекаю,
 чекаю,
 чекаю
Отого мореплавця,
Що проміняв прозоре море
На каламутну ріку.
Чекаю.
Марно.

Примітки:

* *ὄλα περνοῦν* – я навів іонійський варіант вимови цієї фрази.
Насправді на монетах Міста Щасливого – Сабії Борисфеніди
такого напису ніколи не писали.

Помах крил

*«Чи досягну корінням королівства
В якому народилася вода і досягає?»
(Федеріко Гарсія Лорка)*

Я літаю між краплями
Дощу нескінченного,
Що почався відколи
Небо зазирнуло в свічадо
Моря синього і глибокого
Як журба самотності.
Годі пірнати
У його темні глибини
Черепам кам'яних філософій
Бородатих пророків віку машин –
Залізних.
Годі шукати Сонце –
Це жовте око невчасності
У кам'яних лабіринтах,
Які збудували монахи
Чорної віри Бон.
А я літаю між краплями,
Що падають важкими думками
З хмар-меланхленів,
Які заховали Сонце –
Від мене – сонцепоклонника,
Що звик мандрувати у пошуках
Світанку – як мрія синього.
Помах уявних крил –
Які не лишать тіні
Навіть тоді,
Коли визирне забуте Сонце.



Дикий агрус

*«Ми нудні наче книги,
Спочинем, бо осінь...»
(Поль Верлен)*

Дикий агрус достиг
Під небом Верлена
Серед лісу зелених рук,
Що тягнуться жаданням доторку:
Доторку Порожнечі. Терпкі і кислі
Зелені ягоди дикого агрусу
Біля стежки босої німфи –
Подруги Пана – вічно сумної Ехо,
Що чекає на крик – крик чорноптаха.
На стежі лісовій – стежі Персефони –
Кам'яній і колючій –
Наче справді судилось їй
Прикрашатися диким агрусом
І ожиною марних мрій
Грають виставу Есхіла
Сумні кентаври з очима воловими
І наяди фрігійського водограю –
Холодного – бо все охолело:
І слова, і голос, і навіть сліди козлоного:
В театрі без глядачів:
Хочуть сказати нам – прозорим,
Що все минає, все, навіть темрява,
А ви думали лише літо. Хочуть сказати,
Що всі люди вміють літати
Тільки забули про це ненароком
(Згадав колись тесля Дедал – даремно).
А я збираю плоди дикого агрусу –
Кислі ягоди Порожнечі.



На струнах

*«На струнах роялю порожнього
Павуки-акробати...»*

(Федеріко Гарсія Лорка)



На струнах,
Яких давно не торкалися пальці
Ні старого музики
З сивою бородою невідомого,
Що в синіх венах минулого,
Ні юної шанувальниці Діоніса,
Якій пасувала би арфа,
А не чорний рояль – гість з потойбічного,
Страшний свідок
Мертвих поетів звуків,
Душі яких розчинились в Синяві.
На цих струнах
Живуть музики тиші –
Восьмилапі поціновувачі гемолімфи,
Що грають мелодії нечутні нам,
Не чутні вухастим стрибунам,
Не чутні шкірястим літунам,
Не чутні ловцям сірих мишей.
На своїх шовкових струнах вони
Слухають музику Ночі –
Ноктюрни сірих метеликів,
Шепіт липкої темряви.
На струнах,
Які замовкли – хто зна чи назавжди,
Які зроблені з бронзи – металу яскравого Сонця
І голосистих бджіл степу.
На цих струнах живуть
Восьмиокі Арахни –
Колишні красуні, колишні ткалі
Візерунків буття веселого.
Струни часів бронзи
Мовчать.

Монолог скрипки

*«Б'є в рамена засмаглі
Метеликів чорна згряя
Білі змії туману
Сліди замітають...»
(Федеріко Гарсія Лорка)*



Не турбуйте мене,
Коли граю я на залізній скрипці
Фатальне соло
Лише для слухача одного
Під небом світанків і синяви –
Під оцим куполом вічності,
Під білими хмарами сну,
Над жовтими кульбабами яви.
Не турбуйте мене,
Коли я стискаю залізну скрипку
Напередодні акорду короткого
Затамувавши подих,
Обережно торкаючись пальцем
Струни сталеві.
Мою фугу почує
Слухач – по той бік,
По той бік поля квітучого –
Неораного, несіяного, незнаного
Нами. Мною –
Дивака-музики на ймення Харон.
Не турбуйте мене:
Замість нот збирані зерна нірвани
Бережу паче пастор
Береже овечок чорних і білих
З якими Судний День зустріти мріє –
Там – де небо цілує озеро:
Воду меотів.
Не турбуйте мене –
Скрипаля бронзових нот

Дзвінких і легких як Сонце
Коли перед концертом –
Перед коротким соло
Перед фугою нашого часу
Я одягаю фрак –
Кольору трави і землі –
Таки нашої.

Музика мовчання

*«Про те, як тріщать цикади
І маки цвітуть – ми знаємо,
Самі ж в глибокому схроні
На арфі без струн граємо...»
(Федеріко Гарсія Лорка)*



Лицарям Місячного Сяйва та Горобиних Ночей

У глибинах глини, у нутрощах скель,
Під корінням старезних дерев,
Що снять ароматом конвалій Неба
Ми вирили схрони – глибокі, наче колодязі,
Тихі, наче птах світанку опівночі.
Ми чекаємо слухного часу,
Граємо на різблених арфах –
Арфах без струн.
Ми граємо музику тиші,
Співаємо пісні мовчання –
Тут, в глибинах землі.
Нас чують тільки корені –
Підземні руки столітніх буків
І ясенів синього вечора –
Нашу пісню мовчання.
Нам сняться сни про майбутнє –
Сонячне, як червнева шипшина
І високе, як Вега у липні,
Сни про країну загірну,
Про Землю Майбутнього –
Нам – мрійникам лісу,
Шукачам незримого і невідомого,
Нам – прочанам таємного,
Лицарям сяйва Місяця.

А десь на поверхні зеленотравній
Серед лісу тінявого і яглицевого

Бродять люди босоніж
І дослухаються –
Вухом до землі вологої тулячись,
Хочуть почути музику –
Музику нашої тиші.

Рибалки

*«Каміння спить, і пси лежать дрімотні.
Ах, ніч сумна, як ночі ті скорботні,
що ждуть, щоб ранок повернувся назад...»*



(Райнер М. Рільке)

Тим, хто розмальовував глеки. Широ.

Рибалки ловили осетра,
А витягли камінь –
З нутра Бористену –
З ріки верболозів і чапель.

Рибалки ладнали човен –
Смолили йому боки
І дерев'яне черево.
Аж бачать, а то Місяць,
Який пливе по Небу
Глиняних снів землеробів.
Взяли вони отой камінь –
Округлий, як все минуле
(Чи то не камінь, а серце,
Що давно скам'яніло,
Бо втратило сподівання),
І потягли на гору,
Де якісь диваки палили
Свої солом'яні хати,
Щоб ніколи не згадувати
Про те, що сподівалось,
Про те, що мріялось,
І про що малювалось
На глиняних глечиках,
На дерев'яних снах
І солом'яних платтях
Чужих наречених.

Рибалки ладнали сіті
Для риби на ймення сонце,
А бачать, що то одяг
Для них –
Жебраків і відлюдників.

Твій дім

*«Я також, згадай-но,
Пилобрана, прилетів сюди
Журавлем...»*

(Пауль Целан)



Твій дім стоїть
У Кварталі Латинському,
В синьоокій Лютеції
У кам'яному Парижі –
Серед міста, в якому немає
Жодної барокової кам'яниці,
Твій дім (наче сірий кляштор)
Бовваніє темним опудалом
На березі Сени –
Ріки непрозорого часу,
В якій Франсуа ловив пічкурів –
Отой, що Війон –
Отой, що розбійник і злодій,
Гравець у слова і майстер ножів.

Твій дім серед міста
Нечесаних галів,
Безхатьок-вагантів,
Що діжку нечемних пісень
Жбурнули в пивницю.
А з вікна визирає Бодлер,
І щось там про осінь
Холодну і сіру.

Твій дім серед міста,
Де жоден дивак
Залізною вежею небо не ранив.
Ти в місті живеш,
Де ніхто не палив ще на площі
Магістра лицарів Храму,

Де ніхто не пірнав
У потік каламутний
З моста Мірабо,
Поставивши крапку
В сумному вірші про любов.

.....

Я бавлюсь словами в тюрмі –
У тюрмі почуттів –
У в'язниці людей.
Прилетів журавлем ненароком
У місто твоє
Оточене мурами слів
І полечу горобцем
Або подихом вітру
У передмістя:
Шукати сліди на воді.

Сумний балаган

*«... І поставив я в серці
Невеселого жарту
Балаган без акторів
На ярмарку жаху...»*

(Федеріко Гарсія Лорка)



У моєму серці
Театр акторів-безхатьок
Балаган вистав моторошних,
Де Гамлету прострілили серце
Зі снайперської гвинтівки.
У балагані отому Гвідо
Пише слова сажею
На сторінках світанку осені:
І то все сценарії
Вистави про безнадію,
Де Арлекін-самогубець
Вкорочує сумну п'єсу пташину
Безглуздим своїм вчинком
Плямистого шпака-пересмішника.
У серці моєму паяци
Жарти свої невеселі
Вигокують в порожнечу,
А світляки ліхтарики
Запалюють за кулісами
Бо в темряві нашого часу
Оту виставу страшну,
Оцю комедію моторошну
Ніхто би не міг побачити,
Якби ніч отак совою глипала
В душу кожного перехожого.
Отого і запалюють:
Засвічують – ніби плачуть:
Не сльозами, а жмутком променів.
У виставах мого балагану
На порозі Бетельгейзе глядачкою,
А скрипаль виграє мелодію
Без струн у тиші такій – небувалій...

Фарби для Місяця

*«... А Місяць цієї ночі,
Як на горі осліпнув
І купив у Смерті
Фарбу вихору й попелу...»
(Федеріко Гарсія Лорка)*



Я купляю в крамницях Леванту
У чорновбраного Яго –
Меланхлена венеціанського –
Старого слуги Республіки
Фарби для білого Місяця –
Посліплого свідка містерій,
Німого аптекаря і алхіміка,
Що дарував трунок
Кожному коханцю Музи –
Хворої діви Евтерпи.
Куплю трохи фарби
(Нехай навіть він не бачить)
Розмалюю його кольорами:
Кольорами циклону Атлантики:
Ненароком всі зрозуміють
Під Небом таким невдячним,
Байдужим п'янкої офіри,
Що ночі у нас сині – у нас –
Пілігримів Півдня –
Коли в зеніті Вега –
Зірка надії останньої
Божевільної жінки Пандори –
Першої серед рівних.
Позичу в водяника Дожа –
Отого, володаря моря,
Меланхоліка Бартоломео*
Три дукати для чорної фарби –
Фарби нестримної бурі,
Фарби весняного відчаю,
Фарби таємної мудрості –

Намалюю на Місяці плями –
На чолі сліпого Пророка.

Примітки:

* - Бартоломео Граденіго (1259 – 1342) – хто ж іще... Якщо вже кидати обручку в лагуну – то тільки йому.

Ще примітки: читайте на дозвіллі «Історію Венеції» - це повчально і так по весняному модерново. Це краще, аніж ловити в Адріатиці пічкурів. А ви ще питаєте, чому над храмом Темпіо Малатестіано так безнадійно світить місяць... Та оте солоне містечко то не маленький Рим – то загублена полотняна торба святого Маріно.

Вільні століття

*«І з кучерявими багряними богами
Я поруч плив у ті століття вільні...»
(Володимир Набоков)*



Епоха синіми пролісками
Проростає крізь зотліле листя віків,
Століття намистом бурштиновим
На шию веселих богів:
Віщує епоху Свободи
Сміючись сопілкар Сонце.
Боги свої кучері
Миють у водоспадах часу,
Люди-птахи
У країні своїй загірній
Дзьобають замість зерен
Кванти жовтого світла.
Епоха Свободи
Проростає білим підсніжником
З-під важкої землі вічності,
Вухастим зайцем стрибає
Запашною долиною рясту –
Рясту пориву нестримності,
Гордим оленем крокує
Лісом прозорим пробудження.

Століття Свободи
Співають бадьорі боги:
Молодими тілами кольору бронзи
Славлять нову весну
Танцями вітру квітів.

Самотній вогонь

*«Серед пустелі
Я бачив вогонь!»
(Накахара Тоя)*



Ті, хто розпалив вогонь
Серед моря каміння,
Серед океану піску –
Просто сумні палігристи:
Такі ж шотландці – сторожі голих пагорбів
Як лицар початку,
Який не знав, чим усе завершиться,
Точніше, знав, але
Не хотів нікому сказати,
Бо стати пророком
Було нестерпно.
Дим у зимовому небі
Гіркіший за віскі з острова Торі.
Немає дороги зворотньої
З цієї пустелі самотності,
Де замість снігу падає взимку пісок,
А небо - кольору ртуті,
І люди ховають обличчя
У сховок тканини грубої,
Тканої з шерсті верблюдів.
Повелитель поганих доріг
Шепотів мені про порожні колодязі,
Про Срібну Ріку
Вздвож якої блукати й блукати,
Куди – невідомо. Шепочу сутри
З іменем Будди Майбутнього
І мислю:
Я ще живий!

Зимові гуси

*«До тих, хто іде
І до тих, хто лишається
Прилітають гуси...»*

(Нацуме Сосекі)



У місті
В якому ніколи не було трамваїв
Я йду вздовж неіснуючої колії,
На вулиці, де зима заморозила душі,
Марно виглядаю зимових гусей
Білих, як сніг Країни Ведмедиці.
Вони прилітають тільки опівночі
Тихо, наче здивовані сови
І гелгочуть нечутно
Про великі холодні озера
Повні сріблястої риби.
Прилітають
Лише до самотніх поетів –
Лише до самотніх.
Було темно
На вулицях Зимового Міста
Спали в своїх домівках
Перехожі й пожежники,
Щурі і коти, водовози і злодії,
Кати і повії, аптекарі й пекарі.
Не спав лише Сторож Снів
Моторошних і смішних,
Сірих і кольорових:
Снів, які загубили мертві
І назбирали живі
У своїх хворобливих мареннях.
Сторож Снів – такий безпритульний –
Блукав з ліхтарем
Під чужими вікнами:
Вікнами снів.
А я виглядав зимових гусей,
Знав, що вони прилетять:
Якщо не до мене, то конче до когось.
Знав.

Дикі вишні

*«Росисте гроно винограду
Під вечір потягне лисиця...»
(Сімадзакі Тосон)*

Коли вітер прийшов
у міста катарів
Дикі вишні достигли
в садах Провансу.
Коли осінь фарбує
пастеллю П'ємонт
Перевалом журби
йдуть та йдуть савойяри.
Альбігойці збирають зерно
в глеки порожні віри,
На сторінках старої Біблії
на полях намальовано:
Чи то люди, чи звірі.

На землях старого кляштору
виноградники та переліг,
Сонце дозрілим яблуком
козлоногому Пану до ніг,
Чорні вівці слухають Кальвіна –
дерев'яним пророком млин.
Було б у цих селах весело
але безнадія і сплін.
Савойяри несуть туман
у торбах сірих містралю,
Хто і навіщо гіркі слова
сіяв у глину краю?
Цього, оцього, де фіги й мигдаль
цвітуть, як завше, весною
Буде, буде косити чума:
людей бо нині – як гною.
А дикі вишні достигли таки
у левадах Провансу зелених,
Присмак гіркий чергової війни
чорною сіллю у венах.



Діти варварів

*«Коли сходить Місяць
Дзвони німіють,
І відкриваються стежі
Серед дрімучих хащів...»
(Федеріко Гарсія Лорка)*



Босоногі мешканці лісу
Збирають білі камінчики –
Округлі, як яйця птахів –
Отих, що розтанули в небі –
Синьому, наче сни форелі:
На руїнах гнилих імперій
Мурують нові світи:
Заново. Від самого початку.
Синьоокі діти півночі
Рудочубі – малюють на шкірі
Відшліфованій сімома вітрами
Знаки казкової вічності.
Хтось там новим апостолом
Віщує їм про прийдешнє,
Хтось дарує їм віру
Принесену в козячій торбі –
Дірявішій за епоху.
А хтось декламує Євангеліє
Демосфеном з палаючим поглядом –
Їм – дітям простору,
Онукам Борея нестримного,
Їм – людям вогню.
І там – на руїнах імперій
Огидних, як все рабське
Діти північних варварів
Співають пеан про високе,
Про чисте, прозоре і вільне.
Діти моря і лісу,
Вітру і хвиль високих,

Володарі довгих мечів
На руїнах потворних імперій
Зорали нову ниву
І сіють тверді зерна
Жита – хліба майбутнього.

Світ, якого немає

*«Відходить Місяць
Косим вітрилом
Сагайдаки повні
Ранкової роси...»
(Федеріко Гарсія Лорка)*



Світ, якого немає
Зобразив нам художник літер,
Що бачить слова кольоровими,
А життя вічною мандрівкою
Звивистою стежиною спогадів
З одного туману до іншого
Через один брід намулистий
До іншого мокряку волячого.
Отого світу немає –
Отого запашного, яскравого,
А ми все міркуємо,
Чи то був він насправді,
А чи його вигадали,
І тішимося своєю фантазією
Ми – сіровбрані філософи буднів,
Як тішуться очкасті метелики
Солодкою весняною квіткою.
Світ, який зник наче тінь
У ніч горобину,
Зник, наче крапля
Дощавого дня падолисту,
Як крижана пелюстка
Серед зими мовчання білого.
Світ, про який ми мріємо,
Світ, що голкою в серце,
Світ, який помічає в дзеркалі дня,
Світ, якого нема.

Джмелі

*«Далекий шлях, а часу в нас так мало!»
(Франческо Петрарка)*

Ми думали, що життя – це книга,
А це лише вервечка
Уламків часопростору
Нанизаних на нитку почуттів.
Вервечка, що тягнеться в темряву,
Яку перебирають пошерхлі пальці
Гончара, що майструє тіла
З липкої жовтої глини
Та прозорої води часу
(як легко вдивляти в майбутнє!),
Ліпить собі іграшки –
Персонажів театру лялькового.
Вони грають йому смішну виставу
Про те, що смерть неминуха,
Грають і розбиваються,
Руйнуються
На порох сухий,
На пил під ногами босими
(Черевки давно загублені,
Бо набридло їх витирати
Від пилу зірок
Килимком під дверима Всесвіту).
Пошійте хтось завісу смугасту –
Треба ж цій драмі антракт
Хоч інколи влаштовувати,
Щоб ляльки могли усвідомити,
Що сценарій мелодрами глиняної
Написано сірими чорнилами,
Пером крила чорного крука,
Що дзьобав падло
Мертвого тіла Галактики.
А коло гончарне все крутиться,
Глину руки старезні місяць,



У променях злих зірок
Нові іграшки-пищики випалюються...

А над квітами гогодзів
Гудять джмелі волохаті:
Сторожі запашної неплинності,
Вартові нових хвилин нетлінності.
Слухайте їх гомін прозорокрилий –
Може тоді щось втямите,
Перш ніж сховають вас
У ящик тисовий
Для глиняних іграшок-пищиків
Струганий.

Темні слова

*«Написані темні слова
Абеткою яких заграє?»
(Федеріко Гарсія Лорка)*



Темні слова
Зустрічаються в кожній книзі –
Навіть у світлій, що наче промені на воді:
Навіть в такій.
Слова написані темрявою:
Для чого, кому, навіщо?
Слова темні, як ніч.
Темні, як наші часи.
Чи то оті – часи лангобардів –
Руських людей заліза,
Довгобородих зайд
До країв стиглого винограду
(А на краю дерев'яного столу
Ніж
Яким різати хліб
І запивати його вином).
До моїх черевиків-апостолів
Пришиті підошви
Шевцем косооком на ймення Сонце.
Але навіть він – золотонитковий
Має темні слова
Написані літерами заграви.
Не нашої.
Не доброї і лагідної – а тої –
Заграви пустелі духу.
Темними словами написана книга,
Яку дарував мені поет божевільний
Давно розстріляний
У якомусь підвалі
Будинку бетонного
Проклятого Богом міста –

Міста Вічної Ночі.
Нічого не лишається
На сторінках книгу піску.
Тільки слова
Тільки темні слова
Тільки слова непрозорої Тьми
Будуть звучати
Коли не стане нас...

Сліди золотого лева

*«Люб'язний Орсо, вашому коню
Арканом можна наказати: «Стій!»
Та хто полонить дух, що рветься в бій
Цураючись безчестя, як вогню?»*

(Франческо Петрарка)



Сліди золотого лева
На піску, який залишила ріка,
Загубила, наче коштовний непотріб,
Чи то як зерна Вітчизни майбутньої:
Нам на спомин
На згадку – лише одну,
Випадкову.
Тінь від його гриви
На воді світло-синій
На воді плинній
Воді, де живуть русалки,
Що плетуть собі прядиво
Наших снів.
А в снах – наче в дійсності,
Наче сон – то не вигадка,
Ми йдемо слідами лева,
Вдягаємо одяг з криці,
Вдягаєм залізні сорочки,
Взуваєм залізні чоботи,
Йдемо шляхом нескінченним
І слухаєм стукіт копит
Комоней гордого князя,
Що мечем здобував волю
І все сліди шукаємо
Золотого небесного лева
У снах,
у снах,
у снах...
Тільки у снах...

Той, хто з тобою

*«Вона іде шляхами пілігрима
Крізь біль і сум, крізь темряву ночей...»
(Вільям Шекспір)*



Мені говорили,
Що в цьому місті зітхань
Надто багато води каламутної
Але це прозора Венеція –
Місто заброд-венетів,
Тінь на солоній воді
Тінь Акви́леї пишної,
Побічне дитя козопаса Аттіли,
Золоте яблуко, що раптом упало
На хвилі піняві лагуни
З дерева мідностопих цезарів,
Яке трусили немиті гуни
Годовані молоком овечим –
Діти без'язикового пастуха Місяця.
Мені говорили,
Мені – марнослову і чорнокнижнику,
Що тут забагато човнів дерев'яних,
А це просто легенькі тріски
Зі скрині святого Марка –
Босоногого дивака-апостола,
Що витесував колючі істини
З гілок запашних оливи квітучої.
Мені говорили,
Що тут забагато голодранців рибалок,
А то лише орачі неозорого моря,
Шукачі сріблястих знаків лускатих
Серед намулу, серед піску, серед минушого
Серед трави морської,
Яку збирай – не збирай,
А все марно. А все ні до чого.
Мені говорили,
Що то пухнаста киця –

Кам'яна, але не тутешня,
А то лев крилатий,
Сторож кришталевого завтра,
Що гортає сторінки Книги,
Де хтось очеретиною писав літери,
Замість чорнильниці мушлю
Ладнаючи...

Прядиво

*«Тьмянний місяць. Туман на квіти
Ледве помітне кинув прядиво...»*

(Лі Юй)

Та це не буття – це прядиво:
Плетиво ниток Порожнечі.
Я думав, що це заметіль листя –
Золотого, як мої спогади
Про кожне дерево недоречне,
А це лише забутий апокриф
Італійської дощавої осені,
Неаполітанського падолисту,
Нетутешнього, наче Данте,
Що заблукав у степах Сарматії,
Замість подорожі зі свічкою
У Тартар негостинний.
Я думав, що це осінній вітер
Холодний як і все навколо,
А це єретик з постоломи дірявими –
Втікач з країни теплої
Гаїв олеандрових та помаранчевих
До країни вічного холоду.
А я собі гортаю й гортаю
Сторінки сього апокрифу,
Читаю фрази давно заборонені,
Вдивляюсь у літери готичні осені
І думаю – та то ж не життя,
А прядиво ниток Порожнечі...



Сон серця

*«Побачило зимових сутінок просторість –
Заснуло серце...»*

(Федеріко Гарсія Лорка)

Моє серце горнулось
До білих зимових метеликів
Які прилітали
На червону відмітину
Серед білої порожнечі,
Яких приносив до теплого поштовху
Холодний грудневий вітер.
Моє серце шукало
Хоч трохи тепла серед холоду
Серед квітів морозу
І подихів сивих хмар.
Моє серце безхатком-собакою
Блукало манівцями міста чужого
Кам'яного – з вікнами-більмами
І бачило сни: такі ж кольорові,
Такі ж теплі і вітряні
(Легкий бриз океану)
Як острів загублений в порожнечі
Порожнечі нашого світу:
Моє серце бачило сни.
Серед безодні самотності,
Серед Ніщо майбутнього,
Серед ночі вічної й нетутешньої
Моє серце бачило сни:
Наповнених світлом сумного Сонця,
Наповнених квітами дивними,
Наповнених синявою –
Бачило сни...



Дорога: нічого не втрачено

*«Ілюзія – це повія
Яку бачиш у позолоті,
Що покриває вечір
І вмирає при народженні дня...»*

(Іріа Лопес)



У сірому світі хворих ілюзій
Губаті люди торгують дір'явими душами
Від обіду до загуслого вечора:
Три крейцери за оцю – заштопану,
Яку везли на панцирі сталеві черпахи
Від міста ляпасів до селища митників
(Одна хата Матвія, але порожня,
Назавжди кинута, як сліпа ящірка).
А ви збираєте у телячу калитку
Кавалки потріпаних слів-ілюзій:
Порізаних ножицями сліпого часу
На дрібненькі кавалки буття прозорого –
Того – данського, про яке принц марив.
А вздовж дороги постаті – якщо не тіні,
То вигадки – продажні кволі ілюзії,
Які так навіювали, про які так щебетали
Маги в кудлатих хітонах і кольорових шатах.
У когось лишається
Лише вона – продажна повія ілюзія
Замість кухарки та музи,
Замість гімнастики і надії на вічність
Замість
Просто нікчемна ілюзія...
І лише вітер – холодний осінній вітер
Шепоче всім і кожному:
«Нічого не втрачено!»

Виноград стиглої осені

*«Починається плач гітари
Розбивається чаша ранку...»
(Федеріко Гарсія Лорка)*



Жовтень кульгавим грішником
Шкандибає до храму старих еретиків
Білих друїдів забутої секти
Катарів з міста Альбі –
Виноградарів сизих ягід
Знавців давнього трунку –
Напою шаленства тракійців.
Жовтень королем позолоти
Катом в плащі розкішному
Стріляє мені в скроню.
Жовтень – німий свідок
Осені патріарха.
У кишені напхано листя –
Того – кленового, того – повного барв,
А жмені повні каштанів –
Гірких горіхів майбутнього,
Твердих як іспанські кулі
Грабіжника злого Пісарро.
А мені долати стежини
Кам'яних і чужих Піренеїв
У пам'яті тільки етюди
Невдахи й вигнанця Пікассо.
Не чекайте від мене мовчання,
Не чекайте від мене образи,
Чекайте від мене помсти
Коли жовтень злим танцюристом
Стріляє мені в скроню –
Так наче я не прочанин,
А божевільний гідальго,
Вершник німої осені...

Будинок з химерами

*«Вечір одягнувся холодом
Щоб не втратити шлях...»
(Федеріко Гарсія Лорка)*



Я зачиняю двері –
Важкі тисові двері
Ковані кімерійським залізом –
Металом довгих мечів.
Я зачиняю двері
Будинку вічної темряви,
Де живуть кам'яні потвори
Вигадані галицьким Квазімодо,
Горбатим львівським Гобсеком,
Кульгавим доктором Фаустом
З Пекарської –
Недбалого передмістя,
Вулиці охайних мулярів –
Отих, що вільні.
Всюди, навіть у Вільно Вітовта.
Я зачиняю двері
Вдягнувши залізні пальчатки
Давно померлого лицаря,
Якого чомусь називали катом,
Може за сірі очі,
Може за хриплий голос,
Може за те, що писав сонети
І багато вигадував
Історій про свого меча дворучного
Якого називали Трояном –
Чому – невідомо.
Я зачиняю двері
В будинок, де в кожній кімнаті
Портрети сліпих володарів
Снять про минуле –
Таке ж страшне як кульбабове поле
З чумними могильниками.

Я зачиняю двері
Коли гасне все світло:
І там – на Небі,
І тут – у вікнах,
Бо лойові свічки Ігнатія Лойоли
Перетворюються на клепсидри,
Які ковтають час наче сови
Поглинають волохатих пискляток.
Я малюю на вогких стінах
Будинку з химерами
Знаки ночі і темряви
І пишу готичними літерами:
«Eterna noctis».

Стежка-ніж

*«А ще творити квітники
Майстер був рідкісний
І будувати з тиші
Альтанки...»
(Федеріко Гарсія Лорка)*



Стежка, на якій кроків не чути
А лише шепіт
Слова неясні, незрозумілі,
Звуки стишені
І знову – мовчання.
Стежка, яка не веде нікуди,
Навіть у хащі,
Навіть у нетрі,
Навіть у сирість вертеби,
Навіть туди.
Стежка, якою мусить блукати
Кожен прочанин чи подорожній,
Кожен їжак з думками-колючками,
Кожен вухань з хвостом-епіграфом
Чи то епітафією для всіх несміливих,
З тонким скляним серцем для вина черленого:
З серцем-мішенню,
Кожен гризун з зубами репліками,
Кожен мисливець з ножом правди,
Кожен, хто заблукав
З торбою повною часу,
Повною днів, років, століть
Епох і тисячоліть,
Кожен сумний босоногий
Мусить ходити колами,
Вертатися до сухого дерева –
Щоразу, аж доки не зверне обабіч –
На стежку, що веде у Ніщо.
Стежка, на якій ніколи трава не виросте,

Навіть блекота отруйна,
Навіть нетреба колюча,
Навіть звіробій-кат,
Навіть лунарія забуття
Не проросте з отого от шляху битого,
Розбитого й проклятого.
Стежка, яку ніколи не споглядає Місяць –
Цей підсліпкуватий забудько,
Цей заброда готичної тьми.

Мох

*«Давно вже заміли
Руїни моєї хати...»*

(Лі Бо)



У башту моєї пам'яті
На самий горішній поверх:
Отій, що під самим Небом,
Отій, з великими вікнами,
Які ледве зранку прочиниш –
Крізь отвір повзуть хмари
Бавовною білого сну
У цю кам'яну башту,
В кімнату з холодними стінами
Заходить старий мох
Гостем чужим і непрошеним,
Кульгавим онуком гуна,
Босоногим вершником
Кам'яних комоней зречення.
Руїни замшілі
Замку моєї свідомості
Темніють у сутінках
Старої бабусі Європи
Очима почвар готичних,
Блимають на рівнині
Отій, що внизу під Місяцем,
Отій, з ялівцем колючим,
Який гірчить не сьогодні
Плодами своїми смолистими.
І цей стрий зайда, блукалець-безхатько
Зелений свідок таємного
Дарує мені тишу,
Заперечує книгу «завтра».

Небо порожнечі

*«Птахи співають, плаче соловей,
Але долини вкриті ще туманом...»
(Франческо Петрарка)*



Відлітають ластівки –
Чорно-білі знаки апокрифів,
У синьому Небі стає порожньо
У цьому високому Небі Конфуція –
Жебрака нещасного царства У.
Стає в блакиті так пусто й незатишно,
Наче на другий день творіння,
Коли Бог бадьорий
Створив Ніщо.

Покидають нас ластівки
І хто зна чи повернуться,
Лишаються круки –
Свідки вічного тліну
На кронах дерев скорботи,
На землі, що не зорана
Пługом святого оновлення
(Нехай і осіннього) –
Залізним зубом змін.

Полишають нас ластівки
Одних в країні жажуреній,
Сиротами під деревами смутку.
Лишаються з нами
Окрім граків-філософів:
Дітей старого Сократа
Горобці буденної сірості
Веселитись своїм цвірінь,
Коли хоч в петлю, хоч з мосту в вир,
Коли в цій елегії поля –
Спаленої ниви майбутнього –

Холодної і сухої: соломою спогадів
Застелено долівку дому,
Нашого – де ми чужі,
Хати, де нас нема,
Бо ми журавлі
Країни, де немає озер.

Відлітають ластівки –
Чорні крапки
Книги Високого Неба,
Маленькі постскриптуми
До згорнутих рукописів Шляху,
Що так просякли олією часу –
Важкого, як тосканське олово.

Відлітають ластівки,
А в мене в долоні
Рожевий журавель з торбою:
Чорною, наче ніч Фоми-апостола,
Що лишив нам Євангеліє,
Що досі за сьома печатками.

Тільки мовчання

*«... Судилось так – вгамовуючи спрагу,
З одного джерела життя
Нектар з отрутою змішаний я п'ю...»
(Франческо Петрарка)*



Не кажіть мені нічого про крейцери,
Які ховають у своїх волохатих сумках
Кенгуру – громадяни держави незайманості,
Мовчіть про сліди на воді,
Які лишає своїми лапами
Вухатий звір Сіріус.

Не кажіть мені про королів Гімалаїв –
Білої країни вічної тиші –
Їм затісні їхні мідні корони:
Не для таких черепів мовчання ковані.
Хто вчив їх тримати молоти
У кузні одвічного Агні-хотара –
Посланця до ласих богів-дармоїдів?

Не кажіть мені про око
Лисого розбійника Неба:
Надто хиже воно й невблаганне,
Надто сині його зіниці,
Надто рідко воно дощем плакало
Над землею, що давно висухла
Від сподівань гарячих і марних.

Не кажіть мені про Золотий Вік –
Я досі з чорнозему викопую
Його уламки блискучі
І несучу їх на торжище –
До лісу жадібних липких пальців.

Про любов

*«Я вірив у рядки, що сповнені вогнем...»
(Франческо Петрарка)*

Коли за вікном зелене Сонце
Грає в покер з божевільними шкіперами
Намальованого моря заграви
Насміхаючись над доведеними теоремами
(Наче громадив їх не Евклід, а Нерон),
Келих волошкового трунку
Поля, яке орали тарпанами та турами
Жовтоокі сивобороді зайди –
Такі ж забродили, як граф Каліостро,
П'є молодик-пастух сопілкар,
Що так схожий на Оноре Мірабо,
Що димить люлькою-любною з червоного дерева –
Такою самою як в Шарля Моріса де Талейрана –
Капелана всіх заспокоєних,
Капітана всіх хуторянських писарів.

Коли за дверима срібний флорин Місяця
Ховає в калитку воловошкіряну
Тьма-єретичка: ворожка й шахрайка,
Босорканя порожніх рук і порожньої хати,
Виходить на поверхню ставка-ристалища
Срібнолускатий лицар-страховисько –
Требник і митар сліпих зірок –
Дітей старого сухотника Зевса,
Ми збираємо зашморги лісових стежок
Аби не втрапив до них романтик заєць –
Друг всіх пстругів та опришків,
Вартовий подвійної чаші,
Сторож жертovníка північного вітру –
Шамана, що накликає дощ
Коли порожньо: що в Небі, а що на тверді.

Коли за димарем тільки Небо



І жодного птаха, жодного жайвора
Ми зітхаємо і сумуємо:
А чому ж так синьо,
А чому ж так порожньо,
А чому ж так високо,
А чому ж так хочеться
Небуття.

Колісниця Сонця

*«Зітхаю, наче листям шелестить
Журливий вітер...»
(Франческо Петрарка)*



Моя муза зеленоока
Явилась мені серед лісу Данте,
Серед листяних хащів
Над якими неслась в Океан
Колісниця шаленого Сонця.

Моя муза зеленоока
Сонетом сумного Петрарки
Співала мені про вечір,
Коли всі кольори гаснуть:
Навіть кольори стокроток –
Квітів Гасконі й Тулузи:
Сутінок альбігойців.

Моя муза зеленоока
Біля стежок оленів
Дарувала мені одкровення,
Таїну води і повітря,
Дарувала мені вічність,
Розказала мені про безсмертя
Тіла мого космічного
І духу мого невагомого.

Моя муза зеленоока
Блукала серед туману
Серед дерев колючих
Давніх, як оці гори,
Поринала в ріки холодні
Ступала ногами босими
На каміння круглі й гладенькі.

Моя музо зеленоока!
Де блукаєш ти нині,
В яких краях незнаних
Шукати мені сліди
Твоїх тендітних ніг...

Ніч-безвихідь

*«... Але ніч-безвихідь а Місяць хворий
І тільки сова кричить
Їй не спиться в пільмі...»*

(Гійом Аполлінер)

Лишається тільки самотність:
Там – на денці келиха,
Лишається тільки журба
У темному замку ночі,
Де ніхто не запалить свічку –
Ніхто – навіть сірий пугач,
Де ніхто не зазирає в вікна:
Ніхто, навіть Місяць.
Лишається тільки мовчання –
Густе, як пільма колодязя
З якого ніхто не черпає воду:
Навіть черепахи
Забули про його існування,
Саме ті черепахи,
Що несли на панцирах знаки:
Знаки холодної сув'язі
Пори, коли все завмерло.
У пільмі – густій як інферно,
Чужинецькій, як сингулярність
Мурую коло води стіни –
Твердиню сірого каменю,
Незриму в цій безпросвітності,
Шукаю поглядом хмари:
Білі, як небесне морозиво,
Але бачу тільки пільму,
І жодної зірки: жодної, навіть колючої,
Навіть невдахи Сіріуса –
Світила собачих часів
Нема.
Тільки пільма...



Замість скрипки

*«Глухий скрипаль
я граю на струнах дощу...»
(Гійом Аполлінер)*



Замість скрипки
У мене нині похмурий день:
Травневий мокряк
(Краще б злива).
Колись була в мене скрипка залізна,
Нині нота – одна – трохи іржава,
З гострим краєм,
Важка як Смерть,
Недоречна як все.
Замість музики
У мене нині сирість:
Вода на траві,
Вода на землі,
Вода в повітрі.
Крап.
Колись я місив болото
І мріяв просушити плямистий одяг,
Нині ховаюсь під парасоллю –
Чорну як хмара,
Як небо вночі, як діра в часопросторі.
Як.
Граю мелодію, яку ніхто не почує.
Повторюю звуки, які виснуть в повітрі:
З них збудують собі музей кохання
Мокрі горобці.

Розчинення

*«... Незабаром розчиниться в просторі
Пам'ять моя...»*

(Гійом Аполлінер)

Він називав її Лу
І просив не шкодувати про забуття,
А для мене ці звуки
Ця сукупність літер
Зовсім не імено кралі
Яскравого плаття
І паризької зачіски,
Це назва царства вузькооких людей,
Де жив бородатий філософ.
А ще чомусь згадуються птахи
З рожевим пір'ям
І журавлі,
Які сідають на руки
На долоні – як спогади
На дроти пам'яті.
Дивак Гійом –
Він так само глухнув від канонади,
Так само мислив квітами мигдалю,
Коли навколо був тільки бруд бліндажів
І в'язке болото шанців,
І бачив якусь красу
В чорних миттєвих квітах вибухів,
Так само думав, що не повернеться:
Цей дивак – менестрель моста Мірабо.
А я співаю про міст над Бистрицею,
Теж не знаю, чому я ще є,
Теж не знаю, чому так все минає,
Але спогади... Спогади...
Невже вони розчиняться
В порожнечі Ніщо?



Спогади зникли

*«Входить сонце в бурштин заграви
Наче кісточка в абрикос...»
(Федеріко Гарсія Лорка)*



Дощ змив спогади
Як змиває згряя метеоритів
Темряву ями Неба –
Такого ж бездонного,
Як майбутнє,
Як сам Час – незачесаний старець,
Першонароджений біловбраний.
Дощ змив спогади –
Пам'ять перетворилася
На чисту сторінку,
Де жодного слова
Не написано про кохання й ненависть.
Дощ, який все змиває,
Все оновлює, все робить чистим,
Як листок Китайського майстра,
Який тільки мислить,
Які ієрогліфи написати,
Який навіть не почав розтирати туш,
Який не має картини навіть в уяві.
Після дощу – особливо цього – літнього
Все так прозоро
Наче в краплі води.
Ось так і живу – без спогадів
Без думок незачесаних,
Без постулатів жорстоких,
Без тіней сіровбраних,
Серед снігу білого колючого,
Тільки з передчуттями.

Дожд

*«Іриси зів'януть ледве
Торкнеться їх голос мій
Заплямней кров'ю заграви...»
(Федеріко Гарсія Лорка)*



Іриси – квіти веселки,
Сині квіти босоногих арфістів
В'януть в солоній Італії
На квітнику дождя –
Незачесаного Франческо
На дикому квітнику неохайному,
Що сам собі виріс обабіч
Виноградника важких сонетів,
Біля розтрощених діжок,
Біля старої халупи –
Помешкання бородатого сторожа
Шевця зашкарублених постолів Сонця
І кравця білої свити Місяця. Обабіч.
Метелики зі сумними очима
І крилами кольору фролентійського оксамиту
(Три флорини для монаха,
Три флорини для жебрачки,
Три флорини для опудала – усього дев'ять)
Очікують п'янокої осені –
Осені дивака Петрарки.
А вона все не йде,
А вона все не вірить,
А вона все комизиться
(Наче не матрона вона, а діва –
Артеміда лісу оленів.)
Я хотів побачити човен –
Той самий, зі скляною чашею,
Той самий – без вітрила і якоря,
Що зробили з старої газети,
Чавунної, як і все ренесансне.
Хотів лише побачити,
Але де там...

Мета

*«Для туманів світанку
Вони народились...»
(Федеріко Гарсія Лорка)*



Кохана, нас омивала вода
Холодна й прозора
Ріки, що падала з гір
Донизу –
У безодню людського духу.
Кохана, нас омивали дощі
Колючими краплями
Холодного літа,
Колючими, наче голки
Старезних зелених дерев.
Ми створені для туману:
Густого, як біле марево.
Ми створені для світанку:
Яскравого, як палітра художника.
Ми створені для буревію,
Що гарцює над крижами гір,
Наче не вітер він,
А божевільний огир.
Ми створені для дороги:
Нескінченної гірської дороги
Без кінця і початку.
Ми створені для вогнища:
Гарячого, наче серце,
Язикатого, наче трава.
Ми створені.
Серед нашого часопростору...

Загата горобиної ночі

«Ніч – наче вода старого ставу.

За чотирма стінами

Від зірок сховалися люди...»

(Федеріко Гарсія Лорка)



У ставку горобиної ночі
Втопилися зорі-дівчата:
Так тонуть мрії колисані
У вирі минулого.
Я не відав для чого
Люди каміння громадили
Муруючи стіни холодних сумних замків,
А вони лише сховатись хотіли
Від зірок, що очима блимаючими
Зазирали в душі вершникам:
Маркізам і мечникам,
Лордам і землевласникам,
Володарям хліба й худоби.
У глибокому ставі ночі
Ховаються чорні жаби
Цятковані золотом,
Ховаються срібні риби –
Друзі монаха Місяця:
Прочанина нетутешнього:
У яку далину осяяну
Мандрує він цими пустелями:
Пустками віків темних.
А в ставу горобиної ночі
Все топляться й топляться:
Як не пісні жовтої вивілки,
То русалки-дерева:
Княжата з руками зеленими.

Втеча

*«Куди ідеш ти?
Є небо бджолиних оргій...»
(Федеріко Гарсія Лорка)*

Тікаю від власної тіні –
Від себе – такого самого «Я»,
Тільки темного, тільки плоского
Безтілесного.
Тікаю туди, де Сонце,
Де бджоли влаштовують оргії
Над квітучими абрикосами
Розчиняючись в синяві –
Синій безодні Істини.
Серед білого марева,
Серед вишневого аромату
Підставляю долоні чекаючи
Дощу весняного першого.
Його краплі важким намистом –
Розірваним, наче днів сув'язь
Падають, падають, падають.
На оце біле марево,
На оце рожеве марення,
Де бджоли влаштовують оргію –
Нектару та аромату.
І були б серед тої казковості
Кумедні вухаті ослики –
Була б це тоді Іспанія:
П'янка Андалусія,
А не країна вершників –
Сарматів з руками пошерхлими
І з черепами спотвореними
Сарматів-номадів
Та їх кам'яних ідолів.
Але вишням байдуже:
Все вітер наповнюють
Вином свого аромату...



Пісня потойбічної цикади

*«Цикадо!
Оце воно – щастя
Померти від стріл незримих
Синього неба...»
(Федеріко Гарсія Лорка)*



Щастя порожній глек:
Хочеться вірити в його існування,
Як вірять єретики чорної віри землі
У свої ефемерні істини
Білим підсніжником холоду.
Щастя як крила:
Прозоре і невагоме, ламке і тендітне,
Трохи для лету, трохи для Неба –
Синього наче мрія
Чорного птаха світанку,
Що мостив гніздо в верховітті
Дерева тисячоліття.
У країнах бронзових тіл кольору меду
Цикади співають про щастя:
Щастя нірвани.

Незрима цикада лісів потойбіччя
Співає про те,
Що щастя – це посмішка Будди –
Тінь порожнечі, слід, що лишає лелека –
Птах німоти, вісник майбутнього
На поверхні болота – слід на воді.
Стріли синього Неба гострим кришталем
Пронизують серце вриваючи пісню
Таку ж голосну, як пісня цикад
Гішпанських – крилатих провісників чуда.

Прочанин Ерідана

*«Заплющую очі і бачу: крізь сутінки ночі
Я сумно іду один пустелею світу...»*

(Камбара Аріаке)



Я гадав Оріон – то мисливець,
Що вбиває оленів з очима вологими,
Що наповнені ностальгією
За лісом тіннявого спокою,
За яким біжать пси кудлаті:
Гонитва колючого погляду,
Гонитва туманів Туле Ультіма –
Гонитва до мосту.
Але виявилось (я дізнався про це ненароком),
(Мені про це розповів крук
З пір'їнами кольору Небуття),
(Мені про це повідав вітер –
Прозорий наче молитва),
Що Оріон – це прочанин
З посохом кипарисовим,
Прочанин до Землі Одкровення
У долину ріки Ерідан,
У країну священних каменів.
І от про нього співаю
Своєю римою варварською,
Слова шорсткими сарматськими,
Малюю на каменях знаки
Все про того прочанина,
Наче не сколот я і не кімерієць,
А художник сліпих народів,
Наче пікт рудочубий – воїн холодного вітру,
Людина важких хвиль безнадійно сивого моря.
Співаю: нутром свого серця.
А той прочанин мандрує
Волоцюгою чи то старим філософом
І в торбі своїй латаній несе скарб найбільший –
Мовчання.

Журба невідома

*«... І скаржився вітер,
Огорнутий сумом вологим:
- Я плоть зірок загаслих
Я кров нескінченних доріг...»
(Федеріко Гарсія Лорка)*



Мені сумно так
Йти дорогою жовтою
Услід старому прочанину,
Шукаючи серед пухнастого пилу
Сліди його посоху ясеневого,
Йти біля колючого поля:
Такого ж безплідного,
Як чорний метелик пустелі спогадів,
І ти не дізнаєшся
До чийх голосів прислухатись
Мушу, дійшовши до муру
Без вікон, без сенсу, без дотиків рук,
Що височить серед степу
Збудований – ким – невідомо,
На який не сідають ніколи
Птахи туману,
Що чистять пір'я свої
Вечорами дощавих трагедій.
Сандалі Едіпа
Хтось забув у таверні
І босим пішов –
Туди, де серце міряють дюймами,
А люди мовчать,
Чекають дзвону пророцтво
У хижках своїх зміїних.
А Небо
Все так само шукає
Серед порожніх полів
Давно позабуте селище,

Де ніхто не живе:
Навіть миша ртуті хвилин.
Ніколи
Не буду вкривати
Чорнильною ковдрою ночі
Останній ліхтар селища,
Де колись шанували пророка.
Танцюй, хвостатий художник забутого,
Танцюй...

Чужа самотність

*«Чужа самотинність
Була відчутна на дотик, ти тоді
Майже
Жив.»*

(Пауль Целан)



Щемливо
Проростають дерева непам'яті
Крізь конюшинувий ґрунт.
Дарма
Аромат тогорічних квітів
Медоборів медових
Ти
Наче джміль волохатий (зайда)
Ковтав.
Чужа самотність холодним снігом,
Колючим повітрям
У світ недосказаним «майже»
Твій.
Хотів падати в запашну траву спогадів
І спати
До Судного Дня
Бородатого прокурора і адвоката
(Одночасно, дочасно, невчасно - чесно),
А навколо тільки
Сніги чужої самотності
І жодного кольору,
Жодної барви:
Біло і порожньо так,
Що око не хоче бачити,
Скрипка не хоче грати
І про життя недовершене
Хочеться мовити: «Майже».

Колись

*«Колись, коли ще стриміли шибениці,
Тоді – хіба ні – існувало
Небо.»*

(Пауль Целан)



Небо
В якому підвішено зорі:
Не тільки Сіріус –
Собачу зірку відчаю,
Інші – яскраві,
Інші – кулясті,
Існувало тільки над шибеницями –
Тільки над цими крилатими
Кипарисами сухого дерева.
Ми згадували про існування Неба
Тільки тоді – дня вітряного,
Ми – повстанці:
Люди сутінок,
Що здіймаючи очі д'горі
Бачили тільки зелену стелю:
Стелю покрови лісу.
А там – під шибеницями
Ми сміялися кату в обличчя,
Вітер нас кликав з собою –
В Небо: таке синє й високе,
Таке недоречне й прозоре
Як паротяг, як потяг,
Що димить хмарами,
Поспішаючи в кострубате майбутнє,
Що свистить, наче хоче сказати,
Що все тимчасове:
Все.
Навіть оцей політ
В повітрі,
У висоту нескінченності

У пошуках весни

*«Не раджу тобі
На Осінній ступати берег...»
(Лі Бо)*

Шукай краще весну, друже,
Споглядай краще квіти
Сумної красуні вишні,
Не ходи на осінній берег,
Не слухай крик безнадії
Білих хвостатих мавп
Серед жовтого листя кленів,
Не підставляй обличчя
Холодному вітру осені,
Наповни краще свій келих
Чистим вином поезії,
Сідай краще у човен
Шовкових пісень шипшини
І пливи – навздогін весні,
Що така швидкоплинна,
Така миттєва і безтурботна,
Як вогник
Запалений дивним філософом
У царстві забутому Лу.
Малюй краще, друже, знаки
В повітрі і на піску,
На панцирі черепахи
Напиши, що все минає,
Все – навіть весна...

禪



Сміх пелюсток

*«Сміється з вигнанця
Пелюстка, що плаває в чарці.»
(Лі Бо)*



З нас сміються пелюстки –
Навіть вони – вічно сумні,
З нас сміються – квіти,
Буття яких мить коротка,
З нас – вічних вигнанців,
Що втратили Піднебесну,
Віддали її на поталу
Диким північним варварам,
Кочівникам безпритульним,
Сміються весняні квіти,
Сміються і нас запитують:
«Невже китайці не здатні
Тримати в руках меча,
Невже нездатні відвадити
Грабіжників ненаситних
Від наших земель плодючих,
Від наших рік прозорих,
Від наших полів зелених,
Від наших гаїв бамбукових,
Від наших гір священних?
Невже китайці змирилися
З дикунством невігласів,
З темними молокоїдами,
І їхніми ханами-зłodіями?
Невже?»»

Чорна флейта журби

*«А флейта розносить
Мелодію, повну нудьги...»*

(Лі Бо)

Не журись, моя флейто,
Не співай так надривно,
Не шматуй мого серця,
Журби забагато осінньої
У Піднебесній квітучій.
Відколи гримлять барабани,
Відколи дзвенять мечі
На посріблених холодом схилах
Диких і спраглих шпилів Тянь-Шань,
Відколи китайці місять ногами
Жовті піски пустелі,
Відколи колючки
Їжа для наших коней,
Відколи хапаємо ребрами
Стріли й списи дикунів,
Відтоді флейта
Чорна, як ніч дощава

Співає пісню журби,
Пісню нашого суму
За синами Китаю,
Що пішли назавжди
У вічний холод пустелі.

禪



Білі коні, чорні вершники

*«Швидкі наші коні
Могли б позмагатися з вітром!»
(Лі Бо)*



Ми сідлаємо коней
Норовистих, як західний вітер,
Витривалих, як сосни старезні
Гір кам'яних і стрімких Лун Шань,
Нестримних, як хвилі Східного моря,
Ми сідлаємо коней.
І мчимо наздогін вихору,
Летимо над пісками пустелі,
Над пасмами гір засніжених,
Над сухостоєм трави Степу,
Понад хмарами помислів,
Понад щедрими краплями злив,
Летимо в нескінченність –
Часу нашого темного,
Простору нашого прозорого.
Летимо судомно хапаючи
Повітря буття розріджене,
У посвістах вітру вчуваємо музику,
У криках вершників чуємо пісню,
В іржанні коней – одкровення,
У шаленстві пориву – просвітлення.
Летимо – доки дихаємо,
Летимо – доки думаємо,
Летимо – доки живемо.
Ми – вершники вічні.
Вічні блукальці.

Наші серця

禪

*«Дзюрчання джерела
Омило втомлене серце,
Нагадало про дзвони вкриті памороззю.»
(Лі Бо)*



Наші серця це срібні дзвони
Вкриті блискучою памороззю.
Вони гудуть голосом прозорості,
Їх звук кольору квітів вишні
Лунає в порожньому небі –
Такому високому і синьому,
Такому байдужому і безжальному,
Що не розрізняє людей і собак.
Але ми все одно співаємо
І посилаємо свої слова вгору,
Співаємо як тільки наші серця
Торкається безжальний мороз.
Ми співаємо, коли весна холодна,
Ми співаємо, коли вишні бояться цвісти
(Бо надто безжально
Обриває холодний вітер
Пелюстки-палімпсести
На яких хмари малюють
Свої знаки-ієрогліфи світла),
Ми співаємо, коли панує холод,
Бо саме серед зими
Голоси так чисто звучать,
Ми співаємо, хоч крижаніє горло,
І холоне кров. Ми співаємо –
Доки живі...

Примітка:

У давні часи на горі Фен-Шань було дев'ять дзвонів, які самі починали звучати, коли їх вкривала паморозь.

Білі мавпи серед світу тьми

*«На осінньому березі
Водяться білі мавпи.»*

(Лі Бо)

Я плив у човні дерев'яному
(Навіть не в човні - в човнику)
Вітрилом - цинівка обшарпана,
Плив весну пелюсткову шукаючи,
А приплив до осіннього берега.
І серед тої темряви,
Серед того занепаду
На березі понурої осені
Стрибають у хащах бамбукових
Білі тужливі мавпи.
Кричать вони так ностальгічно,
Так безнадійно й тужливо
Наче насправді знають –
Як воно - в світі білому.
Білі мавпи приходять з тьми,
Білі мавпи приходять з хащів,
Білі мавпи зазирають у вікна
Маленьких чайних будиночків
І в альтанки прощань,
Білі мавпи блукають берегом
Вічної сірої осені –
Блукають знаком-нагадуванням:
Все довершено –
Для вас - людей дощу.

禪



Холодний північний вітер

禪

*«Рвуться варварів коні
З наших напитися рік...»
(Лі Бо)*

Північні варвари –
Дикі номади степу
Сідлають своїх коней,
Гострять дзвінкі мечі,
Ладують свої сагайдаки
Просякнуті сіллю Гобі,
І міряють хижим оком
Висоту нашого муру,
І гадають чи справді швидко
Вода Ріки Жовтої,
Чи справді китайці
Вміють лише орати
Своє рисове поле,
Чи справді уже не здатні
Взяти до рук меча,
Чи справді їх імператор
Нездара і марнословник
Лише.
А значить знову китайцям
Треба міряти простір
Кроками, кроками, кроками
І слухати стукіт копит
Диких монгольських коней,
І свист стріли міднодзьбої,
І дихати вітром –
Північним, злим і нещадним...



Холодні вітри пустелі

*«За тисячі лі
Долітають вітри
До холодний пустель –
На заставу Юй Мень.»*

(Лі Бо)



На заставі нашої людяності
Холодні вітри пустелі,
В яку китайські солдати
Заривали свої кістки.
Століттями.
Тисячоліттями.
І тільки західний вітер
Дме як раніше
В полотно прапорів
Династії Мін.
Відчиніть ворота
Для цього вітру-заброди,
Для цього вітру-монаха,
Що зазираю в кожную
Суху криницю пустелі,
Що жене кудлаті хмари,
Зіткані з сірого пилу
Мимо стійбищ варварів сюнну,
Мимо гір пихатих Лун Шань
В долину ріки Жовтої,
Де знов гримлять литаври,
Бо час сідлати коней,
Бо час поля кидати,
І знову топтати ногами
Пісок і пил пустелі.

Царство Фань

禪

*«Якщо не стійкі в добродійності,
Не віддані шляху всім серцем,
То яка різниця – живуть вони,
Чи нема їх на світі?»*

(Конфуцій)



Коли в Піднебесній вирували війни,
Коли гинуло одне царство за іншим,
Коли загиблих перестали рахувати,
Коли ніхто вже не знав: весна це чи осінь,
Коли не знали, що край спустошило:
Меч чи пошесть, повінь чи вітер злий,
Холод невчасний чи спека з посухою,
Всі бачили тільки руїну та пуску злу,
Забули про ритуал шанобливий та звичаї,
Про музику чарівну та вчення мудрих,
Зустрілися два царі – два правителі
На рінні ріки великої та прозорої,
Яку називають Чан Цзян – Довгою,
Зустрілися і сіли поруч
Послухати шум вітру і шурхіт бамбуку:
Цар Чу – царства могутнього
І цар Фань – царства малого та спустошеного,
Де вже й людей не лишилося.
А чиновники та простолюднни
На це дивились і дивувалися
Питали себе: «Чому і навіщо?»
І хтось із наближених
Сказав на це вану своєму:
- Царство Фань тричі гинуло!
Почувши це фаньський цар промовив:
- Загибелі царства Фань недостатньо
Виявилось, щоб моє існування знищити,
Існування царства Чу недостатньо,
Щоб ваше існування зберегти.
Тому царство Фань
Ще не почало гинути,
А царство Чу
Ще не почало існувати...

Бамбукова альтанка

禪

*«Легким метеликом серед гілок
Літаю-кружляю у сні...»*

(Гао Ці)

Написав на згадку другу, що вирушає в землі
східного У на війну зі східними варварами.

Рінь річки Ло – деревій цвіте,
Золотар-сонце в прозорій воді
Мені спогад у жмені несе.
Синє вино – наче неба краплі
У порцелянових келихах дня,
Ластівок крик – віри не йму –
Десь на сході вирує війна.
З другом прощаюсь:
В альтанці з бамбуку
Дарую йому вірші,
Хмари пливуть над горою Тай-Шань,
Вітер співає пісні.
Нині струни цитри мовчать:
Дочасні мелодії царства Бін:
Друг мій сідлає коня,
Ще зеленіють рису поля,
Не плуг, а меч обирає він:
Зі сходу суне орда.
Час боронити край,
Час сідлати коня,
Час гострити меча:
Диких варварів суне орда.



Східне У

*«Східне У –
Від батьківщини на тисячу лі...»
(Цзун Лунь)*



Наче хмара пливе мій сон,
Пізня весна гілкою яблуні
Біля моїх вікон.
Гортаю сторінки – читаю літописи
Не про падіння Юань – «Весни і Осені».
І тоді як і нині:
На землях східного У
Дике царство Е чи то Юе
Веде жорстоку війну:
Палають палаци і хижі
Як і тоді,
Одному тирану зі сходу
Закортіло війни...

Вітряні ночі

*«Як витримати нудьгу
Вітряних цих ночей?»
(Сюе Ан Фу)*



Травневі дощі:
Затьмарився небосхил.
Весна догорає:
Мріям бракує крил.
Вітер гойдає віти
Які загубили цвіт,
Мій співбесідник
Посивів на схилі літ.
На сході з ордою варварів
Йде жорстока війна,
Вітряні ночі:
Смуток, тьма і нудьга.
Хто оспіває
Воїнів краю весни,
Що полягли
За наші спокійні сні?

Сонце весняного вечора

禪

*«У відкритих дверях
Вечірнє сонце стоїть.»
(Гао Ці)*

Двері відкриті для вітру весни,
Білі квіти шепочуть: «Засни!»
Вечір краплями трунку
Наповнив моє буття,
Гілку квітучу сливи
Кладу біля леза меча.
Сонце оком морського дракона
Зазирає в мій тихий дім
І літописи царства Чжоу.
Келих вина
Наповнюю смутком днів:
Далеко на сході, на землях Янь
Йде жорстока війна.



Шлях хмар

*«Вздвж хмар
Додому плентається монах.»
(Гао Ці)*



З далекого царства Е
Суне густа п'ятьма.
Східних варварів чорні коні,
Стукіт копит і щитів – йде орда.
Нині людське життя,
Як вишневий цвіт
вітер злий обрива.
Книгу відклав – марно тепер
Читати мудрі слова,
Гострю свій меч –
Двобою настала пора.
Мій шлях вздвж хмар:
У Піднебесну прийшла війна.

Споглядаючи пiтьму

禪

*«Мовчки сиджу,
Дивлюсь в нічну пiтьму.»
(Гао Ці)*

Холодна весна і вітер,
Марно чекаю на персиків цвіт,
День догорів, заграви вогонь згас,
Місяць не скоро світло бліде
Кине на мертвий сад,
Хмари сховали зорю Цзінь Сін,
У закинутій хижці, забувши про книги
Не запаливши світильник
Мовчки сиджу і споглядаю пiтьму.
Навіть мій одяг
Ввібрав чорноту ночі.



Осінній цвіркун

*«Осінній цвіркун
Сам собі співає в кутку...»
(Гао Ці)*



Нині осінь –
Сезон занепаду
І холодного осіннього вітру
Ми всі цвіркуні:
У порожніх будинках
Співаємо про квіти
Та гостинного епоху тепла.
Ми цвіркуні:
Пора зла і тужлива
А ми співаємо –
Пісню нашої самоти,
Пісню про затишок,
Пісню про життя і радість.
Навіть в тому домі
Де надовго поселилася Пустка,
Де заходить Смерть на гостину
Мало не кожного дня,
Ми співаємо.
Нехай нашу пісню ніхто не чує.
Ми будемо співати,
Аж доки замовкнути
Нас не змусить мороз...

Ліхтар і ніч

禪

*«Сніг на бамбуках
Освітлений ліхтарем ночі...»
(Гао Ці)*

Серед тьми цієї зимової ночі
Нескінченної,
Як книга лапатового снігу
Запалюю ліхтар –
Самотній як будь-який вогник
Запалений у Годину Миші.
Запалюю
Серед бамбукових хащів
Засипаних холодним снігом.
Марно шукати радості
У цій білій пільмі,
У цих нетрях байдужості,
Що навіть забули про шурхіт,
У цій холодній пустелі,
Де навіть згадувати не хочеться,
Не те що читати...
Сніг і бамбук.
Ліхтар і пільма.
І чийсь сліди у темряву...



Думаю про гори Хань Мень

*«За горами Хань Мень
Живе дракон Є Гуан Лун...»
(Лі Бо)*



За горами Хань Мень –
Холодними гранітними скелями
Вкритими віковичними снігами
Царство Е Го – царство журби та холоду.
Править там жорстокий ван,
Що зневажає людяність,
Що підданих вважає стадом,
Що йде війною на царства сусідні,
Що вбиває дітей невинних.
Вітри північні нещадно шматують
Забуте Небом і небожителями
Царство варварів Е.
Чорна душа його імператора
Не знає променів сонця,
Не знає світла і правди,
Не знає вчення Конфуція.
Сонце давно засмучено
Дивиться на черстві душі
Його бездушних чиновників,
Його жорстоких солдатів.
Вітер північний стогоном
По тому царству несеться
І тільки селяни втомлені
Мають слабку надію,
Що землю оту студену
Колись зігріє сонце...

Білі журавлі

«Вищі чиновники сказали: «Ви, правителю, любите журавлів, їм можна і наказати напасти на племена ді.» Племена ді напали на князівство і вбили князя І-гуна.»

(Си Ма Цянь «Історичні записки»)



Білі журавлі
Летять до своїх гнізд.
Вони не солдати.
Вони не вміють вбивати.
Вони вміють співати пісні
Лише.
Вони вміють окриляти поетів,
Вони вміють розказати людям
Таємницю таємниць –
Про сутність буття –
Красу.
Але вони не солдати
Вони не вміють вбивати.
Не дорікайте ніколи
Білим журавлям.
Краще поспівуйте.
Бо їхню пісню нині
Ніхто не чує...
Ніхто не розуміє...
Ніхто...
Тому свою пісню
Співають вони віднині
За хмарами.
Співають високому синьому небу.
Тільки воно зрозуміє.
Тільки воно...

Запитання про триноги

禪

*«Направив я човен
На острів вкритий туманом...»
(Мен Хао Жань)*



Вісім літ
Правив царством Чу Чжуан-ван.
Пішов він в похід на жунів Лу Хунь
І біля річки Ло Шуй
Біля столиці старовинної
Всієї Піднебесної
Раптом з військом він став,
І Син Неба (Справжній Син Неба
Династії великої Чжоу)
Дін-ван надіслав посланця
Мудрого Ван Сун Маня
Поспівчувати Чжуан-вану –
Бо дуже він натовився
У цьому поході звияжному.
І вислухавши співчуття
Запитав Чжуан-ван з блиском
В очах своїх чорних:
«А які вони ті триноги: Які на вагу і розмір?
Оті самі триноги при дворі вана Чжоу?»
На що Ван Сун Мань промовив:
«Та хіба суть в триногах?
Суть буття в доброчинності
У втіленні Де та Дао. Хіба ж Ви забули,
Правителю, як в часи династії Ся
Та в часи славного Юя
До їхнього славного двору
Прийшли князі та хоу,
Да Фу та вожді племен підвладних
І принесли металом Великому Сину Неба
Свою данину і требу. І саме з цього металу
Майстри Квітучої Ся
Відлили прекрасні триноги,

На них зобразивши духів –
Щоб народ дізнався
Де добрі духи, де злі.
Коли ж жорстокий Цзе
Порушив закони Неба,
Триноги успадкували
Правителі дому Шан.
Коли ж останній правитель
Славного дому Ін-Шан
Став жорстоким тираном,
Триноги довірило Небо
Славному роду Чжоу.
Тому якщо вани чисті
В помислах і діяннях,
Триноги – хоч і малі –
Вагомі у Піднебесній.
Тому якщо вани втопились
У скверні та словоблудстві,
То триногі легенькі,
Хоч і великі об'ємом.
Існує одне пророцтво –
Хоча династія Чжоу
Ослабла і занепала,
Але династія буде
Сім сотень літ володіти
Триногами царств Піднебесної.
А значить часи не настали
Комусь отак зухвало
Питати про ці триноги.»
Почувши це Чжуан-ван
Підняв своє горде військо
І повернувся додому...

Примітки:

Чжуан-ван – Чжуан Люй – правитель царства Чу в 613 – 591 роках до н.е.

Промова Чен-вана до підданих

禪

«Чжун Лі служив імператору Ді Ку, якого називали Гао Сінь, і займав при ньому посаду хо чжен – повелитель вогню.»

(Сима Цянь «Історичні записки»)



«Дайте мені ведмежу лапу!
Я сорок шість років
Правив вами – маленькі люди,
Правив царством Чу,
Яке розширив
Від Рівнини Великої
До диких лісів і боліт Півдня
Від Західних гір до ріки Си Шуй,
Це я підкорив народи І та Юе,
Завоював царство Ін,
Це я залізними арміями
Став гегемоном Бо
У Серединних царствах,
Це ви мене славили
Піснями та гімнами
За мою добродієність,
Милість та доблесть,
Це я розгромив царства Сун та Цзінь,
Карав винних та вершив справедливість.
Єдину здійснив помилку:
Призначив Шан Ченя
Своїм спадкоємцем –
Не послухав лінь іня Цзи Шана!
Нині ви – маленькі люди
Прийшли вбити мене – єдиного,
Що сидить обличчям на південь.
Дайте мені з'їсти
Перед смертю ведмежу лапу!
Вдовольніть останнє бажання!»

Але маленькі люди
Не дозволили вану
З'їсти ведмежу лапу.
Тоді не зволікаючи
Чен-ван поліз у зашморг
Головою своєю царською.

Примітки:

Чен-ван – Чен Юнь – правитель царства Чу в 671 – 626 роках до н.е. Титул ван в ті часи означав «імператор всієї Піднебесної», цей титул він присвоїв собі незаконно.

Епоха великої осені

禪

*«Настає пора,
Коли зірка Да Хо все нижче...»*

(Лі Бо)

В'яне епоха, квіти відходять в ніщо,
Стає минулим весна кольорів і літо,
Велику ріку перетинає жовтий дракон,
Між сторінками поживклыми «Весни і осені»
Вчителя вічності та ритуалу забутого
Побачив суху квітку пу-гун-ін,
Зрозумів, що нині епоха Великої Осені,
Епоха Занепаду
Прийшла в край весни дочасно,
Прийшла в країну квітів,
На землю ніжного лотоса.



Принесу я офіру вином рисовим
Синім, як наші мрії,
Семи Зіркам Неба.
Збудую великий човен
Кольору темної яшми
І відпливу від берега
Цієї дочасної осені,
І попливу на пошуки
Квітучого білого лотоса
До берегів далеких
Вічновесняного царства У.

Над баштами Тай Юані
Сходить (як завше) Сонце,
Я дочекаюсь, як західний вітер
Відкриє нарешті ворота,
І зацвітуть сто квітів...

День проминув

*«О, як же швидко
Білий день минає!»
(Лі Бо)*



Білий день швидкоплинний:
За кожним білим днем
Настає чорна ніч сліпих,
А буває, що й низка
Білих днів припиняється:
Настають темні дні,
Які можна сплутати
З чорними ночами:
Можете занурювати
Свої пензлики поетів
У чорноту ночі замість туші
І писати найчорнішими знаками
Про оце сьогодні.
А можете малювати
На білому папері
День, що проминув
Тільки навіщо
Ви сонце теж малюєте
Чорною тушшю ночі,
Слухайте краще музику
У цій темряві,
Тільки не думайте про те,
Що вона теж замовкне...

Ранковий дощ

*«Ранковий дощ
Пилюка стала сирою...»
(Ван Вей)*

На шляхах Піднебесної
Цієї Країни Квітучої
Цієї Хуа Го,
Що лежить в центрі світу сього
Між океанами
Між високими горами,
Між пустелями Заходу,
Та між морями Сходу,
Між холодними лісами Півночі
Та між задушливими болотами Півдня
Сирою стала пилюка
Чи то від дощу, чи то просто
Раптом запахло свіжістю,
Бо народ втомився від спеки,
А Небо дарувало траві воду,
А мудреці згадали слова і знаки,
Які давно забули чи може
Не знали їх ніколи,
Чи може просто
Така воля Неба
Народу орачів та свинопасів
Отямитись...



Думки про падіння династії Хань

«Як я опустився !

Мені давно вже не сниться князь Чжоу...»

(Кун Фу Цю Цзи «Лунь Юй»)

А кому нині сниться князь Чжоу?

Хто шукає броду через Велику Ріку?

Хто хоча б може сказати: «То ж вчитель Кун,

Він знає де брід!» І знову взяти до рук леміш

Чи то плуга. І поганяти волів.

Бо земля надто втомлена,

Що годувати чорноголових

Цей сліпий народ рабів

Цих поневолених маленьких людей,

Що здатні лише повторювати

Фрази які вони не розуміють,

Що здатні лише гнути спину

На жорстокого правителя,

Вдягненого в халат з шкіри пантери.

Ця земля вже не хоче

Дарувати людям рис

Чи навіть просто траву

Якою гидують навіть собаки

(Бо Небо і Земля

ставляться до людей як до собак),

Бо знає – цей народ раз на тисячу років

Вірить божевільним пророкам

І зафарбовує брови червоним

Чіпляє на голову жовті пов'язки

І вірить, що Небо

Може змінити колір...



Царство Е

*«У варварів з імператором гірше,
ніж в Серединному царстві без
нього...»*

(Кун Фу Цю Цзи)



Давні легенди
Нам розказали
Про дивне царство Е.
Царство холодних рік,
Царство землі студеної,
Царство північних варварів,
Царство вітрів і риб.
Там на царстві
На його золотому троні
Сидить жорстокий карлик,
Що всім війною погрожує,
Що закони гуманності
Давно свавільно порушив.
Але розгніване Небо
Вже дивиться оком сердитим
На його бліде обличчя,
На його лисий череп,
Давно вже сердите Небо
Свій гнів збирає у жменю
І колись кине
До його чорного трону
Цього правителя варварів...

Вітер у верховітті

*«Самотній твій парус
Понесе далеко-далеко.
Наче хмарку легку
Вітер тебе понесе...»*

(Лі Бо)



Вчитель залишив учнів своїх,
Вчитель шукав самотності,
Вчитель сказав учням чекати
Чи то просвітлення, чи то одкровення
Тут, в долині ріки Спокою,
А сам у гори подався
Вузькою стежкою самотників,
І там над прірвою, і там –
Де сосни чіпляються ногами-коренями
За скелі білі, тверді наче кремій,
До вчителя прилетів вітер
І співав йому пісню Істини
У верховіттях колючих.
І вчитель послухавши цю пісню
Отак тому вітру вторив
Чи то просто говорив у простір,
У порожнечу безодні:
«Рух та круговреть не мають кінця.
Але хто відчутти зможе
Тонкі зміни Землі та Неба?
Бо втрачаються речі там –
Надлишок тут,
Повнота тут – недолік там.
Втрата та надлишок,
Повнота і недолік
Слідують за життям і за смертю.
Хто відчутти зможе ту мить,
Коли єднаються поява та зникнення?
Повітря та сила
У кожного зростають не одразу,

Форма у кожного зникає не одразу.
Не відчуваєш, коли вони дозрівають,
Коли втрачаються.
Так з кожним днем
Від народження до смерті
Змінюється подоба людини.
Але мить змін відчути неможливо,
Розуміють це пізніше.
Про це мені повідав вітер
Серед гірських вершин...»

禪

Той, що час відкриває

*«Рух тіла породжує не форму, а тінь.
Рух звуку породжує не звук, а луну,
Рух небуття породжує не небуття, а буття.»*
(Ле Цзи)



Якось вчитель Кун у всьому зневірившись,
Навіть у своїх учнях, навіть у тому,
Що Шлях розуміє він правильно,
Пішов до гори священної Тай Шань,
Що серед царства його рідного Лу височіє,
і по схилах її лісистих піднімаючись,
У пошуках неіснуючої відповіді
Зустрів він відлюдника, якого всі називали
Той, Що Час Відкриває.
Був він у лахміття одне вдягнений,
Босоногий і мотузкою підперезаний,
Але грав на цині дзвінко струнному
І співав весело і життєрадісно.
- Чого радієте Ви, Раніше Народжений? –
Спитав його вчитель Кун.
- Радію я багато чому. - відповів відлюдник. –
Чимало різних живих істот народжується,
Мисленням наділена людина лише.
І мені пощастило людиною народитися.
Це перша радість моя.
Інколи людина народившись
Помирає ледве почавши жити,
А я дожив до віку дев'яноста й восьми років,
Ось друга радість моя.
Бути бідним - правило мужа благородного,
А смерть - справ людських завершення.
Навіщо ж горювати, якщо я
Справи завершу, лишаючись вірним правилу?
- Чудово! - вчитель Кун відповів. –
О, як Ви вмієте самого себе втішити!

На вершині гори

*«Немає нічого краще спокою,
Немає нічого кращого порожнечі.
У порожнечі знаходиш своє житло...»
(Ле Цзи)*



Коли весна стала минулою
І всі - навіть птахи - журилися,
Вчитель своїх учнів залишивши,
Там - внизу - біля селища,
Де кургани-могили згадували
Про давнину незбагненну й сиву,
Піднявся на вершину гори скелястої
І споглядав там старезні дерева
Немилосердно вітром покручені,
Мохом повільним порослі,
І зупинившись біля мертвого дерева,
Що жовтизною сухою й твердою
Стриміло прямо в байдуже Небо,
Хмари кудлаті шкрябаючи,
Вчитель таке промовив:
«Якою прекрасною була смерть
Для людей давнини сивої!
Для гідних вона - відпочинок,
Для негідників - падіння в безодню.
Смерть - кінець властивостей.
Люди давнини називали мертвого
Той, Що Повернувся.
Якщо ж мертвий - це той, що повернувся,
То живий - це мандрівник блукаючий.
Якщо блукалець забуває про своє повернення,
Він стає безхатком нещасним,
Його всі зневажають і ним нехтують.
Коли в Піднебесній всі стають безхатками,
Хіба знайдеться мудрець, щоб їх зневажати?
Якщо людина піде з рідної хати,

Піде блукати волоцюгою і не повернеться,
Всі назвуть цю людину нетямущою.
А що за людина, хто цінує своє життя,
Вихваляється своєю майстерністю,
Шукає собі слави і забуває при цьому
Про свій кінець неминучий?
Всі чомусь називають її розумною.
Але всі вони помиляються,
Хто вихваляє другу людину і засуджує першу.
Тільки мудрий відає, кого схвалити,
А кого засудити...»

Тіні весни

*«Що це була за людина?
Чому при зустрічі з ним, учителю,
Так змінилося Ваше обличчя, зблідло,
І цілий день Ви не могли прийти до тями?»
(Чжуан Цзи)*



Вчитель Ле Цзи мандрував Піднебесною
У пошуках весни - вічно від нього втікаючою,
І надивав чи то випадково, чи то зумисно
На хатинку старого відлюдника,
Якого орачі вбогого поля
Звали мудрецем і вчителем.
Ім'я він мав здавна Сторож Кордону
Хто зна якого - чи то совісті, чи то людяності.
І зайшовши у його вбогу хатинку
Він ні про що не запитував:
Бо задавати питання це хибно,
А не задавати питання - теж помилка,
Хоча хотів дізнатися - на якій з тутешніх гір
Весна забарилася, перш ніж піти в Небуття.
Але вчитель Сторож Кордону
Так промовив йому - гостю,
Даруючи думки сокровенні:
«Слова прекрасні, тоді коли відгомін їх прекрасний,
Слова потворні, коли відгомін їх потворний.
Тіло довге - і тінь довга,
Тіло коротке - і тінь коротка.
Ім'я людини - це відгук, а вчинки - тінь людини.
Будь обережним у словах - з ними погодяться,
Будь обережним у вчинках - за ними сліднують.
Тому мудрі люди спостерігали за минулим,
Щоб дізнатись майбутнє.
Міра - в тобі самому, досвід - в інших.
Колись я вивчав доброчинність
Священного Землероба та Володіючого Вогнем,

Легенди про Огороджуючого та Молодого Дракона,
Про царства Шан та Чжоу, промови мудрих,
І зрозумів - не бувало, щоб без цього вчення
Могли зрозуміти причини
Існування та загибелі, розквіту та занепаду.»

Прощаючись

禪

*«Серце втомилось - не можу пізнавати,
Уста зімкнулись - не можу говорити.»
(Чжуан Цзи)*



Завітала весна в царство Лу.
Бубнявіли на персиках віти
Все жадало цвісти - навіть сни.
Все жадало рости - навіть мрії
Про справедливість і доброту.
І в цей час - перших бруньок
Янь Юань вирушає на Схід –
Царство Ці - саме так, саме туди.
Вчитель Кун зажурився
Його учень Цзи Гун се помітив
І зійшовши з циновки мудреця запитав:
«Чи посмію, нікчемний Ваш учень,
Запитати - чому, зажурились Ви,
Вчителю, коли Хой Янь Юань
Вирушає на Схід - в царство Ці?»
Вчитель так подивився
В порожнечу вікна,
В порожнечу весни,
В порожнечу думок свого учня
І промовив: «Як добре
Ти промовив питання!
У маленький мішок
Не помістиш нічого великого,
Закоротка мотузка –
Не дістанеш нічого
З криниці глибокої.
Тілом своїм людина слідує
За тим, що накреслила доля,
Не додавши нічого,
І нічого не кинувши.
Я сумую від того, що Хой

Почне говорити з правителем Ці
Про Шлях Високого та Жовтого Предка,
Почне повторювати промови
Священного Землероба.
У цих словах цар буде шукати себе,
Але марно. А не знайшовши,
Почне Хоя підозрювати,
А підозрюючи, скарає його на горло.
Хіба ти не чув, як в давнину
В столицю царства Лу
Прилетів морський птах,
І сам цар шанував
Того птаха музикою,
Царськими стравами та офірою,
Але птах сумував,
Не приймав тої їжі й помер.
Ось чому зажурився я,
Коли учень найкращий
Вирушив в царство Ці.»

Подорож Знання

禪

*«Життя людини – це кіптява під казанком.»
(Чжуан Цзи)*

Мандрувало якось Знання на Півночі
Серед степів незорих і гір безлюдних,
Дійшло до витоків таємних ріки Темна Вода,
Зійшло на гору скелясту Непомітну
Та зустрівся з самим Недіянням
І спитало його одвічного і суцього:
«Як мислити, щоб пізнати Шлях?
За ким з мудрих і просвітлених слідувати,
Якою мені дорогою йти, щоб Шлях знайти?»
Та на ці питання Недіяння не відповіло.
Не відповіло і не знало, що відповісти.
Тоді пішло Знання на берег ріки Світлої
і зустріло Високого Божевільного
І спитало його про це.
«Знаю я і скажу тобі!» -
Відповів Божевільний Високий,
Але тут же забув, що сказати хотів.
Тоді пішло знання з цими ж питаннями
До Жовтого Предка мудрого,
У країну предків і пращурів.
«Не думай – і почнеш шлях пізнавати,
Ніде не знаходься, нічому не підкоряйся,
Ніякою дорогою не йди
І почнеш тоді Шлях знаходити» -
Жовтий предок відмовив.
«Ми з тобою знаємо це. –
Знання мовило. –
Та чому інші це мені не повідали?»
«Бо знаючий не говорить,
а той, що говорить не знає,
Тому мудрий
Здійснює вчення в мовчанні...»



Зруйноване місто

禪

*«У всьому до кінця - природа.
Наслідуючи її знаходять розуміння.»
(Чжуан Цзи)*

Серед руїн
Блукав колись вчитель Чжуан Чжоу
Серед каменів і серед розбитих мурів,
Серед залишків житла людського
І серед закинутих храмів
Повитих диким хмелем
Серед міста - колись гордого й пишного
А нині війною понищеного,
Де нині живуть тільки сови,
Щурі і змії, кажани й лисиці,
І натрапивши на деревію квітку
Таку гірку і терпку
Аромат цієї квітки відчувши
Таке от промовив:
«Справжня людина давнини
Не відала ні до життя любові,
Ні страху смерті. Заходячи в життя - не раділа,
Йдучи з життя - не опиралася,
Байдуже приходила,
І байдуже верталася - і тільки.
Не забувала проте,
Що було для неї початком,
Не прагнула до того,
Що слугувало їй кінцем.
Отримуючи щось - раділа,
Повертаючи щось - забувала.
Се називається не сприяти
Розумом Шляху,
Не сприяти природі штучним.
Таку людину і називають
Справжньою людиною.»



Сова

禪

*«Я не знаю, чи в тому є насправді щастя,
Що юрба нині робить,
І що вважає вона за щастя.»*

(Чжуан Цзи)



Коли осінь жовтіла золотом,
Коли листя шурхотіли під черевиками
Примушуючи забувати про нечутне
(Кроки),
Коли вітер дарував мудрість
(Холодний)
Чжун Чжоу вирішив,
Що кошик його думок надто повний,
Що слова мандрують собі окремо,
А Шлях – ось він, тут, під ногами,
Пішов він побачити свого старого друга,
Філософа на ймення Творець Блага,
Що пішов служити радником
У царство Лян незначне й крихітне.
І хтось попередив радника:
«Йде сюди Чжуан Цзи мудрець,
Хоче він вашу посаду посісти,
Самому радником царя Лян стати.»
І наказав тоді чиновник Творець Блага
Всю країну, всеньке царство обнищпорити,
Та мандрівця зловити –
Три дні шукали, та марно.
А Чжуан Цзи прийшов до Творця Блага
Й промовив, запитав його посміхаючись:
«Чи ти чув про пташину,
Що зветься Юний Фенікс?
Літає він від океану до океану,
Гніздо буде лише на платані,
Живиться лише плодами чистими,
П'є лише з джерел солодких.

І ось цей Фенікс
Пролітав колись над совою,
Що мертвого щура відшукала,
І гукнула Феніксу – геть, мовляв,
Від моєї здобичі!
Нині ж ти чомусь хвилюєшся,
кричиш геть і погрожуєш,
Невже ти думаєш таким чином
Мене від царства Лян відвадити?»

Черепаха

*«Нині Піднебесна занурилась в морок,
Доброчинність жителів царства Чжоу
Занепала,
І стати поруч з ними
Означає замаститись самим.»*



(Чжуан Цзи)

Літо жарке, а біля ріки прохолода,
У Небі хмаринок хаос, а вода прозора,
Течія завмирає, а над поверхнею лотоси:
На їх квіти тиші сідають крилаті бабки,
І в глибини спокою пірнають зелені кваки.
І біля водойми – біля ріки Бу Шуй,
Сивий мудрець Чжуан Чжоу
Ловив на дозвіллі рибу,
Нічим докучливим і марнотним
Свої думки не засмічуючи.
І біля ріки вічно плинної,
Біля Затоки Тиші
Знайшли мудреця Чжуан Чжоу
Слуги царя Чу, і таке от йому промовили:
«Великий і мудрий Вчителю!
Цар наш славетний царства Чу могутнього
Просить Вас служити при його дворі пишному,
Дарує Вам посаду і жалування,
Нагороди і титули,
І просить бути йому радником.»
Почувши слова ці,
Не випускаючи з рук вудилища,
Продовжуючи споглядати лотоси
Мудрець Чжуан Цзи промовив:
«Чув я, що є в царстві Чу черепаха,
Давня, як світ і священна,
І вже три тисячі літ її мумію
У храмі предків бережуть-зберігають.

Що ж краще для черепахи –
Щоб її мертвій мумії,
Як святині вклонялися,
Чи живою болотами й калюжами
Свій хвіст по землі волочити?»
«Звісно, живою краще, -
Слуги на це промовили, -
У болоті забутому жити!»
«Отож і я хочу
Свій хвіст по землі волочити,
А ви собі до свого царя вертайтеся...»
Так Чжуан Чжоу вирішив.

Хвіст черепахи

*«Хто здатний піднятися на Небо,
Мандрувати серед туманів,
Крутиться в безмежності,
Забувши про все живе?»*

(Чжуан Цзи)



У місті з назвою Марнота,
Що загородилось важкими мурами
Від світу річок і рисових полів,
В якому галасу більше ніж людей,
На яке давно зазіхали
Голодні войовничі царства:
Якщо не Цінь, то Чу, якщо не Чу, то Ци,
Якщо не Сун, то Цзінь –
Бо всім бракувало металу,
Підданих і землі, податків і рису.
І в цьому місті на циновці потріпаній
З гарячим чайником роздумів
Та чотирма горнятками мудрості
Зустрілися чотири мовчальника:
Офірник, Тягарник, Орач та Блукалець.
І насолоджуючись ароматом чаю
(Довго перед тим розмовляючи мовчки),
Милуючись горнятками
Та кожним жестом учасника
Ритуалу – чайної церемонії,
Вони сказали один одному:
- Ми потоваришували б
З тим, хто здатний
Вважати небуття головою,
Життя хребтом, а смерть хвостом,
Бо існування й загибель
Складають одне єдине.
І після тої розмови
(Чи то чайної церемонії)

Вони стали друзями
У місті галасливому й докучливому,
Що зветься словом Марнота.
І якось захворів Блукалець,
Захворів та став з усіма прощатися,
Бо завершилось життя його.
І прийшов його Орач відвідати
І почувши родичів голосіння
Гукнув їм нетямущим:
- Геть звідси!
Не заважайте й не докучайте
Тому, хто перетворюється! –
І над помираючим нахилившись,
Запитав його – Блукальця:
- Яке воно величне – речей перетворення!
Яке воно досконале – те,
Що творить речі!
У що ж ти тепер перевтілишся?
Куди помандруєш, Блукальцю?
Чи перетворишся ти в печінку шурячу?
Чи в лапку комахи?
На це відповів Блукалець:
- Куди б не звеліли йти
Сину людському батько й мати –
На Схід чи на Захід, На Північ чи Південь,
Він лише наказ виконує.
А дві першооснови Інь та Ян –
Вони більші для людини, ніж батько й матір.
Якщо вони приведуть до мене Смерть,
А я тікатиму, то непослухом виявлюсь.
Бо нескінченна матерія
Дарувала мені тіло,
Витратила життя моє в праці,
Подарувала мені відпочинок в старості,
Заспокоїла мене в смерті.
Те, що зробило хорошим життя моє,
Те, зробило хорошою і смерть мою.

Якщо нині Великий Коваль
Почне метал переплавляти,
А метал закричить:
«Хочу стати мечем Мо Се!»
То Великий Коваль вирішить,
Що то поганий метал.
Якщо нині той, хто був у формі людини,
Стане кричати, що знову
Я хочу бути людиною,
То Оте, Що Творить Речі
Вирішить, що це погана людина.
Якщо Земля і Небо
Великий плавильний казан,
А перетворення – Великий Коваль,
То чи не байдуже, куди мандрувати?
Завершив і засинаю спокійно,
А потім спокійно прокинусь.

Початковий туман

禪

*«Людина,
Що має початкові властивості,
У спокої не знає нудьги,
У діях не знає побоювань.»*

(Чжуан Цзи)



Початковий Туман рушив на Схід
До Безодні Великої і незбагненої
На берег Океану Східного безмежного
І зустрівся невимушено і ненароком
З Легким Вітерцем нічим не обмежений.
І спитав його Легкий Вітерець
(Як запитують тільки вчителя
Чи Раніше Народженого):
- Куди йдете Ви?
- До Океану Великого.
- І навіщо в долину таку,
Навіщо так необачно і нерозважливо?
- Хочу я там поблукати і подивитись
На це диво з див,
Бо Океан Великий –
Це те, що не наповнюється,
Скільки б у нього не вливалось,
Це те, що не вичерпується,
Скільки б з нього не виливалось.
(А осінь така прохолодна і мудра,
А кроки такі спокійні і їх не міряно).
Тоді сказав Легкий Вітерець:
- Вчителю! Хотіло ся б почути,
І не почути, а довідатись,
Ба, навіть пізнати істину,
Про людину, що має розум.
І Початковий Туман повідав:
- Людина, що має розум,
Сідлає замість коня промінь

І зникає разом зі своїм тілом.
Це називається – освітити безмежне.
Досягає вона межі життя,
Вичерпує до кінця природу свою,
Втрачає тягар тьми справ,
Насолоджується радістю Неба і Землі,
І вся тьма речей повертається до сутності.
Це й називається злитися
З етером початковим.

Пошуки

禪

«Зранку блукав я
Схилами гір Цзи Ге...»
(Бо Цзюй І)

Я шукав Дао
З важким автоматом на плечі,
У сутінках солдатського намету,
Серед запашного звіробійного степу
Я шукав Дао
Там, де пахло бензином і соляркою,
Серед сутінків гіркого диму,
Серед хащів іржавого металу,
І серед снігів холодних
І серед спекотних згарищ
Я шукав Дао
Серед мертвих тіл,
Серед сталевих потвор,
Серед зраних людей і дерев –
Я шукав Дао
На дні забутих озер,
Куди досі пірнають жаби
І волохаті байдужі бобри,
У темряві біля вогню
І серед степової тирси –
Я шукав Дао
Коли світ божеволів,
Коли навіть Сонце
Дивилось на людей з жахом,
Коли навіть місяць зазирає з сумом
У душу кожного сновиди
Я шукав Дао...



Подібний до Небуття

*«О, Шлях! Який він глибокий!
Яка прозора його чистота!»*

(Чжуан Цзи)

Якось Жовтий Предок
Вирішив оглянути свої володіння
І пішов по землі блукати,
Пішов на північ від ріки Червона Вода,
Піднявся на вершу гори скелясту,
Яку в народі недаремно назвали
Спілка Старших Братів.
І дивлячись в долину зі скелі
На землі свої неосяжні,
Жовтий Предок забув про обачність,
Так сповнило його натхнення,
І вертаючись із захмарності на землю,
Він згубив свою Чорну Перлину.
Тоді надіслав він Знання
Відшукати Чорну Перлину,
Знання шукало, але не знайшло.
Тоді наказав він майстру –
Тому Хто Бачить Павутину Здалека.
Він шукав, та не знайшов
Чорну Перлину.
Тоді надіслав він Філософа,
І той не знайшов перлину.
Тоді надіслав він Подібного До Небуття,
І він відшукав перлину
І приніс її Жовтому Предку.
- Як дивно – вигукнув Жовтий Предок, -
Що саме зумів відшукати
Мою Чорну Перлину
Подібний До Небуття!

禪



Джерело Молодсті

*«Тільки справжня людина
Може мандрувати серед сучасників
Не відхиляючись...»*

(Чжуан Цзи)

Чжуан Чжоу вчитель-дивак
Мандрував через ліси і гори,
Забираючись понад хмари
(Де один лише вітер друг),
Крізь ліси дрімучі йшов,
Де дерева чіплялись за камені
Коренями-руками втомленими,
Ріки буремні долаючи
З водою швидкою і прозорою,
Шукаючи Забуте Селище,
Де люди про самих себе забули.
І якось біля руїн храму,
Біля перевалу Забуття
Зустрів він селянина місцевого,
Що пообіцяв показати
Джерело, що повертає молодість.
І скуштувавши його воду холодну
Вчитель Чжуан Чжоу промовив:
«Ліси в горах і рівнини,
Що вкриті густою травою,
Приносять нам радість і насолоду.
Але не встигає зникнути радість,
Як приходить смуток.
Приходу радості і смутку
Ми не можемо завадити,
Їх зникнення зупинити не можемо.
Бо людина, на жаль, це лише
Тимчасовий притулок
Для речей і думок.
Бо людина знає лише речі які бачила,
І не знає тих, яких не бачила,



Може те, на що здатна
І не може того, на що не здатна.
Тому людині не втекти
Від незнань і нездатності.
Хіба не гірко намагатись
Відвернути невідворотне!
Істинні слова – без слів.
Істинне діяння – недіяння.
Наскільки нікчемне пізнання
Загальновідомого!»

Слова вчителя-мерця

*«Тільки ми з тобою розуміємо,
що немає ні народження, ні смерті...»
(Чжуан Цзи)*

Мандрував якимось вчитель Чжуан Чжоу
У царство Чу далеке і замріяне:
Край прозорих рік і високих гір,
Край високих бамбуків і стрімких скель,
Край тасмниць і буття непередбачуваного.
І долаючи черговий перевал (понад хмарами)
Він побачив біля дороги череп:
Відбілений сонцем, відшліфований вітром.
І торкнувшись черепа своїм посохом
Звернувся до нього словами і запитаннями:
- Що довело тебе до цього, вчителю?
Чи життя необачне й шалене?
Чи сокира гостра та плаха пошерхла,
Коли служив ти переможеному царству?
Чи погані вчинки твої,
Що осоромили тебе і родаків твоїх?
Чи голод злий, що спустошував Піднебесну? –
І запитавши це вчитель Чжуан Чжоу
Ліг спати поклавши череп собі під голову.
І в сон Чжуан Чжоу кольоровий
Строкатий і химерний
Завітав запрошений череп
І в сні таке йому мовив:
- Ти говорив безглуздя,
Як марнословний базікало,
У твоїх слова тягар людини живої.
Після смерті таких тягарів немає.
Хочеш послухати мертвого?
- Так! – Чжун Цзи промовив.
- Для мертвого не існує
Ні царів, ні князів, ні рабів, ні слуг,

禪



Немає для нього ні весни, ні осені.
Спокійно він слідує разом з Всесвітом
За космічними циклами.
Щастя такого немає навіть ван,
Що обличчям до півдня звернений.
Не повірив йому Чжуан Чжоу:
- А хочеш попросу я Доль Володаря
Повернути тебе до життя,
Повернути тобі плоть і кров,
Повернути тобі родину,
Сусідів, братів і друзів?
Череп подивився на нього
Пустими зіницями:
- Хто ж побажає змінити
Щастя і спокій вічний
На страждання людські?

Непотрібний світ

禪

«Немовля, народившись, здатне оволодіти мовою і без Великого Вчителя, бо живе серед розмовляючих.»

(Чжуан Цзи)

Біля гамірного ринку міста Марнота
Де шум і суєта юрби вічно стурбованої,
Де все міняють на шматочки металу,
Де легко згубитися і відчутти себе самотнім,
У глиняній хатинці вкритій очеретом
Замість даху, що ховає людей від Сонця,
Двоє старих знайомих (чи то друзів)
Насолоджувались чаєм чи то розмовляли,
Заповнюючи простір між горнятками
Мовчанням або словами
(Між якими ховався сенс)
І дослухаючись до шуму міста
Вчитель Той, Що Творить Благо
Сказав Чжуан Цзи блукальцю:
- Ти говориш про непотрібне.
На це Чжуан Цзи промовив:
- З тим, хто осягнув непотрібне,
Можна й про потрібне слово мовити,
Адже Земля неосяжна,
А людина користується лише шматом,
На який ступає її підощва.
А чи потрібна ще людині земля –
Та, що риють біля її підощви
Для могили, що глибиною
Сягне до Жовтих Джерел?
- Непотрібна. – відповів вчитель
На ймення Той, Що Творить Благо.
І Чжуан Цзи промовив:
- Тоді стає зрозуміла
І користь непотрібного...



Дорога в царство Чу

禪

*«Ти любиєш давати оцінку людям.
Який ти, напевно, досконалий, Ці! А в мене
для цих справ немає часу.»*

(Конфуцій)

Вчитель з найкращими учнями,
Що не полишили його в часи скрути,
Мандрував в царство Чу далеке –
В країну жаркого жовтого сонця
І прозорих глибоких рік,
Гонорових правителів
І впертих працьовитих селян,
Дикунських звичаїв
І незнайомих ієрогліфів,
Сумних поетів
І веселих розпусних пісень.
Їхали плутаними дорогами,
Мимо дрібних царств
Змордованих війнами,
Мимо сіл та міст сплюндрованих,
Де селяни голодні й пограбовані
Проводжали злими поглядами
Кожного мандрівника-подорожнього,
І яось, дослухаючись до скрипу коліс
Старого дерев'яного воза,
Змайстрованого з столітнього ясена,
Вчитель сказав учням
З обличчями вкритими пилом:
- Чи не радісно вчитися
І постійно домагатися досконалості?
І чи не приємно, коли друзі
Прийжджають здалеку?
І чи не той воістину шляхетний муж,
Хто не нарікає, що невідомий людям?



Вишня цвіте

*«У давнину вчились
Щоб поліпшити себе.
Нині вчать,ся,
Щоб сподобатись іншим.»
(Конфуцій)*



Весною теплою та лагідною,
Коли зацвіла вишня,
І в Піднебесній на час короткий
Запанував спокій,
Вчитель приїхав у Забуте Селище,
Де жив один старий відлюдник –
Сивий, як сова біла,
Всіяний зморшками, як кора кипарису.
Приїхав з метою єдиною –
Поговорити про істину.
І спитав Вчитель відлюдника
На ймення Гун Мін Цзя
Про мудреця Гун Шу Просвітленого:
- Чи правда, що він не говорить,
Не посміхається, не отримує?
І відповів відлюдник:
- Той, хто сказав це – перебільшував.
Він говорить вчасно –
І ніхто від слів його не втомлюється,
Сміється, коли весело –
І нікому його сміх не докучає,
Отримує, якщо справедливо –
І нікого його отримання не обтяжує.

Маленька пташка

禪

«Якими чарівними стають звуки мелодії, коли її початок виконує майстер Чжоу, а кінець завершує пісня «Крики чайки».

(Конфуцій)

Коли вчителя підкосила хвороба
І лежав він нерухомо на ложі,
І думав, що дорога життя довершена:
Так дочасно і так невчасно,
І час уже підвести підсумок,
Риску під картиною життя,
Чи то текстом на шовку днів,
І марно складати заповіт,
І останні настанови давати
Учням нетямущим – бо навіщо?
Попросив Вчитель ложе до вікна підсунути,
І вікно весні відчинити,
Щоб помилуватись востаннє
Квітучою гілкою вишні.
І тоді він побачив,
Як на гілку квітучу, яку вітерець пестив,
Сіла маленька пташка –
Жовта, як весняне сонце,
З синім – як весняне Небо,
І проспівала веселу пісню
Про життя нескінченне.
Тоді Вчитель покликав учнів
і промовив їм голосом бадьорим:
«Відкрийте ноги мої! Відкрийте руки мої!
У Піснях сказано:
«Трепетно остерігайся,
Наче ти на краю безодні,
Наче ти на тонкій кризі.»
Віднині мені зрозуміло,
Що я вцілів, діти мої!»



Попіл і дим

禪

*«Народ можна примусити до послуху,
Але примусити його до знань неможливо.»
(Конфуцій)*

Вони мандрували
Нескінченною дорогою
(Від царства до царства –
Тільки стук коліс),
Вони мандрували
Від світанку до заходу
(Тільки вогонь заграв,
Тільки чорнота ночі),
Вони мандрували
Від селища до селища
(Тільки втомлені очі селян –
Іноді недобрі і злі).
І яось, коли дорога
Йшла через спалене поле,
А вдалині догорало село –
Підпалене чи то солдатами,
Чи то просто пожежею
(Гіркий дим роздирав легені,
А під ногами сірий попіл),
Вчитель сказав
Своїм сумним учням:
«Повага без ритуалу втомлює,
Сміливість без ритуалу викликає бунт,
Від прямоти без ритуалу нестерпні.
Якщо шляхетний муж
Прив'язаний душею до близьких,
У народі процвітає людяність;
Якщо ним забуті старі друзі,
Народ чинить низько.»



Зламане дерево

禪

*«Мені щастить.
Люди обов'язково дізнаються
про кожну з моїх помилок.»
(Конфуцій)*



Якось вчитель
З кількома своїми учнями
(Не з юрбою шанувальників,
І не з кількома невігласами)
Блукав околицями:
Де ліс і потоки,
Де хмари і спів пташиний,
І побачили вони зламане дерево,
Що росло не сотню років і не дві,
Але впало не витримавши
Шаленого північного вітру.
І споглядаючи це дерево
Поглядом довгим як дощ,
Вчитель почув запитання
Учня свого Цзи Гуна:
- Якщо когось люблять всі односельці?
- Це погано.
- А якщо когось ненавидять всі односельці?
- Це теж погано. Краще, якщо
Його люблять лише хороші односельці,
А ненавидять погані.
Так відповів вчитель.

Темрява і світильник

禪

*«У жителів півдня є приказка:
Хто немає постійності,
Той не може стати
Навіть шаманом і лікарем!
Чудово сказано!»*

(Конфуцій)

Було так темно,
Така чорнота панувала у Піднебесній,
Заповзала з бамбукових хащів
У палаци й халупи,
Що навіть у будинку вчителя
Стояв такий густий морок,
Що заповзав у горнятка для чаю
І в глибини свідомості.
А вчитель заборонив
Запалювати кольоровий світильник
І так у темряві
Грав сумну мелодію давнини,
А коли звуки стихли
Молодий учень на ймення Лі Чжан
Розповів вчителю, що він написав пісню
В якій оспівав героя та його меч,
Чи то меч та його героя.
Тоді вчитель наказав принести
І запалити світильник.
І коли це було зроблено,
І промені зробили видимими
Обличчя учнів і візерунки на чайнику
Вчитель сказав: «Не знаючи веління Неба,
Не станеш шляхетним мужем.
Не знаючи ритуалу,
Не зможеш утвердитись.
Не розуміючи сказаного,
Не зможеш розібратися в людині.»



Незламні

禪

*“Він був кмітливий, любив вчитися
і не соромився звертатися за порадою
до нижчих, саме тому його і назвали
Просвітленим.”*

(Конфуцій “Лунь Юй” 5.15)

Шалений вітер хитав дерева,
Зривав листя з могутніх ясенів,
Шматував пальцекрили кленів,
Пригинав до землі бамбук
У гаю Одкровення над потоком Буття,
Хмари перетворював в місиво,
Трусив стіни дому
Старого вчителя з царства Лу,
Дому, якому судилося
Простояти тисячоліття.
Учні, які зібралися цієї днини вітряної,
Години Великої Бурі,
Часу безсезоння,
Коли не могли зрозуміти люди,
Чи вже весна це, чи ще осінь.
А на обличчях учнів сум'яття?
Яке зовсім не личить
Школі Великого Вчителя.
І тоді Ранішенароджений,
Щоб розвіяти цю недоречність
І повернути у душі спокій
Сказав:
“Не зустрів я
Ще твердих людей та незламних.”
І хтось зауважив:
“Ось Шень Чен.”
Але Вчитель на це заперечив:
“Як може бути він негнучким,
Коли так багато бажає?”



Сад і глибокий сніг

“Чи знайдеться хтось здатний проявити протягом дня людяність? Я не зустрічав людей, яким не вистачало б для цього сил. Може і є такі люди, але я їх не зустрічав.”

(Конфуцій)



Сад, в якому ріс бамбук
Засипало глибоким снігом.
Сад, в якому колись цвіли сливи
Похований під крижаними перлинами,
Сонце, яке гріло хризантеми
Тепер невидиме за білою завісою
Снігу лапатового, що падає, падає, падає.
І така навколо білизна траурна,
Таке навколо глибоке мовчання,
Що навіть не можна було
Порушувати цю бездонну тишу
Словом.
Отак і сиділи учні німі
Біля Вчителя, що навчав мовчанням
І споглядали білі горнятка
З тонким візерунком чорним
Гілок бамбуку, що тріпотять на поривах
Неіснуючого вітру.
І так вони заглибились у споглядання,
Що не знали де вони – посеред кімнати
Чи веред чорного бамбукового лісу.
І тоді Вчитель,
Щоб порушити це мовчання моторошне
Сказав:
“Кожний помиляється
В залежності від своєї пристрасті.
Подивись на помилки людини,
І дізнаєшся ступінь її людяності.”

Вісім

禪

*«Той, хто вранці почув про Шлях,
Може ввечері і померти спокійно.»
(Кун Фу Цю Цзи «Лунь Юй»)*

Рік був
Наче зламана гілка бамбука,
Наче кинуте рисове поле:
Травень сонцем землю спражив,
Серпень чорнив жниво дощами,
Велика ріка міняла русло,
Вітер західний
Забув у Серединні царства шлях.
Люди плутали імена і назви,
(Навіть тут – у царстві Лу)
Забували хто батько, хто син,
Черва скупилась на пряжу,
А люди на добре слово.
І вчитель тої ніякої осені
Зайшов з візитом до князя Молодшого
І раптом помітив
На його подвір'ї квітучому
Коло дому
Драконами прикрашеному
Танцюристів,
Що танцювали у вісім рядів.
Тоді вчитель подивившись скрушно
Сказав своїм учням і людям,
Що його слухали:
«Якщо це можна стерпіти,
То що ж тоді стерпіти не можна?!»
А всі чекали на вітер західний,
А всі чекали на свято
Черлених кленів –
На свято дев'ятого дня
Дев'ятого місяця...



Дізнання

*«Хочу там поблукати.
Бо великий океан – це те,
що не наповнюється,
скільки б у нього не вливалось...»
(Чжуан Цзи)*



Рання осінь
Зробила воду прозорою,
А ліс тихим,
Ніби сумним.
І в цю пору
Спокійну і благодатну
Чжуан Чжоу походжав
З вчителем на ймення Творець Блага
На мосту через річку Хао,
І споглядаючи воду прозору
Чжуан Чжоу сказав:
«Риби вільно у воді бавляться,
У цьому їх радість!»
«Ти ж не риба, -
Заперечив йому Творець Блага. –
Звідки знати тобі
У чому їх радість?»
«Ти ж не я, - заперечив Чжуан Чжоу, -
Як тобі відати, що знаю я,
А чого не знаю?»
«Я не ти, - продовжив Творець Блага, -
І звісно не відаю, що знаєш ти,
А що для тебе невідоме.
Але ж ти не риба,
І тому не можеш знати,
У чому риб'яча радість.»
На це Чжуан Цзи
Лише посміхнувся
І мовив так легко,

Як мовить тільки осінній вітер:
«Повернемось краще до початку, -
Звідки тобі знати,
У чому їх радість? –
Спитав ти, і я відповів
І ти дізнався, що знав я.
Я ж дізнався про це,
Гуляючи над річкою Хао.»
А рання осінь
Цю розмову слухала,
Навіть листям не шаруділа,
І посміхалась
Порізними листками клена,
Що мали почервоніти
Від сорому –
У близькому майбутньому...

Музика Всесвіту

禪

*«Світло спитало у Небуття:
- Ви, вчителю, існуєте чи не існуєте? –
Але не отримало відповіді...»
(Чжуан Цзи)*



Приємно, коли учні
Прийжджають здалеку.
Але інколи здалеку
Прибувають не учні, а вчителі
Відвідуючи іншого вчителя,
Щоб разом шукати Шлях
До далекої Істини.
До вчителя на ймення Володар Почуттів
Прийшов вчитель Блукалець.
А Володар Почуттів
Сидів, схилившись на стіл,
Зрікся всього і тихо дихав,
Був наче відсутній.
І Блукалець в очікуванні
Запитав чи то вчителя
Чи то самого себе:
«Як же так? Невже тілом
Можна стати схожим
На сухе дерево,
А серцем на жменю
Згаслого попелу?
Бо той, що цієї миті сидить,
Схилившись на стіл,
Вже не той, хто сидів
Схилившись на стіл щойно!»
А Володар Почуттів
Повернувшись у світ
Світла і темряви, сказав
Чи то гостю чи то всім:
«Як добре спитав ти, Блукальцю!

Чи зрозумів ти, що нині
Я зрікся самого себе?
Коли ти почув сопілку людей,
Ти не знав ще, що таке
Сопілка Землі.
Коли почувеш сопілку Землі,
Ти ще не будеш знати,
Що таке сопілка Всесвіту!»
А музика Всесвіту
Тим часом лунала,
Як і тисячу років до того,
Як і буде лунати вічно.
Тільки хто її почує?
Хто?

Туман на дотик

*«Чи далека людяність?
Ледве я до неї спрямовуюсь,
вона до мене приходить.»
(Кун Фу Цю Цзи «Лунь Юй»)*



Якось
Коли ранок був туманним,
І його клапті білі і волохаті
Чіплялися
За молоді паростки бамбуку,
А чапля на далекому болоті
Мружилась у простір,
Бо навіть під ногами своїми
Не могла роздивитись рибу
У цій непрозорості.
Учні побачили
Як вчитель готував свій візок,
Пакував книги і пензлики,
Нікому нічого не пояснюючи.
Побачивши питання,
Що карбувалось в обличчях
Як в бронзовому дзеркалі літа,
Тих, хто називався його учнями,
Він відповів, що збирається
Їхати жити до східних варварів.
І хтось із юрби учнів
(Навіть не запам'ятали хто)
Вигукнув з відчаєм в голосі
(Мовляв, як же так, а ми?)
Чи може справді із співчуттям:
«Як же Ви зможете там жити?
Там же дикість!»
Але вчитель лише посміхнувся:
«Яка ж може бути там дикість,
Де буде жити шляхетний муж?»

І ніхто чомусь не зрадів,
Не сповнився піднесенням,
Не сказав, що хоче
За вчителем слідувати...
Тільки запитання
Так в цьому тумані й висіло...

Зозулі сірої крик

*«Мало тих, Ю, хто розуміє,
що таке доброчинність.»
(Кун Фу Цю Цзи «Лунь Юй»)*

Сьогодні в домі вчителя
Гостює свята музика:
Сліпий музика Люй Чжао
На семиструнному цині
Виконує пісню «Лінь» -
Пісню царства Чжоу.
Учні слухали майстра,
Вчитель заглибився в роздуми,
Сидів на циновці зажурений
Навіть коли замовкла
Музика дивовижна –
Пісня про однорога.
І коли мовчання
Стало вже геть нестерпним
Цієї літньої днини
У дім старого вчителя
Якось раптово ввірвався
Зозулі сірої крик.
І тоді учень промовив –
Улюблений учень Куна
Учень на ймення Янь.
Спитав він не про марнотне,
Не про людські діяння,
Навіть не про минувшину,
Спитав він про Шлях людей.
І вчитель, з роздумів вийшовши,
Таке відповів учням:
«Прямий був хроніст Юй!
Був він неначе стрілою
Коли мала Шлях країна,
Був він наче стрілою,

禪



Коли нещасна країна
Шлях свій ганебно втрачала.
Яким же шляхетним мужем
Був книжник Цюй Бо Юй!
Він йшов князю на службу,
Коли мала Шлях країна,
І свій талант приховував,
Коли Шлях втрачався
Царством його рідним.»
А літо лагідне й тепле
У дім старого вчителя
(Забутого всім світом
Крім, хіба що, учнів)
Вривалося так зухвало,
Порушивши всі ритуали
Криком зозулі сірої...

Пелюстки сливи

*«Володар коня дає іншим його приборкати.
Я ще бачив, як літописці лишали пропуски
у сумнівних місцях. Але в наш час, нажаль,
цього не трапляється.»*

(Кун Фу Цю Цзи «Лунь Юй»)



Стара слива
Кидала тінь на циновку
Приємну свіжість даруючи,
Знову і знову
Кидаючи пелюстки
В горнятка чаю.
Знову і знову
Нетямущий учень запитував про людяність:
«І майстерно стріляв з луку,
Ао суходолом пересував човни,
Але обидва погано закінчили.
Але Юй та Цзі самі орали землю
І здобули всю Піднебесну.»
(Вчитель відповів на це мовчанням,
Бо що казати, коли й так все ясно)
Але коли учень пішов,
Втомившись чекати пояснення,
Оцього жаданого визначення,
Що ж таке людяність, Вчитель сказав:
«Який, воістину, він шляхетний муж!
Як він шанує добродетель!»
А весна аромат чаю
Хвилями (з ароматом сливи)
Несла кудись –
Невідомо кому...
Невідомо куди...
Невідомо навіщо...

Темрява нашого часу

*«Книгу хотів дочитати, але раптом
У світильнику згніт згас.»*

(Лу Ю)

Хотів запалити світильник
У тьмі нинішньої ночі,
Хотілось лише дочитати
Цю вічну книгу буття
Сторінки якої дописували
Мудреці кожної епохи –
Шукаючи знаки у глибині Неба,
Чи то серед тріщин землі,
Чи то у слідах людей,
Що так непомітно пройшли
Стежками Піднебесної
І зникли
У безодні Великої Порожнечі.
Я так хотів, щоб ця півонія,
Що губить пелюстки
Як губить Час секунди,
Що так само спадають у вічність,
Перетворилася б на ліхтар,
Що розвіяв би тьму
Темних міст
В яких живуть темні люди...

禪



Радість осіннього вітру

«Вчений не може не бути твердим і рішучим, бо ноша його важка, а шлях далекий. Ношею в нього людяність – чи це тягар? Завершує шлях, лише помираючи – чи це не далечінь?»

(Кун Фу Цю Цзи «Лунь Юй»)



Холодний осінній вітер
Обривав черлені листя кленів,
Холодний осінній вітер
Нагадував всім про чистоту помислів.
Як порожньо стало у його розкошах!
Гори й ліси царства Лу втратили своє золото –
Золото листя жовтня. Навіть гора Тай Шань
Не приймає нині жертву –
Бичка з крутими рогами,
Що давно для офіри знайдений.
Навіть гора Тай Шань
Відкрита нині Небу високому і порожньому,
Чистому і глибокому.
І вчитель (зажурена посмішка)
На учнів задуманих глянувши,
Лише одного (найкращого)
В їх юрбі не помітивши
Сказав чи то учням чи то осінньому вітру:
«Яка гідна людина Люй!
Живе на вбогій вулиці,
Де одні жебраки мешкають,
Вдовольняється жменькою рису
Та глеком води.
Інші не витримують таких труднощів.
Та він не зраджує цим радощам.
Яка гідна й достойна
Людина Люй!»

Вітер бамбукового лісу

禪

«Я продовжую, але не творю, я вірю в давнину і люблю її всім серцем. Насмілюсь в цьому порівняти себе з Лао Пином.»

(Кун Фу Цю Цзи «Лунь Юй»)

Якось

Рання осінь віщунка

Пророчила про часи занепаду,

Вітер волоцюга

Шурхотів листям бамбуку,

Бешкетував і шумів

У кленовому лісі спокою,

Вода стала прозорою,

А думки чистими,

Неспокій втопився

В глибокому колодязі,

Що виритий бородатим відлюдником.

Тоді вчитель

Сумно промовив учням,

Що грали мелодію

Мандрівний гусей

На старовинному цині:

«Шлях в Піднебесній втрачений.

Збудую я пліт і попливу в океан.

Але хто попливе зі мною? Певно, Ю?»

Цзи Лу почув це й пишався.

Йому й не втямки журба вчителя.

Тоді вчитель сказав:

«Ось Ю... Він переважає мене в хоробрості,

Сили йому не займати, але лихо!

Деревину для плоту знайти йому годі...»

А вітер ранньої осені

Так само шумів

У бамбукових хашах...



Коли цвіла Мо Лі Хуа

*«Вчитель рідко говорив про вигоду, долю та
людяність.»
(Кун Фу Цю Цзи «Лунь Юй»)*



Як можна говорити про те,
Чого люди не розуміють?
Як можна повідати по те,
Що неможливо пояснити?
Чому немає визначень,
Як можна пояснювати
Про сокровенне і таємне
В епоху фальшивих слів?
І коли цвіла Мо Лі Хуа
Вчитель якось сказав
Учням, думаючи вголос,
Про основу суцього - ритуал Лі:
«Згідно ритуалу
Шапку слід робити із конопель,
Але нині всі роблять її з шовку,
Що дешевше, і я слідую за всіма.
По ритуалу, треба кланятися
Біля входу до зали,
А нині кланяються нагорі,
Що зухвало.
І нехай я буду супроти всіх,
Але я кланяюсь унизу.»
Аромат Мо Лі Хуа
Як раніше плив
Над дахами солом'яними
І бронзові дзвони гуділи йому
У відповідь...

У пошуках забутого шляху

禪

*«Прекрасний шлях, але занадто крутий
І не досить прямий...»*

(Су Ши)

А ви шукали простих шляхів?
Тут, у Піднебесній – на землі
Зритій ріками і порепаній скелями?
Тут, де Земля і Небо звикли байдуже
Дивитися страждання людей-трударів?
Тут між соснами зажуреними
І паростками бамбуку, що так жадають
Дістатися Неба, але марно.
Невже хтось думав, що пошуки Істини
Це проста і легка прогулянка,
що шляхи нам торовані і прокладені,
Що сливи цвіт – так, заради розваги
Дарує Небо щовесни народу поетів?
Читаю вірші старого вигнанця –
Старця з забутого пагорба,
Що шукав Шлях на Острові Туги.
«Мовчання, тільки шурхіт підшви,
Чути знадвору...»
Яким ти самотній був
У Піднебесній, переповненій людьми...



Листя і вітер

*«Навіть коли приходять до влади
істинний правитель, людяність може
утвердитися лише через покоління.»*

(Кун Фу Цю Цзи «Лунь Юй»)



Старий вчитель не потрібен правителям,
Старий вчитель не потрібен чиновникам,
Кому потрібні ідеї про справедливість
У цьому світі війни і ненависті?
Добре хоч учні старі – нині шановані,
Що чинів домоглися, до князів наближені
Старого вчителя відвідують –
Може й з повагою нелицемірною...
Може й справді не забуваючи...
Чомусь учень Жань припізнівся,
Обіцяв зайти, і прийшов пізно
Коли місяць оповні з-під небосхилу визирнув
І давно час було на лютні
Мелодію «Крики чайок» заграти.
- Чому ж завітав так пізно?
(А вітер листя шовковиці тріпоче,
А вечір такий запашний як рис навесні).
- Справу державну при дворі князя
Обговорювали. Тому не міг стопи свої
До Вашого обійсті тихого направити...
(А вечір тужавів як прядиво шовку,
А весна у буття – квітами...)
І Вчитель відповів лише:
- Та справа не могла бути державною.
Інакше б я давно б чув про неї,
Хоч і не служу ніде...
(А рисове вино в келиху сине,
Хоч слабеньке, бо в царстві Лу
Зроблене...)

Коли запитують

*«Не гідний бути вченим той,
Хто думає про сите і спокійне життя.»
(Ку Фу Цю Цзи «Лунь Юй»)*

Учнів все більшає – вже юрмище,
А мудрих все меншає –
Розуміє вчителя тільки Небо.
Навіть прості слова і то...
Один спитав вчителя:
- Що таке «соромно»?
(О, як хочеться
Докопатися їм до суті слів...)
А вчитель відповідав зажурено
(Вже не вірячи, що хтось
зрозуміє його...):
- Соромно отримувати жалування
І коли в країні є Шлях,
І коли його там немає.
(А учні й не здивувалися,
А учні нетямущі
Зробили вигляд,
що зрозуміли все),
Тільки один запитав у відповідь:
А чи можна вважати людяністю
Позбавлення від марноти й гонору,
Заздрості і жадібності?
А вчитель подивився розчаровано
І промовив таке у відповідь:
- Се називається важко досяжним.
А що таке людяність,
То я не знаю...

禪



Тінь тутового дерева

*«Ми ще не знаємо, що таке життя.
Звідки ми можемо знати що таке смерть?»
(Кун Фу Цю Цзи «Лунь Юй»)*



Коли наближався він до селища –
До убогого селища, де старі туті
Росли, щоб годувати черву метеликів,
Де всі хижки були вкриті соломою,
Де люди раділи жменці пшона,
Де орачі сонцем і пилюкою втомлені
Дякували жорстокому високому Небу,
Що знову не послало на їх землю голод,
Що тихо раділи, бо нема знову війни,
Коли був вчитель біля цього бідного селища
Вже зовсім близько, він почув музику –
Прекрасну давню музику Піднебесної,
Зрозуміти яку міг тільки майстер,
Він спитав у юрби учнів:
«Навіщо різати курку
Таким великим ножем?»
І всі здивовано мовчали,
Лише Цзи Ю, що споглядав квітку,
Раптом ніби від сну прокинувшись,
Сказав чи то Вчителю чи то Всесвіту:
«Я чув від Вас, що коли шляхетний муж
Вивчає Шлях, він сповнюється людяністю,
Якщо ж маленька людина вивчає Шлях,
То легко цією людиною керувати.»
І вчитель почувши ці слова
Чи то зухвалі, чи просто відверті,
Чи то слова відчаю, чи то мудрості,
Лише посміхнувся у відповідь:
«Діти мої! Він сказав істину.
А я пожартував перед тим лише...»

По світу

禪

*«Прекрасно там, де людяність.
Як може людина розумна,
Маючи вибір,
В її краях та й не поселитись?»
(Кун Фу Цю Цзи «Лунь Юй»)*



І скільки вчитель не їздив по світу,
Скільки не бачив людей жорстоких,
Скільки не чув промов і порожніх слів,
Не переставав дивуватися:
«Адже прекрасно тільки там,
Де людяність. І як може людина розумна,
Та ще й маючи вибір,
В її краях та й не поселитись?
Але де вони – люди розумні
У наш час занепаду,
Ворожнечі й ненависті?
Царства мають бездушних правителів,
Народ мислить лише про наживу,
Мудреці давно в могилах сплять,
Звір Ці Лінь зник і від людей ховається,
Бо вб'ють, навіть не спитавши себе
Навіщо?
Бо час такий,
Що той, хто позбавлений людяності
Не може довго лишатися в бідності,
Але щастя не знайти йому.
Бо хто людяний,
Тому людяність в насолоду,
А мудрому ще й
Приносить користь...»

Над потоком буття

«Коли б мені було додано ще трохи років, то в п'ятдесят я б взявся би за вивчення Книги Змін і зміг би уникнути великих помилок.»

(Кун Фу Цю Цзи «Лунь Юй»)

Якось стоячи на мосту дерев'яному
Над потоком бурхливим ріки
І його споглядаючи довго,
Вчитель сказав учням здивованим:
«Якби Небо додало
Мені нетямущому і неосвіченому
Ще кілька років бодай,
Бо час завершується,
Я би взявся би за «Книгу Змін»
І міг би уникнути багатьох помилок
Великих,
Хоч помилками є тільки ті,
Які не виправляються,
Бо добродійність в мене від Неба,
А Хуань Туй – отой
Злий невіглас і сіяч зла,
Що він може зі мною зробити?
Бо якби Небо захотіло б знищити
Добродійність і просвіту,
Воно би давно мене погубило.
А такі сірі невігласи –
Вони ж повелителі юрби тимчасові,
Вони ж керують тільки людьми темними,
Як той правитель Пу Ті злий
Сіяч війни жорстокий –
Піднебесну збаламутив,
Людей зробив маленькими й навіженими,
Але зникне він, як темрява
Коли сонце сходить...»



Гілка кипарису

禪

*«З призначень ритуалу найцінніше це гармонія.
Вона робить прекрасним Шлях давніх царів,
а їм сліднують і в малому, і в великому...»*

(Кун Фу Цю Цзи «Лунь Юй»)

До старого вчителя,
Що став волоцюгою
І змушений блукати
Від царства до царства,
Від вельможі до магната,
Від двору до обійстя,
Що не мав навіть прихистку,
Чіплялися учні юрбами
І то з одним запитанням:
«Скажи нам, учителю,
Для чого це і навіщо –
Виконувати нудні ритуали,
Одні й ті самі постійно,
Для чого ці слова і жести,
Ці шати і пісні давні,
Навколо ж панує зло,
А ми все без прихистку,
Без затишку і домівки,
А ми все блукаємо
У пошуку якогось Шляху
Куди і навіщо?»
А вчитель все їм
Спокійно пояснював,
Хоч не раз хотіли
Його вбити люди темні і злі,
І таке учням відказував:
«Найважливіше в ритуалі –
Гармонія.
Вона робить шлях давніх царів
Прекрасним.



А за ними всі – і мудреці, і народ
Слідують.
Хоча гармонія не завжди доречна,
Бо без ритуали годі
Її в життя втілювати.
І яке ваше запитання важливе!
Бо в ритуалі відчуття скорботи
Важливіше ретельності.
Отже, як помру, не кидайте
Мене при дорозі,
А виконайте ритуал
І станьте
Частиною ріки часу,
Частиною оцього Всесвіту...»

Краплі весняного дощу

*«Прозора волога
ввібрала тепло весни...»
(Сюй Бень)*

Весна пелюстками сливи
Сховала рядки
Моїх прозорих поезій.
Травень дощу краплями
Розбавив мою туш.
Пензлики неслухняні
Не хочуть виводити знаки
«Істина» та «порожнеча»
Хочуть писати знаки
«Веселоці» та «безтурботність».
Відкрию я вікна в сад:
Буду всю ніч п'яніти
Від аромату квітів,
Буду всю ніч дивитись
На молодий місяць...



Сутінки Дао

禪

*«Шляхетний муж
знаходить дружбу за допомогою науки,
а дружба допомагає йому
утвердитися в людяності.»*

(Кун Фу Цю Цзи «Лунь Юй»)



На подвір'ї кинуті домівки
Вчителя Куна три учні мовчазних,
Виконуючи давно забутий ритуал,
Вдягнені в біле, шукають стару істину
У знаках, накреслених на піску
Волоцюгою-вітром. Невже Небо
Закреслити вирішило
Шлях мудреців давнини?
Зірвану гілку старої сливи
Тримає в руках учень
Якому давно слід було
Стати Вчителем.
Але він не міг зрозуміти
Не тільки про що
Вчитель мовчав,
Але і про те, що він говорив.
Старі рукописи. Сутінки Дао.

Пустельний ліс

禪

*«Безлюдні стежинки, пустельний ліс...»
(Гао Ці)*

У цій пустелі тільки самота
Мені супутником. Отож, як схимник
Кудись іду... Під небом,
Що смарагдами зірок
Віщує долю. Навпростець
Стежиною, шляхом оленів
Топчу килим осінніх листомрій.
І споглядаю, як в омріяний вирій
Летять останні гуси й журавлі –
Вперед чи то назад:
На північ холодів
Чи то в спекотний край
Летять... Лише старий відлюдник
Шлях в лісі відшукав туди,
Де птахи не літають і ніхто не ходить:
У тиші лісовій побачив Пустоту
Легенькі тіні Дао... Нетривкі...



Світанок сонного Сонця

У глеки налито світанок
Замість вина снігових елегій,
Замість черлених краплинок літа,
Замість води, що стає кров'ю лози,
Коли майстер наметів пустель
І тесля кедрових воріт (які зачиняють)
Благословляють весну:
А ми отой трунок ковтками –
Питво зимових світанків –
Білих, як ожеледь, гострих як Сіріус –
Голкою в скроню – зірка холодних вітрів
Краю тирси і хліба, криниць і лошат,
Срібних як ранок сонного Сонця зими
(Прокидайся)
Серце моє – гірка ягода.
Для чого тебе зірвали з куща колючого,
Для чого тебе заморозили
В озері зозулястому серед січня сухих очеретів
(Життя – це рогозовий пух над водою),
Коли крига синіє, а Оріон мисливцем злим
Мітить стрілою в кожного
Хто світанком зимовим напоєний,
Хто сонне Сонце криком мовчання будив,
Хто пса білого небесного з руки годував,
Хто снігом босоніж йшов
До криниці забутих слів.



Кристал води

*«У серці моєму сутінки
Падає сніг на замети спогадів...»
(Мікі Рофу)*



Цієї зими,
Коли думки про Вічність
Перетворюються на кристали води,
А спогади сплять під снігом,
Як спить табличка глиняна
З письменами пташиними
Про муралів снів та веж
Двох каламутних річок.
У серці моєму сутінки –
До весни, до першого підбілу весняного,
Сутінки
Білими плямами на крило передбачень –
Пророцтв жебрака старого
Світу на межі моря.
Годую старого крука – птаха Феба
Чи словами про смерть,
Чи думками про Нескінченність,
Про нетлінність субстанції
Отої – нематеріальної.
Годую. З руки. Чорного вісника.
Агов! Ви – катари, Сучасні альбігойці Сарматії!
Шукайте собі прихисток
В країні знаків зруйнованих,
Добрі люди у мандрах – а ви у дворище,
Де замість коней впрягають у сани пустище
(Бо зима! Бо таки холодно!)
Нам – жебракам з подертою світою...
Хіба грітися шаблею, якщо вже кузні не розпалені,
І міхи діряві зітхань повні, і ми не ковалі, а бондарі –
Діжок для вина світу сього
У цьому селі мірошників...

Те, що в залишку

*«Тож нам залишилось прясти нову,
Червонясту основу сну
На піщаних надгробках марень...»*

(Пауль Целан)



Сон – це тканина
Зіткана з льону,
Що виріс в країні дощів,
Які падали краплями-смарагдами
На листя співців-неофітів.
Сон – це стара вишиванка
Теслі старого з обличчям пророка –
На шрамі шрам: і всі білі, всі як борони
На скрині – коли тешуть хрест.
Сон – це опудало, яке поставили на полі соняшників
Лякати горобців-лицарів
Вбраних у сіру крицю
(Тамплієри крилаті – провісники радості
Для згорілої пустки села: чума чи то голод
І трохи вогню – спалах).
Сон – це хатинка, де ми від грози ховаємось
Коли лячно, коли
Дятел-шинкар замість зозулі
Поселився в годиннику:
Стукай по дереву, коли я ненароком
Повідаю істину писарю.
Сон – це серпанок
Дивної вовни світанку –
Зима загортає під ковдру
Вісника келихів срібних.
У сні моєму ладнають мені гільйотину
На площі – на Гревській, де Отель-де-Віль
Де голодна юрба жадає видовища,
Хліба й вина
Опісля.

Кам'яна мелодія



*«Відмірений годинником зрадливим
Летить у вічність невблаганний час.
Все те, що може нам 'ять роззубити,
Цим білим аркушам віддай на схов...»*

(Вільям Шекспір)

Камінне серце Карпат –
Ми його втратили, загубили,
Воно розтрощилося у жорнах
Невблаганного млина Долі:
Мельник Час грав би нам на сопілці,
Але поглухли всі сови й пугачі
В долині сірих брил-черехах.
Кам'яне смарагдове серце!
Воно гупало, стукало, стугоніло,
Тріпотіло і пульсувало!
Змололи той сяючий камінь
На тьмяне порохняве борошно,
Спекли з нього хліб гіркий –
Їжте, сумні вигнанці,
Їжте, співці безнадії!
Грайте сумні мелодії
На скрипках тисових
Печалі пташиної.
Грайте, поки Довбуш новий виросте
І барткою нове серце зі скелі вирубає:
Скелі крем'яної замшілої,
З якої мурувати хотіли браму
До замку – чорного сховища,
Притулку всіх неприкаяних –
Без Каїна на ковалів вивчених,
Але поснули всі будівельники
Сном загати і серпанкового марева,
Поснули і будувати їм годі,
Колись чи хтось у тій темряві

Горобиних ночей прокинеться?
А люди стоять собі
Під дощем осіннього листя,
Стоять собі і на волю омріяну
Сподіваються.

Острів серце

*«... Коли сходить Місяць
Володіє землею море,
І здається, що серце
Забутий далекий острів...»
(Федеріко Гарсія Лорка)*



На острові мого серця
Живуть мовчазні Робінзони,
Цвітуть п'янки орхідеї (черлені),
Шалені аборигени
Танцюють нечемні танці
На черепах вовкулак:
З неба зеленого – з його сутінок
Падають лунко на землю
Горіхи:
Може то сад осінній босоногого Епікура –
Винороба ілюзій, шанувальника Вакха,
А може шматочок хмари,
Що впав в Океан на хвилі
І скам'янів необачно –
Став незаплющеним оком,
Що глипає з синяви в синяву –
До річі. До човника. До порожнечі.
На острові мого серця
Інколи падають зливи –
Прямо на томик поезій,
Який загубив на дюнах
Капітан дерев'яної шхуни
(Вітрило і трохи щастя,
Сік лайма, сухар, смак грогу і вітер в обличчя
Солоний): вітер гортає сторінки:
Сонети піску і ночі
(Ноктюрн), елегії про Вероніку,
Що зрізані коси (навіщо?)
Кинула геть на Небо.

Кінь сивий

*«Повсюду мертвих дерев тіла.
Світанок вже зовсім близько.
Скажи хоч слово!*

*Порушуй мовчання обітницю!»
(Мікі Рофу)*



А до мене прийшов кінь сивий –
Дивиться своїми очима синіми
У моє минуле темне і зранене,
У моє майбутнє сумне і готичне:
Коні скачуть з туману зимового
У густий туман мого майбутнього:
Кому білого коня та стріли,
Кому червоного коня та меча,
Кому вороного коня й терези,
Кому чалого коня та косу,
А мені – коня сивого зажуреного,
А мені шлях без кінця і без краю
Назустріч огненній кулі,
Що з зі степового видноколу
викочується
І руків'я шаблі долонею
відчувати
У поході козацькому вічному,
І час світанками міряти,
І тужити у снах кольорових
За квіткою сон-трави,
За чорним камінням
Зі знаком папороті,
За стиглими вишнями,
За гомінкими бджолами
І коню сивому
Шепотіти на вухо
Казку.

Мовчання долонь

禪

*«Мовчання, мов переплавлене золото,
В обвуглених до кісток
Долонях...»*

(Пауль Целан)

Мовчання –
Легке, наче подих пролісків
Несу в долонях
Якими вчора
Виряджав у політ залізного птаха.
Мовчання –
Кидаю його насіння
У землю, що пахне тліном.
Бо мовчання – це дерево,
Яке вирросло з попелу,
Яке зеленіє листками майбутнього,
Яке бубнявіє плодами прийдешнього.
Мовчання.
Його важкі зерна
Тримаю в долонях обвуглених –
В руках алхіміка,
Що плавив золото слів
З олова сірих днів Днів Судного Дня.
Останню офіру
Вершу вперше не медом – глиною,
Виліплюю глиняних коників –
Тіней крилатих вершників,
Що скачуть між білими хмарами –
Сонцю назустріч калиновому.
Мовчання.
Слухаю його одкровення –
Голос білого неба
Весни давно очікуваної
Весни сумної. Весни трагічної.
Весни вічності. Весни майбутнього.



Напередодні

*«Зовсім не треба
Катувати майбутнє
Навіть якщо можемо
Його побачити...»*

(Гійом Аполлінер)



Майбутнє – це сутінки
Весняного вечора
Напередодні зацвітання слив.
Не треба його катувати,
Майбутнє – то хатка бобрів
Про яку написано в папірусах
Олександрійської бібліотеки
Спаленої на попіл, але закарбованої
На білих хмарах сув'язі спогадів.
Майбутнє – це ріка Бористен
За мить до порогів, за краплю до доторку
Брил кам'яних – ненаситних,
Майбутнє – то острів скелястий,
Де Робінзон-філософ вдає Діогена –
Ловлячи рибу-час. У діжку глиняну.
Майбутнє – це біла конвалія,
Яку на порозі забули
Хати-пустки, хати-румовища,
Хати, яку мурували там – на межі
Між неогеном глиняним
І сурмами Судного Дня.
Майбутнє – це човен бога-рибалки
Який розтрощили хвилі:
З уламків збудуємо хижку –
На березі мрій.
Майбутнє – то паморозь
Зими-Іфігенії – біла, іскриста
І чиста. Як сторінка
На якій напишуть вірші.
.....
Не катуйте майбутнє!
Дайте прийдешньому келих води!
Чистої.

Весняний одяг

禪

*«День зміни одягу.
Чийсь постаті в полі
Ледве жевріють...»
(Йоса Бусон)*

Міняю одяг –
Чорний краватковий на плямистий,
Міняю скрипку –
Легку й лаковану на залізну,
Міняю друзів –
Філософів на самураїв,
Міняю Сонце:
Зле й зимове на березневе:
Оте – радісне,
Міняю квіти:
Тендітні білі галантуси
На черлені спалахи
Троянд миттєвих.
Міняю постаті –
Літературних геніїв
На ті – в полях,
Що ледве жевріють,
Що ледве в сутінках,
Які очікую,
Міняю птахів –
Цвірінькалок – жменьки пуху
На круків залізних,
Що кидають шматки Сонця
На вовкулак темряви,
Міняю життя –
Монаха-відлюдника
На буття майтра меча:
Я - самурай та хайдзін,
Друг місяця, воїн світанку,
Пелюстка вишні
Квітневого ранку...



Упряж для вороних

*«... Це дворище
Де вже готова упряж
Для твого серця...»
(Пауль Целан)*



Мое серце вирушало у подорож,
Покликало собі кучера чорновбраного,
Що впряг двох коней вороних,
Коней, що не знали господаря,
Що споконвіку були дикими й вільними.
Мое серце обрало собі дорогу
У країну захмарну-загірну,
Яку довго вигадували,
Яку придумали книжники ренесансу.
Мое серце вирушає у подорож
Шляхами гірських круків
І жовтокрилих метеликів –
Туди, де летить зозулі крик.
На дворищі,
Яке топтали монахи
Важкими черевиками зречення,
Де зроду не цвіли кульбаби радості,
Де бруківку тесали з брил смутку
Серце взяло з собою валізу
Важку, як весь тягар світу
І мріяло тою колісницею
Залізом самородним кованою –
Тим запрягом недоречним
Заїхати в Країну Білих Хмар омріяну
Або в країну Вічної Молодості
Чи в місто Віри Таємної
А приїхало на війну.

Туманні блукальці Неба

*«Vaghe stelle dell'Orsa, io non credea
Tornare ancor per uso a contemplarvi...»
(Giacomo Leopardi)*



Ловили в глибинах рибу,
А зловили камінь:
Плескатий як сом
І важкий наче спогади:
Принесли його до садиби:
Під вишні квітучі – тоді, на світанку,
Коли все фарбує рожевим
Заграва – все, навіть квіти печалі – вишні,
Поклали його – нехай плаває
Серед моря пелюсток весною,
Серед озера золота листя в жовтні,
Серед білого смутку холоду – взимку,
Поклали. Легенько –
Щоб землі не стало боляче,
Щоб ніхто не пускав його в річку –
Плавати і ковтати наші веселощі –
Уривки вічної радості,
Виринати назустріч Місяцю –
Підступному злодію,
Що краде у нас срібло зірок –
Вічних блукальців в тумані –
В тумані Шляху Чумацького,
Краде у нас срібло Стожар –
У нас, пастухів легенд.
І ніхто в тому селищі
Гончарів та писарів,
Друзів бджіл та зозуль
Не знав, що під каменем-рибою
Поховали ми нещастя останнє –
Надію.

Мить журби

*«... Миттю
Відцвітають шерехи світу
Посейбіч й потойбіч смутку...»
(Пауль Целан)*



Звуки – це квіти.
Вони зацвітають щоранку
І закривають свої пелюстки
Щоночі – коли все втрачає сенс.
Все – навіть Істина.
Біля стіни смутку
По обидва її боки
Там, де сяяли зерна
Квітів журби
І чекали доки вони
розквітнуть звуками:
Звуками музики моря,
Звуками пісень тіла,
Звуками царства Я.
Дожити б до перемоги –
Перемоги Правди та Людяності
(Де ти, дивак Леонардо?)
.....
Я вирощую квіти
На полі, що не знало плуга,
Яке поливали сльозами
Люди, що забули про посмішку.
На полі, де приносили треби
Аресу
Бородаті номади – пастухи круторогих волів
І білих коней.
Я вирощую сині квіти
Журби.

Танці в етері

*«Вирушаю туди, звідки лунає голос...»
(Такамура Котаро)*



Розмови сонцеоких блукальців
Засипано пелюстками вишні:
Каравани літописів відчаю
Човгають епохами людської свідомості
(Місити пісок вічності – тобі – містику):
Кожен рядок про страждання –
Наче писати було більше ні про що:
Літопис дзвінкої радості
Ніхто не напише ніколи:
Нема таких писарів,
Не відшукати такого монаха –
Де там.
Чи то люди не вміють радіти,
Чи то бубон шамана-мисливця
Провіщує тільки зловісне,
Крук вистукує дзьобом години –
Замість дзвону на ратуші
По дереву всохлого ясена. Стук.
Наш дім на семи вітрах –
Ми змайструємо з нього вітрильник
Або солом'яного птаха –
Полетимо.
Туди, звідки ніхто не вертався:
Хтось назвав оцю землю важкою –
Ми легкі, ми з повітря, ми птахи
Ми свавільні. Ми вільні.
Річкою неба лети
Володар цієї хвилини.

Станіслав: травневі сутінки

*«Споглядаємо клени.
Як доречно тут опинились
Дві парасольки!»*

(Йоса Бусон)



Станіслав – то місто з химерами,
Де написана книга бруківки –
Сімнадцять сторінок готичного тексту
Про горобців-сіроманців
(Шанці рядків і трохи бароко)
І чисті незаймані аркуші (нібито)
На яких Одвічний писав про модерн молоком
Замість чорнила (бузина не достигла),
І жодного запитання про сніг –
Одні кострубаті відповіді-дзвони.
Голод скляної прозорості –
(Візантійські келихи-мушлі)
Його відчуває травневе Небо
Торкнувшись до голки ратуші
(Боляче навіть пухнастим хмарам).
Атрибути пейзажу: Місячний млин –
Він потребує води
Чистоплинної:
З білого борошна ночі (зорі)
Пекли ми овечий хліб –
Для Сократа – артиста вулиці
(Не сховається під хламиду
У своїх Атенах совиних – ареопаг),
На димоквітах, на синіх фіалках Кроносу,
На флоринах жовтих кульбаб
Очкасті метелики – птахи Сатира-Пана
П'ють нектар – трунок богів.

Оksamитове літо: вечір

禪

*«У старий колодязь
Губить пелюстки камелія –
Сплески в пітьмі...»
(Йоса Бусон)*



Тягар літнього вечора,
Сутінок тога для патриція-лилика –
Це мовчання оксамитових
Лускокрильців: тільки відтінки сірого
І потойбічні ноти,
Які ніколи не опанує скрипка
Зеленого музики світанку.
Сонце вдягнене у волосяницю
Ховається у прихисток Будди:
Лишає нам на згадку дерево,
Що загортається ковдрою ароматів –
Для них – жителів темряви.
(Де ти, Ендіміоне?)
У колисці заграви
Спить Геката – володарка
Чорних собак. Повелителька змій.
У лісах молитов і трагедій
Подарує мені ненаснилі
Квіти жасмину – окрайці свідоцтва,
Що літо прийшло лебедине
На озеро тиші, на річку мовчання,
І тої маленької істини
Білі шматки палімпсесту про те,
Що життя – це мідяк, гріш потертий
Який колись кинув – нам – жebraкам
До капелюха солом'яного
Прямісінько з Неба
Бог.

Пейзаж намальований димом

*«... Я сказав собі: «Тиша!» -
Качур крякнув мені у відповідь...»
(Сімакі Акахіко)*



Пейзаж намальований димом:
Ще жива поезія проростає зелом:
Можна гру починати – гру серед квітів:
Бо літо.
Пейзаж придуманий жайвором:
Тільки степ – голий як бубон шамана:
Музика, з якої виліплюють образи
Птахи, що розучились літати,
Риби, які розучились плавати,
Хмари, що розучились бути подушками
Сну. Коли ти лежиш на траві
І слухаєш, як вистукує дні
На дереві карбів (з якого збудують хижу)
Замість дятла зеленого чорний лелека
(А я кликав зозулю
Щоб летів її крик
Слідом за мною...)
Штовхаю човна, що тесаний завтра
З дубу, що виріс з жолудя
В якому був схований світ,
Я – недоречний
Штовхаю човна
У хвилі ріки
Яку нарекли Еліданом
Сивобороді нащадки Сократа –
Елліни мрій.
Штовхаю човна,
Що попливе у майбутнє
Серед пейзажу,
Що намальований димом.

Птах кольору пилу

*«П'єро
Розчинився в місячних променях,
Перетворився на місячне світло!»
(Хорігуті Даїгаку)*



Тому, хто стояв біля брами
Люди приносили подаяння:
Кидали до дірявого капелюха
(В якому могла б розміститись Галактика)
Замість блискучих драхм
Слова, які він збирав у торбу,
Але не поніс на торжище:
Виміняв їх на нічного метелика
У Турові – місті князів, зубрів та лебедів.
Тому, хто стояв біля брами
Сказали, що це дерев'яне збіговисько
Храмів, веж, палат та халуп,
Цей прихисток древлян та дреговичів –
То насправді Теби Золотобрамні –
Кадмея Драконяча – місто намиста Гармонії,
Де шукають орбіти планет астрологи
І ніхто не знає, що відбулося,
Але всі знають, що буде:
На вістрі меча і на полі жита.
Той, хто стояв біля брами
Відчував, як ми всі летимо,
Як пророцтва переплавляють на золото,
Як лишається сірий попіл
На дні скринь, де ховали надії
Чи то не пускали їх волю –
Ці останні нещастя – дарунки Пандори
В обійми вітру-чужинця
Люди, які блукали дорогами.
Стає так самотньо
Віснику, що стояв біля брами,
Коли рушає він шляхом лилика
Затискаючи в жмені синій кавалок Неба
І мріючи про журавля в руках –
Птаха кольору пилу.

Персидська троянда

*«Вулиця. Ніч.
Над сірим загаслим попелищем...»
(Сімакі Акахіко)*



Пишна персидська троянда
Яку оспівав життєлюб Хайям
Шипом зозулястим (ні, кинджалом)
На пучках чуттєвих лишає слід
Глибокий, як прірва між зорями
На схід від годинника,
Що вказує вістрям стрілок-ножів
Межу
Між буттям і вітрилом:
Синім – кольору мандрів:
(Зникай чи пощезни – за видноколом)
Їх наповнює музика міста:
Поліса, де збудували «Арго».
Тесей недолугий з мармуру білого
Майструє колиску, а не саркофаг
Для немовляти епох – Поліфема:
Щойно з'явився на світ матінки Лідії,
Щойно на берег він зиркнув
Оком чорним єдиним
На скелі пеласгів-рибалок,
Що Істину-рибу
Ловлять між хвилями мрій,
Де мойри живуть коло дерева Ночі –
Це дворище, насправді,
Це зовсім не Коринф,
Це Аркадія вогнищ
Прощання.

Всесвіт без снігу

*«Ось і світанок.
Вікно відчинив – а назустріч
Зелене листя...»*

(Танеда Сантока)



Всесвіт без снігу
Завбільшки з троянду
Розповідає необачному перехожому
Про сни мандрівного голуба
У ритмі ковальського стуку
Сьогодні.
Татусь Христофор –
Італієць. Він чув про зоряну флейту
Дерев'яного хлопчика.
Тому і поплив. Шукаючи шовк.
А знайшов три іржавих цвяхи,
Що прагнули дерева-плоті
Легкого як крик дивачки зозулі.
Над прірвою
Серед мокрої папороті
Ховаєш три шрами на спогадах
У лісі чаклунки сови
Мислиш: «Ми тут!»
А там голоси – куди не дійти,
Не доплисти і не долетіти,
Де пророцтва подерті на клапті.
Білі іспанські сорочки
Як мушлі
Ховають бронзову шкіру
Він Сонця ледачого.
Тікають (чому?)
Ці люди останнього берега,
Люди води, кипарисів і ластівок
За видноколи солоні
Шукаючи Всесвіт без снігу.

Есеї

Людина, що стояла на мосту

*«Під берегом острова одне об одне
Б'ються бортами порожні човни...»*

(Гійом Аполлінер)



Коли пишеш есей про авторів текстів (байдуже, поетичних чи прозових, хоча в епоху модерн поети писали поетичну прозу, а прозаїки віршували), хочеться писати про творців які перемогли. Це окрилює, це Акутагава Рюноске програв – він сам це визнав, це відчувалось в усіх його новелах і віршах – він програє. І то у нас на очах. Те саме можна сказати про багатьох – Маяковського, Плужника, Рембо, Бодлера і багатьох інших – вони програли. Хоча мали всі шанси перемогти. Хто програв битву з дурнями, хто з катом, хто з темрявою, що сидить в глибина свідомості. Хто просто з духом розчарування та зневіри. Я хочу написати есей про людину яка перемогла, яка сказала всім і собі: «А я ще є». Попри все – попри жахи війни, безглуздя індустріальної епохи, смертельне (для інших) поранення, шпиталь, тюрму, шахраїв, зраду друзів. Попри все. Я хочу написати про людину, яка стояла на мосту Мірабо і вже завдяки тільки цьому стала людиною вічності – я пишу есей про Гійома Аполлінера. Про людину, що нехтувала всіма звичними формами - від граматики до стилістики, яка не була провісником епохи, яка не вписувалась в епоху, яка просто створила епоху, а потім решта людей вже намагались вписуватись в його поетичний світ. Кожен по своєму. Але кожен невдало. На відміну від переможця Гійома, інші приборкувачі Пегаса та майстри пера чи просто провінційні каламарі не розуміли, що треба не вписуватись в сучасність і не протидіяти сучасності, а творити світ сучасності. Вигадувати його.

Треба справді бути переможцем, щоб зуміти, будучи білоруським поляком, так опанувати французьку мову і культуру, щоб стати більшим французом аніж самі жителі Галії, генієм французької поезії. На війну він пішов добровольцем. Як він міг не піти битись і помирати за Францію, якщо він вже став

справжнім французьким поетом? Хай навіть йому і відмовили в громадянстві. Ну що ж іще робити поляку серед зелених пагорбів Пікардії та між барокових химерій паризьких вуличок як не піти вмирати за Францію? І то не за корсіканського шибеника, а за республіку. Його творчість війна розчахнула навпіл. Точніше на троє. Як це знайомо нам – все написане ділити на «до мобілізації», «після мобілізації» та «після демобілізації». Але так спокійно споглядати війну, всі ці жахи і писати в цей час про красу, відшукуючи її там, де її принципово не може бути – це ніхто з поетів не зумів – тільки він – нащадок поліських аристократів, що сконструював псевдонім з уламків свого довжелезного імені. Як імено може складатися з шести слів (навіть для шляхтича уродзого!) – це для мене загадка. Гірша едіпової. У мене було таке відчуття, що він відчував – стрибне рано чи пізно з висоти свого довжелезного імені в провалля небуття, як в часи міфічні софоклівсй сфінкс шугонув у прірву, коли розгадали його загадку. Але я помилявся – Аполлінер не загадував загадок і навіть не розгадував їх – він був деміутром в літературі, а не Прометеєм, що дарував поетичний вогонь сучасникам. Ім'я можна змінити. Можна навіть змінити Батьківщину і назватися шаманом іншого бога чужого племені. І приносити треби чужому Сонцю. Але корені підрубати неможливо. Навіть якщо людина рубає їх самостійно. Навіть якщо на батьківщині не бувала зроду і народилася бозна де – серед вічного міста цезарів, а дитинство взагалі пройшло в сентиментальній Італії та в картярському Монако. Корені даються взнаки. Гійом Аполлінер пише французькою мовою твір «Лист запорожців турецькому султану». А потім неодноразово згадує в віршах то «кіммерійські сутінки», то «небесні Дунаї», то знову з'являються запорожці і степи неозорі прямо серед Парижу. До того ж «мої запорожці»! Саме не якісь там екзотичні чи гоголівські запорожці, а саме його запорожці. Для нього це рідне і своє. Крім Франції він зумів (хоч на мить) втілитись в Україну. Все там – у Скіфії-Україні – і вхід до підземелля мертвих, і політ в Небо. А тут Париж і його алкоголі. Тут блукають вулицями Пан, Христос та Ерос. І ніякі не автомобілі,

що вдираються в рядки віршів, як щойно вони вдерлися нахабно в лабіринти вулиць.

«Коли прийде твій час і в кіммерійській млі...»

Де ж ще шукати імлу поету, як не в сумній і вітряній Кіммерії, де як казали еллини є вхід до пекла – в Тартар? Це тут можна ненароком попрощатися:

*«Прощай Прощай
На горло скаране сонце»*

Він ще не знав, що Сонце скаране на горло не тільки в Парижі – коли за вікном століття-потворка, Сонце водять на страту регулярно і то в різних землях, навіть там де правителі прийшли з п'ятьми і не знають, що таке Сонце. А мандрувати в потойбіччя необхідно саме в Кіммерії. Чи то, перепрошую, у Скіфії. Кіммерія – це надто по гомерівськи. Сказати «Кіммерія» - це все одно, що зазирнути в забуті часи. Але поетам то дозволено. Хоча далеко не всі користуються цією індульгенцією і зазирають. Мандрувати в потойбічний світ можна і в Сарматії. Чи то на кресах. Як кому належить. Але не судилось. Балансувати на межі життя довелось таки в Пікардії, а померати в Парижі. І усвідомити - горло Сонцю перерізали не тільки там – у синіх чарівних степах, але і тут – у Франції.

Українство виглядає з його віршів як не ховай. Визирає як шабля, яку не сховаєш під модним піджаком. *«Полум'ярем горю між вас храмовики...»* - о, як це по українськи – згоріти з кимось, а не жити в ім'я їхніх ідей і нести ці ідеї людям. Кохання для нього завжди нещасливе, а життя сумне – так ніби він всеньке життя боронив шаблею неіснуючу Україну, яка живе тільки у мріях, а не вічно вільну Францію. Полум'я інквізиції – це для нього «гніздо одваги», а не ганебна сторінка історії людства. І можна нескінченно писати з траншей листи Лу, яка і не збиралась тебе чекати і просити в неї, ні не кохання, де там, книжку якогось англійського реаліста. Бо романтику потрібно торкнутись реалізму – бодай в книжці. Його не лякає, що оця Лу його швидко

забуде, що «скоро пам'ять моя розчиниться в порожнечі» - може тому, що лякатись взагалі не варто. Варто лише споглядати красиві «нетривкі квіти вибухів». Вартує чогось тільки перемога – і в оцьому «місті метеорів», і в «інституті молодих сліпців», і в «садах урочистих сьйв», і в «сотнях міст», де «в гаморі губивсь їх слів правдивий зміст» - перемога над собою, над нездоланим, над одвічним страхом смерті, над безглуздям світу сього.

Аполлінер – поет міста. Але не того Міста, що оспівав Еміль Верхарн – то місто монстр, місто страшне, хоч і гідне великого епосу. Місто Аполлінера, це поліс абсурду, безглуздя. Його не варто боятися хоча б тому, що взагалі нічого не варто боятись. Але співати про щось крім Міста – неможливо. Весь світ став містом. Навіть шанці війни – це теж місто. Місто поширилось на всю планету і на всі сфери буття людини. І це життя в Місті – це алкоголь. Життя п'янить сильніше за будь-який «Арман'як» чи подвійний «Бурбон». Життя Гійом п'є і п'яніє ним. Навіть таким – сучасним – позбавленим сенсу. Бо в цьому нескінченному місті якщо і прийде знову Христос, то цього ніхто просто не помітить. Не помітить і все. Бо:

*«... Ніч відходить неначе прекрасна метиска
То сумирлива Лія чи Фердіна кігтиста
І ти п'єши алкоголь цей палкий як життя
Життя що ти пєши як п'янюче пиття...»*

Він справді стояв на мосту. І не тільки в той сумний вечір 1912 року – він стояв на мосту все життя. На мосту між минулим і майбутнім, на мосту між смішним і трагічним, між потворним і прекрасним. Він стояв на мосту над рікою часу. На його щастя це міст звався мостом Мірабо і був на Сеною. Я з жахом думаю, щоб було, якби це міст був над Німаном чи Прип'яттю, чи (не дай Бог!) над Дніпром. З того часу міст Мірабо став сумним мостом і туди часто приходять поети-самогубці щоб кинуть головою вниз у каламуть вічності. Я – автор цього неприлизованого есею теж людина модерну – цієї епохи самогубців. Але мені не потрібен міст Мірабо щоб поставити поетичну крапку в книзі буття. Страх смерті можна долати будь-де. І воєн вистачає, і помирати є за що.

Навіть через сто років після Аполлінера. Ми вивчили його уроки, хоч і були поганими учнями. А хто в ХХІ століття може назвати себе хорошим учнем модерну?

Є такі люди, про яких Ернест Гемінгвей писав: *«Людину перемогти неможливо. Людину можна вбити, але перемогти людину неможливо»*. Саме до таких людей належав Гійом Аполлінер. Перемігши Смерть на війні він був вбитий «іспанкою» після повернення з того божевілля. Був вбитий, але не переможений.

Примітка: На світлині – той самий міст Мірабо і поет Гійом Аполлінер. Не стрибайте в Сену з каменем за пазухою, якщо часом будете на ньому стояти...

Епоха завершилась

*«Подібно до Емерсона,
я пишу над дверима своєї бібліотеки:
«Примха»...»*

(Оскар О'Флахерті Вайлд)

Колись бородатий мисливець Хем писав: *«Щось завершилось»*. Передчував, але не знав що. Ми тепер знаємо – завершилась епоха. Античність завершилась, померла, а ми і не помітили. І ви не помітили. Але то байка (не езопова). Найгірше те, що це не помітили філософи-скептики. Любомудри з вітряного Ріміні. Расени стали спогадом, а народ далі полюбляє бої гладіаторів. Тільки називає їх по іншому. Вже, мовляв, не ігрища. Вже, мовляв, то не релігія, то так – розвага. Ристалища комоней світу сього. Байдуже, що візничі стають місивом піску, плоті і крові. Під копитами тих же комоней. Бо чом не вершники? Вершники там – у третіх лавах (бо в перших старчики-сенатори). Читають Овідія та аплодують. І тицяють великим пальцем вниз. І слов'яни знову варвари (добре хоч не раби, принаймні не всі), а зі степів знову сунуть гуни. Аттіла ще не відає, що йому подарує зустріч з вихованою патриціянкою з першого Риму. Хороше виховання – воно назавжди. Ільдіко чи Юдит – тут головне виховання. Епоха – це вторинно, особливо коли мова йде про

ложе. Про те, що середньовіччя почалося ніхто не зрозумів. Навіть Аніцій Боецій. А вже кому-кому, а цьому знавцю музики майбутнього – йому то епоха відкрила своє потворне обличчя, яке сховала до часу непрозора вуаль. Великі Теодоріхи не любили філософії, малі чи мізерні Теодоріхи філософію просто ненавидять. Це тоді Теодоріхи бували великі. Нині, коли черговий раз прийшло нове середньовіччя Теодоріхи бувають тільки мізерні і жалюгідні. І від того ще більш огидні. Як прикро, що все постійно повторюється. Вже тисячі років одне й те саме – все повторюється, наче колесо крутиться. Наче ми не в історії, а на каруселі в парку розваг. Хочеться в Небо, а тут колесо. І знову візантійщина, знову треба проповідувати християнство. Знову імперія буде валитися як глиняний ідол бога Мардука – уламки будуть чавити всіх. Не тільки каліфів на годину. Оскар з клану О'Флахерті – клану розбійників, піратів, повстанців і відчайдуш писав якось, що «в часи античності люди не мали одягу, в часи середньовіччя люди не мали тіла, а нині люди не мають душі». Цікаво, ось воно – нове середньовіччя почалося – знову будуть люди без тіл? З голими душами? Приємно, що нині, на черговому повороті колеса настання нового середньовіччя передчували і навіть про це написали. Навіть 40 років тому – ще тоді, як воно тільки стукало в двері. А ще кажуть: «Стукайте і відчинять». Ось дехто і стукав. Ось ми і відчинили. Тоді, півтори тисячі років тому цього ніхто не відчув. За півстоліття до кінця прекрасної епохи думали, що античність буде тривати вічно. Ніхто нічого не передчував. 425 рік – якісь узурпатори, війни за владу, Папа Цілестин I, еретики-несторіани, імператор Флавій Геотозій II, гуни, Бахрам V Гур вогнепокклонник. І жодного титана думки. Жодного поета. Чи може середньовіччя почалося раніше? Цікаво, а що скажуть історики майбутнього? Коли почалося нинішнє середньовіччя? Начебто і свідок я, але не збагну. Епоха нині почалася другосортна. І неосередньовіччя теж другосортне. Темрява, звісно, не така густа як тоді, все таки Епікура тоді забули і твори його втратили. А зараз – якщо таки з'явиться новий Епікур, то подумають, що то водій тролейбуса, а не філософ і будуть цитувати його на останніх зупинках. Суттєва відмінність нинішніх людей від людей VI століття по Христу в тому, що вони

були відверті і послідовні у всьому, навіть у своїй саморобній темряві. Нині ж фальш. Якщо не в усьому, то в спокуті духу. Джером Девід Селінджер був правий – всюди фальш. Тільки він не знав, що жив напередодні великої фальші. Рано він замкнувся в бункері – він би відчув, як фальш густішає з року в рік, як перетворюється в фруктове желе з родзинкою.

Про середньовіччя писати легко – це була епоха, коли в неприкаяного і покраяного материка викраденої биком дівчини були відсутні сумніви, вони вважались якоюсь вадою, мало не ганьбою. Люди (а чорні монахи зеленого острова особливо) перестали розуміти, що таке вада. Справжні вади, вони вважали вказівкою з потойбічного світу, а несправжні вади вигадували. Тому, хто пояснить мені навіщо це, я поставлю бронзовий пам'ятник в Аркадії, щоб він міг без єхидства і метафор сказати: «Et in Arcadia ego». Я чомусь впевнений, що першою птахом середньовіччя було не падіння Західної Римської імперії, а вбивство Гіпатії в 415 році. Юрба фанатиків, що знищує красу і мудрість – це вже чисто середньовічний феномен, це вам не вакханки з забутого міту, не Діоніс, що дарував радість, яку ніхто не зрозумів. Це поява отієї Sancta simplicitas – хмизу для вогнищ буде вистачати ще довго. І перегорнув останню сторінку античності і закрити недописану книгу послідовників Геродота зовсім не Юстиніан. Цю книгу остаточно закрила юстиніанова чума. Не було спроб втілити республіку Платона в реальність не тому, що цього ніхто не хотів, а тому, що ніхто про це навіть не думав – нікому було. Почалось то середньовіччя Аттілою, а закінчилось Кромвелем. Він то про ідеальну державу думав і навіть спробував втілити це в життя, перерізавши і перевішавши третину населення Смарагдового острова. Значить все – середньовіччя завершилось. Знову популярні Утопії. У неосередньовіччі замість чуми маємо інші пошесті, які не так вбивають, як лякають, знищуючи не плоть, а дух.

Середньовіччя відрізнялось від античності в першу чергу тим, що в епоху агонії античності (Pax Romana) раби вмирили на потіху аристократії, а в Середньовіччя аристократи вмирили на потіху юрбі. Нині – в неосередньовіччі аристократія канула в Лету, але юрба жадає нових лицарських турнірів зі справжньою

кров'ю, а не бутафорською фарбою шекспірівських театрів і не соком журавлини рухомих картинок братів Люм'єр. За відсутності лицарів юрба жадає бачити погибель аристократів духу. І то не на арені і не на ристалищі. Тут, біля бар'єру. І справжньої загибелі, не театральної, на очах злих однооких телекамер.

Але погодьтеся, в час приходу отого, попереднього середньовіччя світом правили велетні. Темні віки іноді народжують велетнів. Може це якось природа компенсує недолік поетів і художників. Загинути від рук правителя-велетня почесно. Нині ж, коли прийшло нове середньовіччя, світом намагаються правити карлики. Це огидно. Це образливо для людського духу. Особливо зараз, коли багато поетів замовкли або замовкають. Загинути від рук карлика соромно і прикро.

Можна було б очікувати нового Петрарку – час прискорюється, його ж недовго чекати, правда? Але Петрарка приходить після Данте Аліг'єрі, а він мусить конче спуститись до пекла, інакше нічого не вийде. І померти в Равенні – в цій останній столиці, в цьому *post scriptum* пишної Візантії. Пекло вже не в глибинах землі, воно тут, на поверхні, ми самі його створюємо. Замість Петрарки – на тобі, тримай – Чингісхан. Цього разу він грамотний – письменний, знає літери і вмє навіть скласти фрази до ладу. І замість опору нашестю – пародія на опір. На те воно і нео. Неоліт був у поті чола. Неоген гуркотів тупотом копит в степах. Неофіт горів серцем. А неосередньовіччя – пародія на середньовіччя. Свого роду постсередньовіччя якщо хочете. Дай то, Боже, щоб то була висока пародія. Саме в епоху середньовіччя, десь в часи папи Григорія Великого ввійшли в буття селищ людей дзвони. Нині знову гудуть над Землею і над Сарматією, зокрема, дзвони. І згадуючи того ж бородатого Хема та Джона Донна знову процитуємо: «Не питай за ким гудить дзвін. Двін гудить за тобою...» У часи Джона Донна дзвін гудів за епохою середньовіччя – епохою лицарства, королів, пишних титулів, мечів та гонору. Нині дзвін гудить за епохою Ренесансу та Просвіти. Дзвін гудить за кожним з нас – бо ми були дітьми тої епохи, що пішла остаточно в небуття, в спогади старих підсліпуватих бібліотекарів.

Літопис знаками

«... Дім цей руїною став...»

(Публій Овідій Назон)

Люди на планеті Земля мають таку властивість – вони намагаються розповісти про себе нащадкам. Про себе, про свої переживання і відчуття, про своє життя, свої уявлення про світ. Про те, як вони любили і вірили, рослили хліб і дивились на зорі, народжувались і помирали. Для цього люди обирали різні способи – ще до того, як винайшли письмо. Малювали петрогліфи на сірих скелях. Хоча усвідомлювали, що такі послання в майбутнє можуть бути зруйновані стихіями – каміння не вічні, як не вічне все суще. Малювали як реальні образи, так і знаки – знаки більш ємнісні, змістовні – низкою знаків можна записати набагато більше, ніж реалістичним малюнком. І навіть більше, аніж літерами – значення слів змінюється, зміст втрачається, підтексти зникають. Знак завжди лишається собою. Знаки малювали на глечиках, потім, коли ткацтво розвинулось і одяг перестав бути просто захистом від холоду, набув естетичного змісту, знаки почали вишивати. Одяг, то, звісно, тлін, але традиція вічна. Традиція існує доки існує етнос. Ба, навіть один етнос може передавати свої традиції іншому. Як шумери передали іншим народам свій епос, свої легенди і міфи, свій світогляд і систему письма. Знаки вишивки – це насправді літопис, розповідь про події, зображення світу знаками, вираження певних релігійних і філософських ідей. Це письмена, зміст яких ми забули. Письмена, які прийшли до нас крізь глибини тисячоліть – з початків неоліту. Я завжди мріяв розшифрувати ці послання, навчитись читати ці візерунки – предтечі ієрогліфів. Одного весняного вечора, коли цвіли вишні та сховався Місяць оповні, я розглядав один із давніх рушників зі своєї колекції старожитностей. І раптом мені відкрився зміст побаченого – я побачив душу творця цього візерунку, його думки про Всесвіт. Оця чорна цятка – це чорне вугілля вогню. Навколо неї червона восьмикутна зірка – це вогонь, його язички, що летять на всі вісім сторін світу. Це не



просто вогонь – це ритуальний вогонь, це отой Агні-хотар, що несе бажання людей до богів, відносить жертви-бажання в потойбіччя. Чотири білі плечисті постаті навколо вогню – це люди, що вершать потребу і ритуальний танець навколо вогню. Навколо людей чорний ромб облямований червоним – це знак жертovníка. Вогонь ці люди розпалили не будь-де, це місце треби, олтар. Свого роду ритуальний центр селища. Навколо святилища чотири великих ромби з візерунком ґрат – це поля. Ґрати це борони – це оброблені поля. Це підкреслюють знаки колосу, зерна, що оточують ромби. Полів чотири і людей, що танцюють навколо вогню теж чотири. Поля – це володіння чотирьох різних родів або кланів, а біля вогню ватажки кланів, одночасно жреці. У центрі кожного поля вписані один в інший три ромби і квадрати з білою цяткою в центрі. Це садиби, будинки, де і живуть ці клани. Біла цятка – це люди, що там живуть. Червоний квадрат – домашнє вогнище. Чорний ромб навколо них – господарство, домашні тварини, сад, город. Далі візерунок продовжується з тими ж елементами – це клани, що об'єднуються в плем'я. У них різні ритуальні вогнища, але все об'єднується в єдине, бо все плем'я має одні звичаї і всі визнають одних богів. Візерунок обмежують лінії – їх три – це межі пізнаного світу. Їх не випадково три. Одна це та межа, яка обмежена нашими відчуттями, друга – межа нашого розуму, третя межа нашої інтуїції, просвітлення. За межами нашого пізнання є небесний світ і підземний світ. Небесний світ заповнений виключно білим полем – це світло, яке є основою небесного світу. У підземному світі кілька рівнів. А одному – найменш глибокому – підземний вогонь. Навколо цих вогнів немає нікого – вони самодостатні, їх ніхто не розпалював – вони існують вічно, з того часу як виник світ. Ще глибше, за черговими межами, чорні хрести, які одночасно є чотирма колесами і чотирма колосками. Це якісь глибокі сили, які крутять цей світ, давні першооснови Землі. Ще глибше – першопочатки цих сил, з яких вони проростають. Я не знаю, чи вірно я прочитав це послання, можливо так воно і задумувалось колись – хто зна...

Річки Сонця і річки Місяця



На Русі і в оточуючих слов'янських та чудських землях річки завжди текли або з півночі на південь, або з півдня на північ. Або дарували Борею свою воду, або забирали в нього холодний подих і прозорість. На берегах таких рік селилися бородаті русини, а безбороді русини хлюпались в них і прали в їх прозорій воді свій сірий одяг. Не менш бородаті вікінги, що вміли тримати в руках сокиру, любили хвилями цих річок плавати на своїх довгих човнах з кінською головою і крізь діряві вітрила дивитися на руді язики округлого Сонця. Чудь ловила в цих річках рибу м'якими сітями-пастками промовляючи при цьому свої слова-окрайчики: «Хива кала!» і мружилась, дивлячись на сріблясті боки коропів і карасів. Окунів вони називали «Пікікас лінту», вугрів лаяли чорними словами, здіймаючи втомлені очі до неба в пошуках волоцюги Місяця. Русини – поляни та тиверці на берегах цих річок любили місити глину і малювати на лизаних вогнем глеках знаки неочікуваного Козлотура білого Овна. (А чого ми тоді очікували? Точніше, кого? Старчика Або?)

У таких річках у дуже давні часи, коли клімат був тропічним і не по дитячому спекотним, а Сонце менше нагадувало царгородський помаранч, водилися крокодили. Ці ненажери навіть не здогадувались, що у часи прийдешні та майбутні варяги будуть на плинні піщані мілини цих річок витягувати свої дерев'яні струги, а русини-уличі будуть над річковими урвищами та ярами ліпити свої глиняні хати, накривати їх соломою і співати вечорами свої сумні тужливі пісні-линви про птахів осокових мокряків. У ті забуті навіть Богом часи крокодили річок Сонця, річок-компасів клацали гострими зубами-конусами і ковтали все, що ненароком потрапляло до води, навіть великих вусатих і хвостатих щурів (Фе! Яка бридота!), а лисі мастодонти трубили світанок і кликали хвостатих мавп на сніданок. Потім стало холодно, мокасинові забродили малювали на обличчях кольорові візерунки вохрою і смажили на берегах вже холодних річок м'ясо волохатих важкоступів мамутів і зубробізонів з розумними карими очима.

Слухали при цьому як виють злі білі вовки і розповідали довговолосим жінкам казки про ведмедів-грибоїдів. Самі ж вони грибів не їли – гидували. Сонце вони називали зайцем гогодзів, а Місяць зневажали, як зневажали потім борсука-землерія-пана на галявинах Залісся. Тоді річки, що текли з півночі на південь живилися холодними талими водами Великого Льодовика, а ті, що текли на північ з півдня впиралися в велику блакитну стіну, утворюючи холодні прозорі озера-моря, в які любив зазирати Місяць – ще юний і не злий. При цьому Місяць посміхався і фарбував свого чуба і щоки вохрою – щоб бути схожим на мисливців, що грілись всеньку холодну ніч біля ватри, щоб зранку знову піти вбивати тварин і їсти їх пружне м'ясо. При цьому Місяць підморгував вухастим їжакам смерекового криволісся.

Були, звісно, на Русі ріки, які текли з заходу на схід і зі сходу на захід. Але таких річок на Русі не любили, вважали їх якимись неправильними річками, на їхніх берегах жити соромились. Русини – навіть древляни і білі хорвати називали такі річки Річками Білого Очерету, кидали в них округлі чорні камінці і кричали при цьому: «Сонце, отямся!» Варяги відмовлялись на таких річках грабувати-вбивати і мовчали, коли між долинами цих потоків на вододілах і суходолах, через болота і ліси тягнула по колодах їх кораблі-струги всіляка сволота. Після хрещення русини, особливо синьоокі сівери на берегах таких річок будували церкви використовуючи лише білу глину, домішуючи до неї солому і колоди для таких храмів брали тільки кленові, гадаючи, що гострі листки цих дерев-самітників захистять будівничих від великоротих вухастих демонів. Навіть Разін, якого важко назвати варягом – занадто він інакше, ніж вікінги, думав про замашну сокиру сильнорукого царського служачки – і той бешкетував та грабував у тих місцях, де річка Юл, яку чудь називала Рав несла свої води в море Хозарське з півночі на південь, а ті місця, де вона вертала на схід називав Водами Копит Бика і забороняв там навіть топити полонених дівчат-бусурманок, а не те що з таких річок пити і лити в них кров поганих (на його думку) людей. Князь Володимир Великий називав такі річки річками Рогніди, а Ярослав Мудрий казав про

такі річки, як про річки Залізної Шапки. Князь Мстислав Затятий такі річки не любив страшно і якось сказав своїй залізобраній ощетиненій списами дружині: «Побратими меча! Краще пошукати міста Тмутаракані, аніж володарювати на берегах таких брехливих річок!» Розстріляний більшовиками письменник Борис Вогау (1894 – 1938), що був з роду німців-поселенців, коли бував з друзями на берегах таких річок завжди виливав у прісну воду келішок саморобної селянської горілки, примовляючи при цьому: «Вечір густий ховає німу березу в кошик століття...»

Якось я ловив у такій річці осетрів (не буду згадувати назву цієї річки вночі – я пишу цей есей серед ночі, коли за вікном п'ятьма і сили зла всемогутні). Зі мною тоді в човні-чайці був Рудий Зачарований Мандрівець. Ми спіймали велетенського осетра з відмітиною-шрамом на лівому боці – роздивляючись сліди зубів ми зрозуміли, що той слід лишила щука – стара як світ. Довгорилий осетер жадібно ковтав повітря, плескав зябрами, наче хотів проковтнути злого злодія Місяця. Ми різали його біле м'ясо, як різали колись варяги круторогих волів слов'ян і смажили на жадібних язиках ватри запашні шматки їжі замурзаних селян. Рудий Зачарований Мандрівець сказав мені, наминаючи черговий соковитий шмат риби, що був приправлений індійським перцем та левантійським коріандром: «Хвилі цих річок сумують за русалками та водяниками, що покинули ці води та жабуриння тоді, коли повелителі бронзових ножів принесли на березі однієї з таких річок-сиріт требу на тризні за степовим ватажком племені – викрадачем биків. Тоді вони порушуючи степовий звичай принесли в жертву чорного коня замість білого швидконогого жеребця...» Я повірив йому – з того часу журба не полишає мене. Я пишу лише сумні пісні. На Русі таких піснярів називали берладниками синьої хмари, не давали їм білого хліба, а чорний житній краяли для них гострим ножем – робили хлібу боляче.

Етюд безсніжної зими

*«... Моя рука
Виводить ці рядки в напівімлі...»
(Гійом Аполлінер)*



Цієї безсніжної зими душа прагне липкої прози – солодкової і тяглої, наче медова офіра. Хочеться писати річкові есеї – непередбачливі, як гірські потоки. Хоча кожен потік передбачливо вливається в затоку свідомості. Але жадається саме творити есеї – втілювати їх громади слів на папір – білий як сніг – якого бракує, якого нема. І то саме есеї – не готичні новели густою палітрою свинцево-оливних фарб Франсіско Хосе де-Гойї, і не сюжетні оповідки неврозів модернової людини – жовті, як кульбаби в травні, і навіть не важкі декадентські романи, що тонуть залізними дір'явими кораблями у глибині часу, важкі, як сира земля, а саме легкі повітряні есеї. Є в них щось бджолине, щось воскове – ліпи що хочеш. Хоч коника осідланого (скачи собі за синій виднокіл), хоч ляльку сліпу (розмовляй з нею про що хочеш), хоч свічку (яку будеш потім спалювати вогнищем чергового автодафе, розрізаючи темряву ножем охрянного гострого світла).

Зимові есеї – це окрема тема у нашому поствізантійському світі. Хоч дехто і впевнений, що це хворе дитя варварства і ромейських апологетів (Візантія – хто ж іще) десь ще агонізує. Десь – у неправильних хворих землях. Але де там – то хазари, Золота Орда, охрещено чудь. Це Воно агонізує. І так легко передбачати майбутнє – бо все повторюється. І все вже було. І це так гостро відчувається, коли зима безсніжна і все оголено, ну геть все – нерви, люди, дерева, кам'яні будинки, степ, людське безглуздя.

Зимові есеї особливо соковиті і смакують опівночі, коли хочеться гарячого чаю і теплих думок. Вони як зимові яблука, що долежали в пивниці до своєї пізньої стиглості – і не замерзли, і не попсувались чорнотою, а налились цукром. Зимові есеї – вони як бджоли, що несуть цілющий мед у вулики нашої свідомості. Саме бджоли, а не різнобарвні важкі джмелі, що прокидаються раніше

за всіх і збирають те, що іншим не вольно. Джмелі – то повісті. Я часом думав, що зимові бджоли – то сніжинки морозного снігопаду – жалкі літуни вуликів зими. Але де там – то есеї. Ми ж бо не двірники і не охоронці зимівників – ми творці текстів.

Кожен есей – а зимовий особливо – має бути в якомусь контексті. Цим контекстом може бути епоха – час. Або хоча б годинник на руці – часомір. Мірило того, що виникло раніше всього сущого. Чи не вперше в історії нині народжуються есеї без контексту. Есеї самі по собі. Які можуть однаково бриніти прозорими крилами, що в епоху Нерона, що в часи графа Каліостро. Ми до цього не звикли. Нам це як лезом по пучках безіменних пальців: і боляче, і недоречно, і не зрозуміло за що. І головне – мордує питання – навіщо?

Може нам і важко про це думати і писати, але ще важче було їм – тутешнім есеїстам ХІ століття. За спиною вічний неспокій, а попереду нескінченне угро-фінське море: дикий край, що не мав історії. Ні початку, ні точки відліку, ні теперішнього, а значить, і ні майбутнього теж. У нас хоч була візантійська точка відліку – чужа, але усвідомлення першопочатку. А там? Там – де сонце забарилось визирнути з-за виднокраю? Майбутнє там стає минулим навіть і не почавшись. О, навіщо, навіщо, ми принесли в той край сенс? Невже для того, щоб той світ зліпившись і отримавши якусь форму, вже напівцивілізований перетворився на пухлину нещасної планети і зжер нас?

Минулі п'ять років з хвостиком були роками світу Ернеста Гемінгвея. Все тут знайшлося і знайшло себе. І дзвін, що гудить по тобі, і Україна, що перетворилась на острів в Океані, і нескінченна корида – пісок і жадібні очі юрби, і свято, яке завжди з тобою – бо кожен день як останній, а значить свято... Ще трохи «Снігів Кіліманджаро» - бо сенс знайдено і одкровення прийде, нехай хоч і в останню мить, і трохи «Прощавай, зброе» - після демобілізації, звісно. Ну, трохи ще Ремарка, так, на додаток, бо на східному фронті без змін. Нині ж час «Боярині» Лесі Українки і ще більше Гійома Аполлінера – всього, від «Алкоголів» до останніх сумних верлібрів. Хоча Дніпро ледь-ледь нагадує Сену, і міст Мірабо ніхто над ним не збудує. Але вже є ностальгуючі закохані на цьому неіснуючому мості і все те, що звучить у

пізнього Аполлінера – нинішній літературний світ – це чорнильниця, яку зробили з гільзи. Її не хочуть приймати на пошті, коли автор раптом захотів свої фронтіві спогади відправити додому запаковуючи їх замість картону чи поштового паперу в старі газети. І лишається, як старий солдат Гійом, писати листи Лу – існуючій чи неіснуючій – байдуже. Бо листи в порожнечу. Може вона зрозуміє, які квіти цвітуть біля шанців на війні, як читається Дікенс під звуки ворожої канонади. А потім раптом сказати:

*«Та я не скаржусь я радію долі
Наперекір всьому наперекір тобі
Я поверну ще поверну втікачку Лу...»*

І писати саме так – без розділових знаків. Бо і без тебе вже розділили тексти на «до» і «після». Вже і без тебе вкрали в тебе найдорожче і продовжують красти, що лишилось. Там – у мішку спогадів. А рідний край? Отой, де Савур-могила? Отой степовий і незабутній, отой – наш. Невже теж як Аполлінер:

*«Радісінський що виїхав не вернуса назад
Хоч за чотири дні втомився від дороги
Повір я не в зажурі я веселий так
Щасливий і сміюсь римуючи рядки...»*

Невже ми ще здатні бути щасливими після всього пережитого? Тоді чому нічого не забувається, а інколи і не пишеться?

Таке відчуття, що снігу не буде вже ніколи. Хіба що в Антарктиді, і то дозовано. Собача зірка Сіріус перестала бути містичною – перетворилась просто на холодне око Порожнечі, що глипає на нас неприкаянних і віщує собачі дні – нові злі часи. Добре хоч перетворився з Невблаганного на мале цуцня. Великий Пес став віщуном мисливця, а страх десь там – бігає малим песиком. На нього ніхто не зважає. Не боїться ніхто і нічого. З вічним тем для есеїв та верлібрів лишилися теми Смерті та Вічності. Може тому, що безсніжною зимою пасує писати про

неіснуюче: ніякої смерті немає – то все ілюзія. І все має свій кінець, навіть Вічність. Парадоксально, але факт.

*«Прощай моя Лу прощай
Небо сивіє...»*

Це тоді і це в нього небо сивіло. А в нас воно вже давно посивіло. І ми чекаємо невідомо чого – може того, що напишуться нові тексти. Колись вони писалися кров'ю на снігу. А нині де там того снігу. Хіба читати Петрарку і мріяти. Про Вітчизну Загірну.

*«І ось я небесного кольору до самого вечора
Зіллюсь з небокраєм і добре так на душі...»*

Отак. І ніяк інакше. Думати про захмарне, коли все це триває. Це. Це в Аполлінера була «нудьга осені», бо дощави зима в Провансі зазвичай. А в нас не Прованс – не мрійте. «Тобі в старому світі стало душно...» Справді задуха – хоч і зима, а задуха. Гійому там – в світі модерну, який чомусь раптом постарів, а мені нині – коли все старе, нікчемне, віджиле вилізло на поверхню. І хочеться хоча б в світі літературних фантазій це здолати. Нині тексти компактні – словам тісно. Слова задихаються в оцій гушавині сенсу і змісту. Всі ми тутешні і для нас Сена – то річка вітчизняної копії Парижу – якщо не Бистриця, то Уж або Буг. Місцевий Мірабо лишився аристократом духу і його манери республіканця награні. Про монархізм він щось чув, але це настільки протирічить його анархічному вихованню, що годі думати про роялістську змову. Хтось знає, що Вітчизна zagrożена, але робить вигляд, що його не цікавить ніщо крім горнятка кави. Хтось про це репетує мало не щоденно, але саме поняття «Вітчизна» в його голові туманне. Але є ще люди, які творять Вітчизну в своїх текстах. І є люди, які підуть на смерть за неї, якщо знову це буде потрібно. Такі от реалії безсніжної зими. А ви кажете, що примули знову цвітуть на клумбах – і то серед січня.

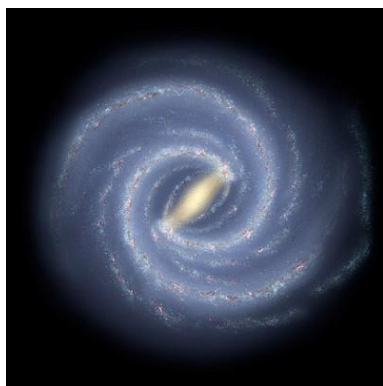
За поребриком, звісно, суцільний Кафка та Оруел – і морок абсурду гусне. Але я не про це. Я про те, що нині наше життя це продовження тексту, а текст це продовження нашого життя. Ми пишемо літературні твори не тільки на папері чи моніторі, але і на білих сторінках дня і чорних сторінках ночі. А в кого який виходить текст – це вже залежить від сміливості і чесності автора. Бо ми люди модернізму. Ми живемо після епохи модерн. Постмодернізм проминув як марево, як тінь, як видиво веселки після дощу – ми навіть не встигли зрозуміти що це.

Пам'яті Юрія Гагаріна та Ніла Армстронга

*«Жниво велике, а женців мало.
Тож благайте Господа жнив,
щоб послав робітників
на жниво своє...»*

(Євангелії від Луки. 10.15)

Нині День космонавтики, а про це ніхто і не згадав, ніхто й не пом'янув. Забули. Нібито і не було неоліту, нібито і плуг не винаходили довго та в муках, і воли не ревли під ярмом, тяжко орючи полиновий переліг першим дерев'яним зубом землі. Наче не малювали на глиняних глеках знаки Галактики і не мріяли літати між зорями в снах – вночі, після жертвоприношень, накликаючи дощ. Наче не називали зорі кононями Місяця і не дивились червневими ночами в zenit у пошуках небесного Волопаса – тоді, ще до замріяної Русі, на цій землі нескінченності. Але ж всі ми хоч трохи космонавти! Багато хто визнає себе в душі Гагаріним, дивлячись на сковорідку з шиплячим маслом та рум'яними ароматними грінками, як на прообраз чорного зорельоту, що летить до злого червоного ока



Оріона – Бетельгейзе. Всі, всі ми космонавти – всі – і поглиначі житніх канапок з докторською ковбасою, і зачаровані дзеркалом дівчата (а раптом там не тільки сліди губної помади, але й заграва туманності Андромеди?) – всі ми космонавти. Або астронавти. Це я про тих, хто перетнув Океан на лайнері уявляючи себе сучасним Уліссом (де ти був Одиссей?) Дехто з них прерії Іллінойсу називає синіми степами Сколотії, а дехто простори перикотиполя Оклахоми називає вітряною Тамбовщиною і мріє про ліхтарника та його ліхтар ночі (запалюйте, запалюйте, запалюйте!). Всі ми літаємо в Космос Далекий – хто у снах, марячи про душу, що покинула тіло в пошуках Абсолюту та Надбуття, хто наяву, розплющуючи очі назустріч безодні зоряного Неба – тоді, коли ніч особливо довга і темна, хто навпаки, заплющивши очі і слухаючи музику бачить сузір'я Кассіопеї – там, за межею галюцинацій. Літали в Космос ми всі – і в снах, і наяву, кожен зазірав в Небо – хоч раз у житті, хоч одного разу, хоча б по дорозі за клуню, коли він біг до вітру в селі, де живе бабуся (а вона теж космонавтка – вона теж зазірала щоранку в криницю з надією побачити в чорній понурій татарській воді відображення зірок). Ех, ви, забудьки! Забути – і про кого – про Юрія Гагаріна забути! Про цього Хлопця Великої Порожнечі! І сказати його тині: «Пробач, Юра, ми все проїхали!» Про нього – про це смоленське втілення Ніла Армстронга забути! Але ж навіть ті, хто захопився творами Толкіна, живе в світі його казкових фентезі і спалює орків та гоблінів вогняним мечем помсти, хто надсилає маленькі ракети в іржаві консервні бляшанки з бомжами-мародерами. Ці месники теж космонавти! Вони теж люди мрії! Літайте, друзі, літайте! Світ ще не такий старий, як це здається, не виродився в пусте марення крабасамітника, не став фата морганою плісняви і маренням молі. Світ ще молодий, переживе нинішні беззоряні темні ночі гоголівської містики невського проспекту – світ ще подивиться в Небо очима повними сліз, очима чистими від божевілля і жаху буття. Буде дивитися вгору в пошуках зір мрії, зазірне в майбутнє, а не в понуру минувшину середньовіччя. Космос – це Воля, Свобода. Той, хто втратив Свободу літати не може, але вільних людей на Землі вистачає – і так буде завжди. Навіть в Дикому полі Золотої

Орди та в холодній понурій Гіпербореї неволя, тюрма, духовне рабство тимчасові. А значить, люди будуть мріяти, будуть літати. Як Юра Гагарін – він же Ніл Армстронг. Ніл Армстронг взяв на Місяць тартан свого клану, Юрій Гагарін не взяв в Космос нічого, крім мрії про нірвану у Великій Порожнечі – основі всього суцього. Нинішнє затьмарення свідомості мільйонів людей ординським дурманом і монгольськими забобонами тимчасове. Космос чекає на нас. На нас – людей планети Земля.

Замість післямови: недарма, все недарма

*«Стороже мій ріки підземного світу,
Потоку, що людей пожирає!
Енліль, твій володар, куди пішов?»*



(З шумерського епосу)

Недарма в шумерському та аккадському пантеоні богиня кохання Інанна (вона ж Іштар) була одночасно богинею війни. Кохання – це війна зі своїми партизанами, повстанцями, гренадерами, атаками, полоненими, полководцями, солдатами, камікадзе і капітуляціями. Не випадково причиною майже кожної війни було кохання – то Паріса і Єлени Троянської, то Генріха II Короткий Плащ і Алієнори Аквітанської, то Франці Фердинанда і Софії Гогенберг. Таке от поєднання несумісного (на перший погляд) легко могли зрозуміти перші землероби – люди плуга і зораної землі. Пастухам це зрозуміти було важко. У них в свідомості сильніше виражена дуальність: життя – смерть, вовк – собака, ворог – друг. Пастухи якщо і мислять метафорично, то тільки на рівні епосу. Землероб завжди розумів, нехай інтуїтивно, що благо може бути злом і навпаки. Вода дарує урожай і одночасно змиває повинню селище. Сонце дарує колосу життя і спалює посухою ниви. Кохання творить нове життя і одночасно війну та ревності. Недарма у тих же шумерів та аккадців сестрою Інанни-Іштар була Ерешкігаль – богиня смерті та підземного царства. Іштар йде в підземний світ – Іркалу на зустріч з сестрою – дві іпостасі світу сього: кохання і смерть мусять періодично воз'єднатися в одне. Те, що кохання невід'ємне від смерті мислили багато хто: від Гомера до Нагіса Осіми. Останній неодноразово проштовхував думку, що еротика – це кохання доведено до смерті. Для нього юність завжди жорстока (бо як же інакше? Це старість сентиментальна...), а людина осягає істину тільки пройшовши через смерть, як проходять крізь сито буття краплі дощу майбутнього. Його фільми варто дивитися тільки людям з міцними нервами, які звикли споглядати Місяць оповні погожої літньої днини.

Я інколи з жахом думаю, що було б, якби шумери не будували своїх зіккуратів, а поклонялись би богам в храмах, які

вважали житлом бога – як розніжені ласкавим сонцем і теплим морем елліни. Не мали б ми тоді ні астрономії, ні годинників, ні хемії. Ні навіть алкоголіків. Уявити нинішню цивілізацію без годинників я ще можу, а от без алкоголіків – ні. Щоб мені не говорили і як би не заперечували мої прості істини, але іржавий паротяг прогресу штовхають вперед алкоголіки. Саме вони найнялися машиністами і кочегарами – тимчасово. І якщо вони вимруть як мамонти – потяг цивілізації зупиниться. Я інколи з жахом думаю: а може вони вже вимерли? І тому цивілізація тупцює на місці чи навіть задкує поволі? Останній алкоголік якого я знав – Омар Хайям. Після Хайяма алкоголіки, звісно, були, але мені не зустрічались і я про них нічого не знаю.

Шумерський зіккурат це не гробниця, не місце жертвоприношень, не житло бога. Це місце споглядання Неба. Місце для спроби розгадати таємницю таємниць – зрозуміти минуле й прийдешнє, суть світу цього і сенс буття. Вони вважали, що все це написано в Небі – у візерунках світил. Вони були першими, хто спробував це прочитати. Ми тепер, звісно, кажемо (точніше себе марно переконуємо), що прочитали невдало, що нічого там не написано, що ми бачимо більше. Але так чи інакше – найвагоміше, що придумали шумери, це не колесо і плуг, не математика і не космічна містика, це література. Плуг і серп винаходили не раз знову і знову, як тільки ненаситні і злі боги дозволяли людям ростити злаки й гіркуваті овочі. А от літературу винайти було тяжко. Для цього необхідно було довгий час малювати кров'ю. І то не на стінах печер тарпанів і мамутів, а свою долю на глиняних глеках. Ми досі живемо метафорами, які придумали вони – шумери. Сучасна цивілізація базується на їхньому епосі та легендах: європейська література не мислима без Біблії, а кожную її метафору придумали саме вони – шумери. Від них відштовхується як від берега вся європейська й мусульманська культури подальших часів. А це не просто «добрий шмат світу» - це наш світ. Все інше так – екзотика. Можна сказати, що нинішній світ з усіма його алюзіями та «прогресом» придумали саме вони – шумери. Звісно, ми нині нарікаємо, що світ вони придумали поганій – надто багато в ньому відвертого і злого. Але маємо зразки інших світів – які

придумували люди паралельно. Той же китайський світ, де в саме поняття «гуманізм» вкладається абсолютно інший зміст, де «прогрес» - це щось в принципі погане. Якби сучасну цивілізацію придумали давні китайці, це було б звісно красиво, естетично, може навіть вишукано і охайно, але це був би красивий тупик з вічними зітханнями про ідеальне минуле.

Про шумерів ми знаємо більше, аніж це можна було б уявити, хоча вони зникли як сон Землі ще чотири тисячі років тому. Вони лишили літературу. Свою літературу місячного світла і прозорої води. Не темні лабіринти єгипетської «Книги мертвих» чи папіруси опалені жарким сонцем фаталізму пірамід, а чуттєві пісні буття – земного буття і земних радощів тіла. Записали свої слова на сторінках глиняних книг. Не на м'якому шовку, не на бамбукових паличках, не на нетривкому папері, що йде димом від першої ж недбалості і неочікуваної війни і навіть не на коров'ячих шкірах, а на жилах Землі, що так швидко кам'яніють від того ж жовтого вогню.

Про нашу давню цивілізацію – країну отих мальованих глечиків солом'яних трипільців ми не знаємо майже нічого – так, здогадки, домисли, фантазії. І це зовсім не тому, що писемність ці орачі незорого так і не придумали і своє найпотаємніше так і не записали. Не тому. Просто серед наших прашурів панував дивний звичай – все, ну, буквально все періодично спалювати вщент і починати заново. Спочатку. Може це і мало який сенс – чисто гігієнічний – якщо цивілізація давня, то в ній накопичується надто багато хворобливого і потворного, потрібне якесь періодичне очищення. Але без кінця і краю все знищувати – створене тобою ж... Це як мінімум дивно. Добре, хоч черепки глеків не горять, інакше ми би думали, що тут, на цих чорноземах сім тисяч років жили дикуни, які тільки вміли, що жерти і вбивати тварин. Але все намальоване ними для нас так і лишається загадкою. І внесок отих будівничих дерев'яно-солом'яних міст в сучасну цивілізацію ніякий – все забуто... Кліматична катастрофа 3100 року до н. е. хоч і була причиною появи світлої та сонячної епохи бронзи, але стерла з Європи давні цивілізації землеробів, настав час пастухів, яким тільки ще слід було

навчитися кидати в землю зерно, будувати міста і малювати знаки вічності.

Енеоліт був епохою Місяця, Ночі, Темряви, підземних кривавих треб божествам Землі. Епохою жіночих божеств. А вони чомусь були особливо жорстокі і вимагали людської крові. Бронзовий Вік, що прийшов так несподівано, був епохою Сонця, яскраво дня, високого неба, богів, що живуть у синяві, там, за білими хмарами, що вміють тримати в руках блискучі мечі і підкорювати хаос. Якщо й потребують жертв, то не в темних лабіринтах Вертеби, а на вершинах опалених Сонцем курганів. І то жертви коня – тварини вітру, швидкості і світла. І вже не треба громадити важкі кам'яні мегаліти для подорожі в їхній потойбічний світ, варто лише серед степу запалити на жертovníку вогонь. Всі народи (хто вижив, звісно) важко долали цю межу між енеолітом та Бронзовим Віком – переступали, як переступають грань між буттям і небуттям. Всі, крім шумерів. Вони цю межу просто не помітили! Може тому, що жили в глиняному світі. А том, що камінь, що мідь, що бронза...

Що мене найбільше вражає в шумерському цивілізаційному спадку, так це нетлінність. Читаєш пісні про бородатого Гільгамеша – правителя глиняного міста серед малярійних боліт забутого часу і думаєш: «Все було дарма. Геть все. Навіть пошуки неіснуючого – безсмертя. Дарма. Їхнє життя в безодні тисячоліть, у тій прірві часу, від якої просто крутиться в голові – все було дарма. А значить може і наші діяння теж даремні. Немарні. Може все має сенс, навіть наше життя – якщо хоч не для нас, то для наших незнаних і незбагнених нащадків.

Зміст

Замість передмови: знову сни або що там – за брамою?	5
Чорний мармур	9
Дощ просвітлення	10
Сліди на снігу	11
Сховок	12
На щиті	13
Дні глухої осені	14
Сині квіти самотності	15
Залізний журавель	16
Різновидності п'їтьми	17
Зіниці нещадного моря	18
Срібне вітрило	19
Світильник гасне	21
Ладнати вітрило	22
Плавання кам'яних хмар	23
Солодкий дощ	24
Провулки	25
Торба Сивіли	26
Пean Гeфeстa	27
Час, що настав	28
Боліт над брамою	29
Босоніж	30
Дах	31
Свита для Сонця	32
Драгоман	33
Плесо	34
Розчахнута брама	35
На скронях	35
Замість струн	36
Холодна монета Місяця	37
Центуріон очерету	39
Випити сни	40
Той, що зачиняє брами	41
Зимові сни	42
Вік золотий	43

Межа ностальгії	44
Малахітова людина	45
Час півми	46
Берег ріки	47
Помах крил	49
Дикий агрус	50
На струнах	51
Монолог скрипки	52
Музика мовчання	54
Рибалки	56
Твій дім	58
Сумний балаган	60
Фарби для Місяця	61
Вільні століття	63
Самотній вогонь	64
Зимові гуси	65
Дикі вишні	66
Діти варварів	67
Світ, якого немає	69
Джмелі	70
Темні слова	72
Сліди золотого лева	74
Той, хто з тобою	75
Прядиво	77
Сон серця	78
Дорога: нічого не втрачено	79
Виноград стиглої осені	80
Будинок з химерами	81
Стежка-ніж	83
Мох	85
Небо порожнечі	86
Тільки мовчання	88
Про любов	89
Колісниця Сонця	91
Ніч-безвихідь	93
Замість скрипки	94
Розчинення	95
Спогади зникли	96

Дож	97
Мета	98
Загата горобиної ночі	99
Втеча	100
Пісня потойбічної цикади	101
Прочанин Ерідана	102
Журба невідома	103
Чужа самотність	105
Колись	106
У пошуках весни	107
Сміх пелюсток	108
Чорна флейта журби	109
Білі коні, чорні вершники	110
Наші серця	111
Білі мавпи серед світу тьми	112
Холодний північний вітер	113
Холодні вітри пустелі	114
Царство Фань	115
Бамбукова альтанка	116
Східне У	117
Вітряні ночі	118
Сонце весняного вечора	119
Шлях хмар	120
Споглядаючи пітьму	121
Осінній цвіркун	122
Ліхтар і ніч	123
Думаю про гори Хань Мень	124
Білі журавлі	125
Питання про триноги	126
Промова Чень-вана до підданих	127
Епоха Великої Осені	130
День проминув	131
Ранковий дощ	132
Думки про падіння династії Хань	133
Царство Е	134
Вітер у верховітті	135
Той, що Час відкриває	137
На вершині гори	138

Тіні весни	139
Прощаючись	142
Подорож Знання	143
Зруйноване місто	145
Сова	146
Черпаха	148
Хвіст черепахи	150
Початковий туман	153
Пошуки	155
Подібний до Небуття	156
Джерело Молодості	157
Слова вчителя-мерця	159
Непотрібний світ	161
Дорога в царство Чу	162
Вишня цвіте	163
Маленька пташка	164
Попіл і дим	165
Зламане дерево	166
Темрява і світильник	167
Незламні	168
Сад і глибокий сніг	169
Вісім	170
Дізнання	171
Музика Всесвіту	173
Туман на дотик	175
Зозулі сірої крик	177
Пелюстки сливи	179
Темрява нашого часу	180
Радість осіннього вітру	181
Вітер бамбукового лісу	182
Коли цвіла Мо Лі Хуа	183
У пошуках забутого шляху	184
Листя і вітер	185
Коли запитують	186
Тінь тутового дерева	187
По світу	188
Над потоком буття	189
Гілка кипарису	190

Краплі весняного дощу	192
Сутінки Дао	193
Пустельний ліс	194
Світанок сонного Сонця	195
Кристал води	196
Те, що в залишку	197
Кам'яна мелодія	198
Острів серце	200
Кінь сивий	201
Мовчання долонь	202
Напередодні	203
Весняний одяг	204
Упряж для вороних	205
Туманні блукальці Неба	206
Мить журби	207
Танці в етері	208
Станіслав: травневі сутінки	209
Оксамитове літо: вечір	210
Пейзаж намальований димом	211
Птах кольору пилу	212
Персидська троянда	213
Всесвіт без снігу	214
Есеї	
Людина, що стояла на мосту	215
Епоха завершилась	219
Літопис знаками	223
Річки Сонця і річки Місяця	225
Етюд безсніжної зими	227
Пам'яті Юрія Гагаріна та Ніла Армстронга	232
Замість післямови: недарма, все недарма	235

Літературно-художнє видання

Артур Сіренко

Брама

Художній редактор, обкладинка - *Калагурка В. С.*

Комп'ютерний макет – *Сіренко А. Г.*

Для оформлення використані світлини *Сіренка А. Г.*, картини *Альбрехта Дюрера*, малюнки давніх китайських та японських художників, світлини трипільської кераміки.

Підписано до друку 09.07.2022. Формат 60X84/16

Папір офсетний. Друк цифровий.

Гарнітура «Times new roman». Умовн. друк. акрк. 17,44

Наклад 100. Зам. № 153 від 09.07.2022.

Друк: підприємець Голіней О. М.

76008, м. Івано-Франківськ, вул. Галицька, 203

тел./ф.: (0342)58-04-32, +38 050 540 30 64

Свідотство про внесення суб'єкта видавничої справи

до Державного реєстру видавців, виготовників

і розповсюджувачів видавничої продукції

Серії ІФ № 25 від 17.10.2005 р.

Друк: підприємець Голіней О. М.

76008, Україна, м. Івано-Франківськ, вул. Галицька, 128,

тел.: (0342) 580 4326 +38 050 540 30 64